

Boforhold for pensjonister med bostøtte

VIGGO NORDVIK

HANS CHRISTIAN SANDLIE

LARS GULBRANDSEN

Boforhold for pensjonister med bostøtte

VIGGO NORDVIK
HANS CHRISTIAN SANDLIE
LARS GULBRANDSEN

Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring
NOVA Rapport 4/06

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble opprettet i 1996 og er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Instituttet er administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet (KD).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferds-samfunnets tiltak og tjenester.

Instituttet har et særlig ansvar for å

- utføre forskning om sosiale problemer, offentlige tjenester og overføringsordninger
- ivareta og videreutvikle forskning om familie, barn og unge og deres oppvekstvilkår
- ivareta og videreutvikle forskning, forsøks- og utviklingsarbeid med særlig vekt på utsatte grupper og barnevernets temaer, målgrupper og organisering
- ivareta og videreutvikle gerontologisk forskning og forsøksvirksomhet, herunder også gerontologien som tverrfaglig vitenskap

Instituttet skal sammenholde innsikt fra ulike fagområder for å belyse problemene i et helhetlig og tverrfaglig perspektiv.

© Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring (NOVA) 2006
NOVA – Norwegian Social Research

ISBN 82-7894-232-3
ISSN 0808-5013

Forsidefoto: © Getty Images
Desktop: Torhild Sager
Trykk: GCS/Allkopi

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29 · Postboks 3223 Elisenberg · 0208 Oslo

Telefon: 22 54 12 00
Telefaks: 22 54 12 01
Nettadresse: <http://www.nova.no>

Forord

Utgangspunktet for denne rapporten er en anbudsinnbydelse fra Husbanken. NOVA ble valgt ut til å gjøre undersøkelsen, og det endelige opplegget ble utformet i samarbeid med Husbanken. Rapporten inneholder i liten grad analyser, den er en bred beskrivelse av viktige dimensjoner ved boforholdene til pensjonister med bostøtte. Spesielt fokus er satt på å beskrive boforholdene til pensjonister med inntekter på mindre enn 130 prosent av minstepensjonen, da det gjelder spesielle regler for denne gruppen i bostøtteordningen. På grunn av arbeidets deskriptive formål har vi valgt å presentere svært mange tabeller, noen i selve rapportens hoveddel og noen i et vedlegg.

Utkast til rapporten er drøftet i møter med Husbanken, og vi takker spesielt Per Åhrén for grundige kommentarer og oppklaringer som vi har hatt stor nytte av i arbeidet med rapporten. Kollega Kirsten Thorsen har også lest gjennom et utkast til rapporten, og vi takker henne for å ha hjulpet oss til å spisse rapporten og gjøre den mer leservennlig. Ingen av disse to kan klandres for gjenværende feil og mangler.

NOVA, mars 2006

Viggo Nordvik

Hans Christian Sandlie

Lars Gulbrandsen

Innhold

Sammendrag	7
Rapportens resultater, en kortversjon	9
1 Innledning	15
2 Bostøtten og norsk boligpolitikk	19
2.1 Boligpolitikkenes mål	19
2.2 Bostøtten – en oversikt	20
2.3 Effekter av bostøtten	24
3 Boforhold, beskrivelser og vurderinger	27
3.1 Innledende kommentarer	27
3.2 Indikatorer for boforhold	28
3.3 Sluttkommentar	32
4 Bostøtteregisteret som datakilde	34
4.1 Generelle beskrivelser av trygdede bostøttlemottakere	34
4.2 Oppsummering	39
5 Boutgifter som indikator på boforhold	41
5.1 Boutgifter og boutgiftstaket	41
5.2 Variasjon i boutgifter	42
5.3 Boutgifter – noen multivariate beskrivelser	47
5.4 Oppsummering	49
6 Bostøttens betydning for husholdsøkonomien	51
6.1 Boutgiftsandeler før og etter beregnet bostøtte	52
6.2 Boligeiere og leietakere	53
6.3 Alders- og uførepensjonister	55
6.4 Inntektsforskjeller	56
6.5 Geografiske forskjeller	59
6.6 Oppsummering	61
7 Data fra Folke- og bolig tellingen og inntektsregisteret	63
7.1 Hushold med mindre enn 1,3 MP	63
7.2 Noen sammenligninger	67
7.3 Avsluttende kommentarer	70
8 Disposisjonsform og boligtype	71
8.1 Generelle fordelinger	71
8.2 Boligtyper	73
8.3 Geografiske variasjoner	75
8.4 Oppsummering	79
9 Boligstørrelse og bostøtte	81
9.1 Fordelinger av boligstørrelse	81
9.2 Boligstørrelse og disposisjonsform	83

9.3 Boligstørrelse og sentralitet.....	86
9.4 Noen multivariate beskrivelser	89
9.5 Trangboddhet.....	92
9.6 Oppsummering	93
10 Tilgjengelighet.....	95
10.1 Generelle fordelinger.....	95
10.2 Disposisjonsformer.....	97
10.3 Boligtyper	98
10.4 Geografiske variasjoner	99
10.5 Noen multivariate beskrivelser	100
10.6 Oppsummering og diskusjon	102
11 Andre kvalitetsindikatorer	104
11.1 Kjøkken, bad og WC.....	104
11.2 Tilgang hage/veranda	108
11.3 Oppsummering	110
12 Forekomst og boligstandard for inneboende.....	111
13 Hopning av negative boforholdskomponenter	114
13.1 Innledning.....	114
13.2 Trangbodde i små boliger	115
13.3 Alle trangbodde	116
13.4 Hushold i små boliger.....	117
13.5 Oppsummerende kommentarer.....	118
14 En boligpolitisk vurdering av bostøtten til pensjonister	120
14.1 Bidrar bostøtten til at alle skal kunne bo godt og trygt?	120
14.2 Jevner bostøtten ut inntektsforskjeller mellom ulike pensjonistgrupper som følge av forskjeller i boutgiftene?	121
14.3 Bidrar bostøtten til 'at alle kan bo godt'?	122
14.4 Påvirker boligkravene bostøtttemottakernes boligkonsum?.....	124
14.5 Oppsummerende kommentarer	128
Summary.....	129
Litteratur	131
Vedleggstabeller	133
Tabeller til kapittel 4	133
Tabeller til kapittel 5	134
Tabeller til kapittel 9	140
Tabeller til kapittel 10	142
Tabeller til kapittel 11	146

Sammendrag

Bostøtten er et sentralt virkemiddel i den norske boligpolitikken. Gjennom å dekke en del av boutgiftene skal bostøtten stimulere hushold til å velge bedre boliger enn det de ellers ville ha gjort, alternativt skal bostøtten sette mottakerne i stand til å beholde sin bolig, også om inntektene skulle reduseres eller om boutgiftene skulle øke. Ved at størrelsen på bostøtten avhenger av nivået på boutgiftene er den en likviditetsstøtte. I tillegg til at bostøtten skal påvirke husholdenes valg av bolig, er det også et mål at den skal bidra til å jevne ut inntektsforskjeller mellom grupper av pensjonister. Bostøtten er rettet mot barnefamilier og trygdede. I denne rapporten undersøker vi boforholdene til pensjonister som har bostøtte.

Pensjonister med inntekter på mindre enn 130 prosent av minstepensjonen har rett til bostøtte, om forholdet mellom inntekt og boutgift tilsier det, uavhengig av hvordan deres bolig er. Alle andre grupper må bo i en bolig som tilfredsstillende et sett av såkalte boligkrav for at de skal være berettiget til bostøtte. Sentralt i disse kravene er kravet om at boliger skal være på minst 40 m². Hovedformålet med denne undersøkelsen er å dokumentere hvordan de husholdene som det ikke stilles boligkrav til, faktisk bor. De empiriske beskrivelsene baserer seg primært på data fra Folke- og bolig-tellingen fra 2001.

Av empiriske resultater kan det nevnes at forskjellen mellom boforholdene til pensjonister med inntekter under 1,3 ganger minstepensjonen og pensjonister med inntekter over dette nivået, som samtidig fikk bostøtte, ikke er store. Det er likevel en tendens til at de med de laveste inntektene bor i litt mindre boliger. Mens vel 10 prosent av dem med inntekter under 1,3 ganger minstepensjonen bodde i en bolig på mindre enn 40 m², var den tilsvarende andelen blant andre pensjonister med bostøtte nesten 7 prosent.

Pensjonister med bostøtte bor i mye større grad enn andre pensjonister i leide boliger. I gruppen med inntekter under 1,3 ganger minstepensjonen bor 33 prosent i kommunalt eide boliger. Blant andre pensjonister med bostøtte er også andelen kommunale leietakere høy: hele 30 prosent. Dette gjelder også for andre pensjonister med tilsvarende inntekter.

To andre resultater er også verdt å nevne: Svært få pensjonister med bostøtte bor i boliger som mangler grunnleggende fasiliteter som bad/wc og kjøkken. Dette gjelder både for dem som har inntekter over og dem som inntekter under 1,3 ganger minstepensjonen. Rundt 30 prosent av pensjonistene

med bostøtte bor i en bolig som tilfredsstillende normen for full tilgjengelighet. I boligmassen totalt sett er denne andelen bare rundt 7 prosent. Andelen blant pensjonister uten bostøtte er bare svakt høyere enn andelen i boligmassen totalt. Tilgjengelighet er ikke noe eksplisitt mål i bostøtten, men økt tilgjengelighet i boligmassen er et sentralt mål i den generelle boligpolitikken.

Rapportens resultater, en kortversjon

Bostøtten skal bidra til at eldre, uføre og barnefamilier med svak økonomi skal kunne skaffe seg eller bli boende i en god og hensiktsmessig bolig. Bostøtten skal også jevne ut forskjeller i inntekt mellom ulike pensjonistgrupper som følge av forskjeller i boutgifter. Bostøtten har altså to mål: den skal påvirke atferd på boligmarkedet og den skal virke inntektsutjevne.

Bostøttens mottakergruppe bestemmes ut fra personkrav, boligkrav, arealkrav og finansieringskrav. Det viktigste personkrav er alder. Gjennom aldergrenser på henholdsvis 18 og 64 år, skiller man ut barnefamilier og eldre. Dessuten er uføre- og etterlattepensjoner kvalifisert for bostøtte, uten hensyn til alder. Bolig- og arealkravene krever at boligen har et boareal på minimum 40 kvadratmeter og er utstyrt med selvstendig inngang, kjøkken, bad, soverom og oppholdsrom. Boligen må være finansiert av Husbanken eller Landbruksbanken (SND). For trygdemottakere med inntekt under 130 prosent av minstepensjonen stilles det ingen boligkrav, heller ikke for barnefamilier som leier av kommunen. Finansieringskravet gjelder ikke slike utleieboliger og heller ikke for omsorgsboliger med oppstarttilskudd fra Husbanken og boliger som tidligere var strengt husleieregulert. For boliger i borettslag gjelder heller ikke noe finansieringskrav.

Dersom de nevnte krav er oppfylt, avgjør forholdet mellom inntekt og boutgift om det skal ytes bostøtte. Ved beregning av bostøtte gjelder det både maksimums- og minimumsgrenser for boutgifter. Boutgifter over maksimumsgrensen tas det ikke hensyn til, mens boutgifter under minimumsgrensen ikke gir rett til bostøtte. Maksimumsgrensen for godkjente boutgifter avhenger av husstandens størrelse. For trygdede med inntekt under 130 prosent av minstepensjon er de godkjente boutgifter litt høyere enn for tilsvarende grupper med høyere inntekt. Rimelig boutgift blir bestemt ut fra husstandens størrelse og samlede inntekt. Dersom de godkjente boutgifter overstiger de rimelige boutgifter, er husstanden berettiget til bostøtte. Denne utgjør 70 prosent av differansen mellom godkjent boutgift og rimelig boutgift.

Denne rapporten omhandler boforholdene til trygdemottakere med bostøtte – spesielt de med inntekter på mindre enn 130 prosent av minstepensjonen. Bostøtten er mer raus overfor den sistnevnte gruppen av pensjonister enn overfor de som har høyere inntekt, men de er fritatt fra alle boligkrav. Fører dette til at denne gruppen, selv med bostøtte, oppnår dårligere boforhold enn det som er fastlagt som generelle boligpolitiske målsettinger?

I rapporten beskrives boforholdene til disse to gruppene av bostøtte-mottakere.

Den ene datakilden som benyttes er Husbankens bostøtteregister. Fra dette registret er det hentet nesten 83 000 trygdede bostøttmottakere fra første termin 2001, hvorav 89 prosent hadde inntekt under 130 prosent av minstepensjonen. Dette er den eneste av våre datakilder som inneholder informasjon om boutgifter. Boutgiftene er i seg selv av stor fordelingspolitisk interesse. Samtidig kan størrelsen av boutgiftene tjene som en indikator på boligkonsumets størrelse.

Andelen av mottakerne som har utgifter utover boutgiftstaket samsvarer med grad av sentralitet. Dette gjelder først og fremst mottakere med høyere inntekt enn 130 prosent av minstepensjon. Klart høyest andel finner vi i Oslo der hver femte mottaker innenfor denne gruppen har boutgifter som er betydelig høyere enn taket. Variasjonen i boutgiftene er også størst blant mottakerne i Oslo. Det er der vi finner det største innslaget av relativt høye boutgifter. Det relativt store innslaget av lave boutgifter blant mottakere i Oslo kan derfor neppe brukes som noe argument mot høyere boutgiftstak i storbyene. Gitt at det er en sammenheng mellom kvalitet og pris, tyder resultatene på en lavere boligstandard blant mottakere i storbyene enn blant mottakerne utenfor storbyene.

En sammenlikning av boutgiftsbelastningen (boutgift som andel av inntekt) før og etter bostøtte viser at bostøtten i sterk grad er inntektsutjevne-nde. Spesielt gjelder dette mottakere med inntekter under 130 prosent av minstepensjon. Boutgiftsandelene etter bostøtte faller mer blant mottakerne i den laveste inntektsgruppen enn i mottakergruppen med inntekt over 130 prosent av minstepensjon. I gruppen med lavest inntekt er utjevningseffekten større blant leieboere enn blant eiere. At bostøtten nedtrappes sterkt med økende inntekt, er nettopp et uttrykk for at fordelingshensynet er ivare-tatt i bostøtteordningen.

På grunn av manglende boligkrav til pensjonister med inntekt under 130 prosent av minstepensjonen, er det grunn til å stille spørsmål om kvaliteten av de boligdata som er samlet om denne gruppen; rett og slett fordi disse data er uten betydning i søknadsbehandlingen. I rapporten benyttes derfor også data fra ulike registre i SSB, nærmere bestemt data fra inntektsregistret for årene 1999 og 2001 og data fra Folke- og boligtellingsen i 2001. Inntektsregistret inneholder data om utbetalt bostøtte. Disse dataene gir boligopplysninger, ikke bare om de mottakere det ikke stilles boligkrav til, men også om alle andre pensjonister, også de som ikke får bostøtte.

I Husbankens bostøtteregister og i inntektsregistret finner vi alle mottakere av bostøtte, dog med den forskjell at bostøtteregistret omfatter alle som fikk bostøtte i første termin – inntektsregistret omfatter hele året. Sett som fasit til svar på spørsmål om mottakernes egenskaper, gir de to fasitene ulike svar. Det er færre mottakere med inntekt under 130 prosent av minstepensjon i inntektsregistret enn i bostøtteregistret. Det er også nesten 20 000 flere av mottakeren som er kommunale leieboere i følge bostøtteregistret sammenliknet med Folke- og bolig tellingen. I følge Folke- og bolig tellingen er det også klart flere som bor på ett rom. I følge SSBs data er det litt flere en-persons hushold enn i følge bostøtteregistret, men denne forskjellen er langt mindre enn de andre avvikene som er nevnt. Det er flere rimelig grunner til avvikene, uten at størrelsesordenen av de ulike forhold kan fastslås. Det er sannsynligvis et visst innslag av strategisk tilpasning, men også reell uklarhet i hvordan antall rom og disposisjonsforhold faktisk skal registreres. Avvikene er imidlertid ikke alarmerende store sett ut fra mulighetene til å kunne analysere bostøttmottakernes boforhold ved hjelp av data fra Folke- og bolig tellingen. Denne datakilden gjør det også mulig å sammenlikne boforhold blant mottakerne med boforholdene til pensjonistene som ikke mottar bostøtte.

Sammenliknet med andre pensjonister, er selveiere sterkt underrepresentert blant hushold med bostøtte. Det er en svak overrepresentasjon av borettslavere og en sterk overrepresentasjon av leieboere. Det siste er først og fremst et resultat av det store innslaget av kommunale leieboere blant mottakere. Hver tredje mottaker av bostøtte leide av kommunen, uansett om inntekten var under eller over 130 prosent av minstepensjonen. I forhold til boligtype er det relativt sett færre mottakere som bor i enebolig og flere som bor i blokk enn hva som er tilfelle blant pensjonister uten bostøtte. Her er det imidlertid store geografiske variasjoner, som også er noe større blant bostøttmottakerne enn blant andre pensjonister.

Boligstørrelse er en sentral komponent i enhver beskrivelse av boforhold. Bostøttmottakerne bor i klart mindre boliger enn pensjonister uten bostøtte, også når vi kontrollerer for inntekt. Bostøttmottakere med inntekt inntil 130 prosent av minstepensjon har færre rom enn bostøttmottakere med høyere inntekt. Forskjellen er imidlertid beskjedent; 52 prosent hadde to rom og mindre i den første gruppen mot 46 prosent i den andre – mot bare 26 prosent blant pensjonister uten bostøtte og med inntekt inntil 130 prosent av minstepensjon. Det høyeste innslaget av små utleieboliger er å finne i den kommunale boligmasse hvor også andel bostøttmottakere er størst. Ser man kun på bostøttmottakere med inntekt over 130 prosent av minstepensjon,

altså de mottakere som stilles overfor boligkrav, er forekomsten av ett-roms leiligheter lavere blant bostøttemottakere enn blant pensjonister uten bostøtte. Multivariate analyser viser at forekomsten av små boliger blant bostøttemottakerne er størst blant enslige uten barn som bor i en kommunal bolig i tettbygd strøk, særlig i Oslo og i de andre storbyene.

Bostøtteordningen stiller ingen krav til boligens tilgjengelighet. Temaet er likevel av interesse siden det er et sentralt boligpolitisk mål å øke antall universelt utformede boliger. I hele boligmassen er sju prosent av boligene tilgjengelige for rullestolbrukere både med hensyn til adkomst og innvendig bruk. Slike boliger er langt mer utbredt blant bostøttemottakere enn i befolkningen totalt og blant pensjonister uten bostøtte. Det er liten forskjell mellom bostøttemottakere med inntekt over eller under 130 prosent av minstepensjonen. I begge grupper er det ca. 30 prosent som bor i fullt tilgjengelige boliger. Andre pensjonister befinner seg enten på eller like over landsgjennomsnittet på sju prosent.

I hele boligmassen er tilgjengeligheten ulik i de ulike disposisjonsformer. Det er også tilfelle for pensjonister. Innenfor alle disposisjonsformer har bostøttemottakere oftere tilgjengelige boliger enn dem som ikke får bostøtte. Særlig gjelder dette bostøttemottakere i kommunale utleieboliger, der over halvparten bor i en fullt tilgjengelig bolig. Bostøttemottakere i tettbygde strøk bor også oftere i fullt tilgjengelige boliger enn tilfelle er i spredtbygde strøk. Oslo bryter imidlertid med denne tendensen. Selv om det er en klar tendens til at mottakere av bostøtte oftere enn andre pensjonister bor i tilgjengelige boliger, kan dette mer være en indirekte følge av at de oftere bor i omsorgsboliger enn en direkte, effekt av bostøtten. Selv om bostøttemottakere oftere enn andre bor i fullt tilgjengelige boliger, bor likevel to av tre pensjonister med bostøtte i boliger som ikke er fullt tilgjengelige.

Andre boligegenskaper som Folke- og boligtellingsen kan si noe om, er tilgang til kjøkken, bad og WC i boligen, og tilgang til hage eller balkong i tilknytning til boligen. Innslaget av boliger uten kjøkken, bad og WC er lavere blant bostøttemottakere enn blant sammenliknbare grupper uten bostøtte, mens derimot innslaget av huster uten tilgang til hage eller balkong er høyest blant de som mottar bostøtte.

Omkring 3500 mottakere av bostøtte er såkalt inneboende, dvs. personer som har en avtale om leie av en del av boligen og som på denne måten bryter med hovedprinsippet for bostøtten om at alle som er registrert i folkeregisteret med samme boligadresse utgjør en husstand. De såkalt inneboende mottakere av bostøtte bor langt oftere enn andre selveiere i store boliger; mer enn halvparten bor i eneboliger. Her er det sannsynligvis et

stort innslag av at flere generasjoner bor under samme tak. I drøyt 500 hushold med inneboere, kan imidlertid bosituasjonen karakteriseres som trangbodd.

Såkalte hopningseffekter av mange negative forhold ved boligen er forholdsvis lite utbredt. Ca. fem prosent av bostøttemottakerne har mangler når det gjelder bad og WC, mens bare én prosent også bor i en liten bolig. Rundt 70 prosent av bostøttemottakerne bodde i boliger uten full tilgjengelighet, mens bare ca. fem prosent bor i boliger som både er under 40 kvadratmeter og som mangler full tilgjengelighet.

Det overordnede mål for norsk boligpolitikk er at alle skal bo trygt og godt. Siden 40 prosent av dem som hadde inntekter under 130 prosent av minstepensjonen hadde en boutgiftsandel som oversteg 40 prosent av inntekten, er det rimelig å konkludere med at bostøtten hjelper disse til fortsatt å kunne bo i sine boliger. Alternativet ville vært ulike former for delte boligløsninger eller andre former for offentlig bistand. På denne måten bidrar bostøtte til å holde oppe boligdekningen. Bostøtten fører til at boutgiftsandelene varierer mindre enn uten bostøtte, og bidrar også på denne måten til at bostøtten øker tryggheten og forutsigbarheten i et boforhold.

Bostøtten har også en inntektsutjevning målsetting. Denne målsetting oppfylles ved at bostøtten reduserer boutgiftsandelen klart mer blant bostøttemottakere med inntekt under 130 prosent av minstepensjon enn blant bostøttemottakere med høyere inntekt.

Det er et mål for bostøtten at den skal bidra til å heve boligkonsumet for hushold som utgjør ordningens målgruppe. Det er imidlertid problematisk å skille mellom bostøttens effekt på boligkonsumet og boligkonsumets effekt på bostøtten. Av denne grunn kan man av rapportens empiri ikke konkludere om bostøttens generelle effekt på boligkonsum.

Boligkravene som bare stilles til de som har høyere inntekt enn 130 prosent av minstepensjon, innebærer at boligen skal ha separat adkomst, separat soverom og sanitærom med dusj, WC og servant, samt ha et privat-areal på minst 40 kvadratmeter. Når man korrigerer for disposisjonsform er det en tendens til at bostøttemottakere med inntekt over 130 prosent av minstepensjonen oftere bor i en bolig over 40 kvadratmeter. Korrigeringen for disposisjonsform er nødvendig fordi vi i den kommunale boligmassen finner et visst innslag av omsorgsboliger med oppstartingsstilskudd fra Husbanken, og dette er boliger som det ikke stilles boligkrav til.

Blant bostøttemottakere med boligkrav er det et langt større innslag av boliger som i areal ligger like over grensen på 40 kvadratmeter enn både blant pensjonister med samme inntekt, men uten bostøtte, og blant

pensjonister med høyere inntekt. Dette er en indikasjon på at boligkravene faktisk påvirker arealkonsumet i målgruppen.

Mange hushold uten bostøtte har boliger på mer enn 40 kvadratmeter samtidig som de har inntekter som gjør dem kvalifisert for bostøtte. Dette kan enten skyldes at disse husholdene har bostøtte som er for lave, eller at de ikke tilfredsstiller finansieringskravene. I denne gruppen er det et relativt stort innslag av selveiere og av leieboere som leier av andre enn kommunen, nettopp disposisjonsformer som rommer et stort innslag av boliger som ikke oppfyller dagens finansieringskrav.

1 Innledning

Bostøtten skal gjøre det mulig for hushold i målgruppene å skaffe og/eller beholde en bedre bolig enn de ellers ville hatt. De viktigste målgruppene er alders- og andre pensjonister, barnefamilier og andre hushold med svak økonomi. Videre skal bostøtten bidra til å utjevne forskjeller mellom grupper av pensjonister som følge av ulikheter i bostøtten.

Dagens bostøtteordning er et resultat av en samordning av den tidligere bostøtteordningen og det såkalte botilskuddet for pensjonister. For botilskuddet fantes det ingen krav til boligen, og dagens bostøtte stiller heller ingen boligkrav til pensjonister med inntekter på mindre enn 1,3 ganger minstepensjonen (heretter: 1,3 MP). Selv om det ikke stilles boligkrav, kan det likevel tenkes at bostøtte kan påvirke boligkonsumet. Bostøtten vil kunne øke boligkonsumet både ved at den reduserer prisen på økninger av boligkonsumet, og ved en ren inntektseffekt. Disse sammenhengene vil være der selv om det finnes noen bindende boligkrav.

Kunnskapen om boforholdene til de bostøttmottakerne som det ikke stilles boligkrav til, er relativt tynn. Det er også usikkerhet om i hvor stor grad administrative data fra søknader om bostøtte gir god informasjon om denne gruppen, ettersom de boligopplysningene som gis ikke inngår i selve søknadsbehandlingen. Målsettingen for denne utredningen er å dokumentere boforholdene for bostøttmottakere som det ikke stilles boligkrav til. Vi vil også videreutvikle kunnskapen om boforholdene til pensjonister med bostøtte og mer enn 1,3 MP i inntekt. Boforholdene til andre pensjonister betraktes også. Dette har dels selvstendig interesse og dels vil det hjelpe oss til å sette boforholdene til dem med inntekter under 1,3 MP i perspektiv.

Gjennom hele rapporten legger vi vekt på å beskrive bredden i boforholdene hos målgruppene for analysene. I et boligpolitisk perspektiv oppfatter vi det likevel som spesielt interessant å dokumentere forekomsten av det som kan klassifiseres som dårlige boforhold. Igjen er vi spesielt interessert i å få dokumentert omfanget av dårlige boforhold hos pensjonister som ikke blir prøvd opp mot boligkravene når de søker bostøtte.

I utformingen av prosjektet var det kanskje viktigste valget spørsmålet om hvordan vi skulle hente fram et empirisk datagrunnlag for beskrivelser av boforholdene til pensjonister med bostøtte. Vi så for oss tre muligheter:

- i) Data hentet fra søknader om bostøtte kunne utnyttes.
- ii) Vi kunne bruke data satt sammen fra ulike registre. Disse kunne bygges opp rundt husholdsdefinisjoner og boligbeskrivelser hentet fra Folke- og bolig tellingen fra 2001 og kompletteres med informasjon fra SSBs inntektsregister.
- iii) Gjennomføre en egen datainnsamling ved bruk av spørreskjemaer.

En egen datainnsamling ville hatt den fordel at vi da kunne ha skreddersydd spørreskjema slik at vi hadde fått de opplysningene vi oppfatter som mest relevante for å beskrive boforholdene. Dette ville også gitt oss mulighet til å innhente opplysninger om respondentenes egne vurderinger av sine boforhold. Dette er nok en viktig grunn til at Husbanken i sin anbudsinnbydelse antydte at en spørreskjemaundersøkelse var en aktuell tilnærming. Når vi likevel valgte å ikke gjennomføre en slik datainnsamling, var det flere årsaker. Boforholdene, også for pensjonister med relativt lave inntekter, er svært heterogene, og vi måtte hatt et stort utvalg for å kunne fange denne heterogeniteten. Vi kunne i utgangspunktet ikke forkaste en hypotese om at personer med dårlige boforhold i mindre grad ville svare på slike spørreskjema. Det ville derfor være vanskelig å tolke resultatene fra en slik spørreundersøkelse. Vi så det som vanskelig å håndtere disse problemene innen en ganske kort tidsramme.

Det var ikke bare problemer med å gjennomføre en egen datainnsamling som var bakgrunnen for at vi endte opp med å foreslå å basere beskrivelsene av boforholdene til pensjonister med bostøtte, på eksisterende registerdata. Gjennom samarbeidsavtalen mellom Husbanken, Byggforsk og NOVA var det allerede laget et opplegg for uttak av data satt sammen fra ulike registre i SSB (se Gulbrandsen og Hansen, 2005). Ved å bruke disse kunne vi sette sammen et datasett som hadde flere gode egenskaper for vårt formål.

- i) I datafilene fra Folke- og bolig tellingen fra 2001 kan en finne gode beskrivelser av alle boliger.
- ii) Bostøttmottakere identifiseres ved at bostøtteutbetalinger rapporteres inn i inntektsregisteret. Ved å kombinere inntektsregisteret fra 1999 og 2001 finner vi både bostøtteutbetalingene i 2001 og de 1999-inntektene som lå til grunn for beregningen av bostøtte. Disse inntektene kunne så brukes til å identifisere hushold med inntekter på mindre enn 1,3 MP.

Den kanskje viktigste grunnen til å velge registertilnærmingen var at vi gjennom denne fikk opplysninger om alle pensjonisthushold. På denne måten fikk vi eliminert usikkerheten knyttet til mulige systematiske forskjeller mellom grupper i svarprosentene, og vi fikk tilstrekkelig store datasett til å fange heterogeniteten i boforholdene. Disse forholdene var avgjørende for at vi, i samråd med Husbanken, valgte å beskrive boforholdene til bostøttemottakere i året 2001. Året 2001 ble brukt fordi vi ved å ta utgangspunkt i 2001 fikk en presis kobling mellom hushold og bolig. SSB er i ferd med å utvikle rutiner slik at en kan koble bolig og hushold også for senere år. Dette opplegget er enda ikke klart.

Det er verdt å merke seg at Shroder (2002), når han oppsummerer forskning om sammenhengen mellom ulike former for støtte til bolig og arbeidstilbudet, anbefaler å bruke registerdata i stedet for ulike former for survey-data. Han mener at det er dokumentert, i alle fall i USA, at folk i stor grad svarer feil på spørsmål om de har fått ulike former for støtte til bolig.

I tillegg bruker vi også en del opplysninger hentet fra et register over informasjon som er gitt i forbindelse med søknader om bostøtte. Vi kaller dette Husbankregisteret. Det er den eneste kilden som gir oss opplysninger om boutgifter definert på akkurat den måten som det gjøres i bostøttesystemet. Disse opplysningene brukes i analyser av boutgiftsandeler og av hvordan boutgiftene varierer mellom ulike grupper av mottakere av bostøtte. Registeret med søknadsopplysninger for bostøttemottakerne brukes også for å vurdere fordelinger av kjennetegn som vi finner i kombinasjonen av inntektsregisteret og dataene fra Folke- og bolig tellingen.

Opplysninger om husholdsinntekter brukes i flere sammenhenger i rapporten. Ligningsinntekter brukes for å vurdere om hushold faller inn under de spesielle reglene for bostøtte til pensjonister med mindre enn 1,3 MP. I andre sammenhenger brukes inntektsopplysninger for å se hvordan boforholdene varierer med inntekt. I kapittel 6 beregnes boutgifter både før og etter bostøtte, som andel av inntektene. Det er viktig å huske at det inntektsmålet vi bruker er ligningsinntekten. Dette betyr at vårt inntektsmål ikke nødvendigvis faller sammen med økonomisk evne. For eksempel vil ikke sosialhjelp, barnevern og kontantstøtte være en del av inntektsbegrepet vårt.¹

Begge datasettene vi bruker har opplysninger om et bredt sett av relevante indikatorer for boforholdene og mange ulike bakgrunnsvariable, ikke minst har vi svært mange observasjoner til rådighet. I sin lærebok i

---

¹ Ettersom vi bruker inntektsopplysninger hentet fra ligningsoppgaver, vil naturligvis heller ikke inntekter fra svart arbeid inngå.

økonometri har Biørn (2000) gitt et godt navn på den utfordringen vi står overfor: Han kaller det datareduksjon. Utgangspunktet er en så stor mengde informasjon at det å betrakte den direkte ikke vil være informativt.

Vi presenterer data gjennom et bredt sett av tabeller. I noen tilfeller bruker vi også regresjonsmodeller for å beskrive den multivariate samvariasjonen mellom boforholdsindikatorer og enkelte bakgrunnsvariabler. Når en betrakter bredden i presentasjonene er en naturlig reaksjon: kunne dette ikke ha blitt gjort mer kortfattet og spisset? Andre kan mene at vi skulle gått mer detaljert til verks og kanskje undersøkt fordelinger i enkelte undergrupper. Det endelige utvalget av tabeller i rapporten må nødvendigvis være et kompromiss mellom disse to hensynene.

2 Bostøtten og norsk boligpolitikk

2.1 Boligpolitikkenes mål

Det overordnede målet i norsk boligpolitikk er at alle skal kunne bo godt og trygt (St. prp. nr. 1 (2004–2005)). Dette målet skal oppnås gjennom tre sentrale strategier: For det første skal det legges til rette for et velfungerende boligmarked, hvor flest mulig skal være selvhjulpne. For det andre understrekes det at det er viktig å målrette politikken slik at en kan hjelpe vanskeligstilte som ellers ville falt utenfor boligmarkedet. For det tredje ønsker en å øke antall miljøvennlige og universelt utformede boliger og boområder.

Hva som definerer en god og trygg bolig er ikke umiddelbart gitt.² Definisjonen vil blant annet avhenge av en rekke egenskaper ved boligen, omgivelsene omkring boligen og beboernes egne preferanser. Et minimumskrav er likevel satt ved at en god bolig skal dekke beboernes grunnleggende behov for trygghet for liv og helse, for personlig hygiene og for hvile (St. meld. nr. 23 (2003–2004)). Det overordnede målet om at alle skal kunne bo i en god og trygg bolig, innebærer et særskilt fokus på boligens og boområdets kvalitet. Gode boliger i et godt bomiljø omfatter både fysiske, juridiske, økonomiske og sosiale aspekter ved boligen.

Fysisk skal boligen og bomiljøet holde en høy kvalitet i forhold til utforming, funksjonalitet, tilgjengelighet, materialbruk og miljøvennlighet. Juridisk og økonomisk skal det være lagt til rette for at alle skal kunne ha trygghet i boforholdet. Denne tryggheten kan på den ene siden sikres gjennom at lovverket og domstolsapparatet sikrer beboernes rettigheter, og på den andre siden ved at husstandenes økonomiske risiko reduseres ved at de tilbys forutsigbare og stabile økonomiske rammer og systemer. Sosialt skal gode boliger og gode bomiljø være tilpasset individuelle behov, trivsel og verdighet, samt være tilrettelagt for å gi gode oppvekstmiljøer både for barn og unge. Et godt sted å bo vil være grunnlaget for en anstendig menneskelig tilværelse, og det vil være en viktig forutsetning for integrering og deltakelse i samfunnet.

Valget om å la markedet være boligsektorens primære styringsmekanisme stiller spesielle krav til boligpolitikken. For det første vil det være et politisk ansvar å sørge for at de som av ulike grunner ikke klarer seg på

---

² Hansen (2005) drøfter hvordan normene for god bolig utformes og hvordan de påvirker boligpolitikken.

egenhånd på markedet, får den nødvendige bistand til å oppnå og opprettholde en god og trygg bolig. For det andre har det vært et politisk ansvar å sikre en rimelig balanse mellom tilbud og etterspørsel. For det tredje er det et politisk ansvar å sørge for miljø og kvalitetsaspekter som markedet ikke ivaretar (dette drøftes mer inngående av f.eks. Quigley 1999). Statens viktigste virkemidler for å legge til rette for et velfungerende boligmarked er lover og regler, organisering, kunnskap og kommunikasjon. De økonomiske virkemidlene, som for eksempel husbanklån, boligtilskudd og bostøtte, er først og fremst ment som tiltak for å korrigere markedet. Nordvik (1995) diskuterer hvordan ulike virkemidler bidrar til å oppfylle mål i boligpolitikken. Disse virkemidlene er særlig viktige for å sikre boliger til vanskeligstilte og til å øke antall miljøvennlige og universelt utformede boliger.

2.2 Bostøtten – en oversikt

Erfaringer både i Norge og internasjonalt tilsier at en bostøtteordning er nødvendig for å skjerme lavinntektsgrupper mot utrygghet i markedsstyrte bolig- og leiemarked. Betalingsevne og betalingsvillighet er husholdningenes konkurranseforutsetninger i etterspørselen av bolig. Bostøtten kan bedre lavinntektsgruppens økonomiske evne og vilje til å betale for en god bolig. Med utviklingen mot et mer liberalisert boligmarked med en spisset og selektiv boligpolitikk, har bostøtten blitt et mer sentralt politisk virkemiddel.

Bostøtten skal bidra til at eldre, uføre og barnefamilier med svak økonomi skal kunne skaffe eller bli boende i en god og hensiktsmessig bolig. I tillegg skal bostøtten jevne ut inntektsforskjeller mellom ulike pensjonistgrupper som følge av forskjeller i boutgiftene. Bostøtten kan med andre ord sies å ha to delvis overlappende formål (Gulbrandsen og Pedersen, 2003): For det første har man et ønske om å påvirke atferden til bostøttemottakerne; bostøtten skal stimulere lavinntektsgrupper i befolkningen til å velge en høyere boligstandard enn hva de ellers ville gjort uten denne støtten. For det andre har bostøtteordningen et fordelingspolitisk formål; bostøtten skal bedre den generelle økonomien og levestandarden til personer og hushold som har lave inntekter i kombinasjon med høye boutgifter.

Det er som vi ser ikke alle lavinntektsgrupper som inngår i målgruppene for dagens bostøtteordning. Ordningen er avgrenset til bestemte kategorier av lavinntektshushold, og det stilles ulike krav til disse husholdene som skal være oppfylt for at man skal være stønadsberettiget. Disse kravene inkluderer personkrav, boligkrav (funksjonskrav), arealkrav og finansieringskrav. En stønadsberettiget husstand må som nevnt inneholde

bestemte kategorier av personer. Det viktigste personkravet er alder. For å være kvalifisert til bostøtte må husstanden inneholde enten barn under 18 år eller personer som har fylt 65 år, altså barnefamilier eller eldre. I tillegg vil husstander som mottar bestemte trygdeytelser være stønadsberettiget, som for eksempel uføre- og etterlattepensjoner.

Ut fra den generelle målsettingen om gode boforhold, stilles det også bestemte funksjons- og arealkrav til boligen for å kunne motta bostøtte. For å sikre god bokvalitet må boligen kunne defineres som en selvstendig bolig med egen inngang, kjøkken, bad, soverom og oppholdsrom. Boligen må også ha et privat boareal på minimum 40 kvadratmeter. I tillegg er det bare boliger som oppfyller bestemte krav til finansiering som kommer inn under ordningen.

Minstekravene i bostøtteordningen er knyttet til en målsetting om god boligfordeling ved at også økonomisk vanskeligstilte skal kunne bo i en god bolig. Det er imidlertid ikke alle søkergrupper der det blir stilt krav til boligen. Dette gjelder for eksempel alders-, uføre- og etterlattepensjonister med inntekt som ikke overstiger minstepensjon pluss 30 prosent. Disse gruppene kan derfor søke bostøtte uavhengig av boligens størrelse og hvordan den er finansiert. For husstander med barn under 18 år og som bor i leid bolig, gjelder det heller ingen bestemte krav til finansiering av boligen.

Dersom kravene til husstanden og boligen er oppfylt, er det forholdet mellom boutgifter og inntekter som avgjør om det blir innvilget støtte. Bostøtten er en behovsprøvd ordning, og den skal være et bidrag til dekning av boutgifter til husstander med lave inntekter og høye boutgifter. Ved beregning av bostøtte tas det derfor ikke hensyn til boutgifter som overstiger et nærmere fastsatt beløp, eller om de er særdeles lave. Dersom en husstand har boutgifter som overstiger den øvre grensen, settes de godkjente boutgiftene til verdien av denne øvre grensen. Hvilke boutgifter som godkjennes, avhenger av husstandens størrelse og sammensetning. I tillegg gjelder spesielle regler og satser for mottakergruppene eldre-, uføre- og etterlattepensjonister med inntekt under minstepensjon pluss 30 prosent. De aktuelle satsene for nedre og øvre grenser for godkjente boutgifter i 2001 er vist i tabell 2.1 nedenfor. Har husstanden spesielt høye boutgifter som følge av at noen i husstanden er funksjonshemmet og har behov for en spesialtilpasset bolig, kan husstanden få godkjente boutgifter som om det bor én person mer i husstanden enn det faktisk gjør.

Tabell 2.1. Gjeldende satser for godkjente boutgifter for eldre hushold m.fl. med inntekter lavere og høyere enn minstepensjonen pluss 30 prosent. Satser per termin³ for 2001.

	Eldre, uføre- og etterlattepensjonister med inntekter over 1,3 MP		Eldre, uføre- og etterlattepensjonister med inntekter under 1,3 MP	
	Nedre grense	Øvre grense	Nedre grense	Øvre grense
1 person	3 800	18 333	3 800	19 300
2 personer	4 566	18 333	4 566	19 400
3 personer	5 066	19 833	5 066	21 303
4 personer	5 566	21 333	5 566	22 800
5 personer	5 566	22 833	5 566	24 600

Øvre grenser for eldre, uføre- og etterlattepensjonister med inntekt under minstepensjon pluss 30 prosent, gjelder for klimasone 3 (se note til tabell 2.2).

Det er ikke alle typer boutgifter som godkjennes ved utregning av bostøtte, og noen boutgifter blir fastsatt til et sjablonbeløp ut fra bestemte kriterier. I tabell 2.2 nedenfor vises hvilke boutgifter som godkjennes i ulike disposisjonsformer. Som vi ser, er det kun alders-, uføre- og etterlattepensjonister med inntekt under minstepensjon pluss 30 prosent som gis et tillegg for å dekke utgifter til lys og varme.

Tabell 2.2. Godkjente boutgifter ut fra disposisjonsformer. Retningslinjer for 2001.

Enebolig og selveierleiligheter som eies av søker	Bolig i borettslag eller annet kooperativt selskap	Leid bolig
- renter og avdrag ^a	- renter og avdrag ^e	- husleie ^g
- årlige driftsutgifter ^b	- husleie ^f	- lys og varme ^d
- kommunale avgifter ^c	- lys og varme ^d	
- evt. utlignet eiendomskatt		
- evt. festeavgift		
- lys og varme ^d		

a) På restgjeld i Husbanken, Landbruksbanken eller SND per situasjonsdato, samt etableringslån fra kommune. Renter og avdrag på andre lån beregnes sjablonmessig.

b) Disse fastsettes med utgangspunkt i en enebolig på 4 rom til et sjablonbeløp ut fra boligens alder. For boliger på 1–2 rom, 3 rom, 5 rom og større fastsettes driftsutgiftene til henholdsvis 75 prosent, 85 prosent og 110 prosent av sjablon for 4 rom.

c) Fastsettes med et sjablonbeløp på grunnlag av innhentede opplysninger fra hver kommune med variasjon etter boligens størrelse.

d) Dette gis kun som et tillegg for alders-, uføre- og etterlattepensjonister med lav inntekt (under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent). Tillegget fastsettes som sjablon, hvor både klimaforhold og antall medlemmer i husstanden vil ha betydning. Landets kommuner er delt i tre klimasoner. Det tas utgangspunkt i en husstand på 4 personer. For en husstand med 1, 2, 3, 4 og 5 eller flere medlemmer, dekkes henholdsvis 65, 74, 83, 100 og 120 prosent av denne sjablonen.

e) På husbanklån til innskudd beregnet ut fra restgjeld og rente-/avdragsvilkår per situasjonsdato, samt etableringslån fra kommune. Renter og avdrag på andre lån beregnes sjablonmessig.

f) Månedlig husleie eksklusive garasjeleie og utgifter til oppvarming.

g) Månedlig husleie eksklusive utgifter til lys og oppvarming.

³ En bostøttetermin er 4 måneder.

Ved behovsprøving blir de godkjente boutgiftene sammenholdt med de boutgiftene som det blir ansett som rimelig at husstanden selv kan betale. De rimelige boutgiftene blir beregnet ut fra husstandens samlede inntekt og antall husstandsmedlemmer. Minste rimelige boutgift har hushold med inntekt lik eller mindre enn minstegrensen for inntekt. For disse utgjorde rimelige boutgift, i 2001, 15 prosent av minstegrensen for inntekten⁴. For hver hele tusen kroner inntekten øker utover dette nivået, økes denne prosenten med 0,3 prosentpoeng. Minstegrensene for inntekt varierer med antall personer i husstanden. Den «gap-formelen» som bostøtten bygger på er nærmere beskrevet i Nordvik og Åhrèn (2005).

Rimelig boutgift blir fastsatt ut fra husstandens samlede inntekter⁵. Denne inntekten fastsettes ut fra husstandens samlede inntekt ved siste tilgjengelige skatteligning når hovedbehandlingen av bostøttesøknadene foretas. Dette vil i praksis bety at inntekten som legges til grunn for søknadsbehandlingen, er skattbar inntekt to år forut for søknadssituasjonen. Inntektsfastsettelsen kan imidlertid fravikes hvis husstandens økonomiske situasjon er vesentlig endret, og det vil virke urimelig om endringen ikke blir tatt i betraktning. I situasjoner hvor man fraviker skatteligningen benyttes husstandens faktiske bruttoinntekt og formue i den aktuelle bostøtteterminen som beregningsgrunnlag for rimelig boutgift. Dersom en redusert inntekt skyldes endringer i husstandens sammensetning i løpet av perioden, er dette ikke grunnlag for å benytte faktisk inntekt ved beregningen av rimelig boutgift.

Skal en husstand kvalifisere til bostøtte må husholdningen altså ha godkjente boutgifter som overstiger de rimelige boutgiftene. Bostøtten beregnes som 70 prosent av differansen mellom godkjent boutgift og rimelig boutgift (dekningsprosenten)⁶.

Som det går frem av beskrivelsene over, forholder vi oss i denne rapporten til retningslinjene til bostøtten fra 2001. Siden 2001 har imidlertid retningslinjene blitt endret på flere områder. For eksempel har boutgiftstaket

---

⁴ Prosentsatsen for rimelig boutgift har blitt justert opp gjennom årene, og i 2005 ligger den på 17 prosent.

⁵ Til husstandens samlede inntekt legges 6 prosent av husstandens samlede nettoformue som overstiger 150 000 kroner for en husstand med én person, og 200 000 kroner for en husstand med to eller flere personer.

⁶ I 2001 ble det imidlertid ikke utbetalt bostøtte i de tilfellene hvor beregnet beløp ble mindre en 2000 kroner per år for husstander med inntekt over minstepensjon pluss 30 prosent, eller 300 kroner for husstander med inntekt tilsvarende minstepensjon pluss 30 prosent eller mindre.

blitt økt for de fire største byene (i 2002) og de åtte største kommunene (i 2004), noe som betyr at man godkjenner høyere boutgifter i disse byene enn hva man gjør for andre steder i landet. Videre har man innført månedlige utbetalinger og meldeplikt om vesentlige inntektsendringer. I tillegg har kommunalt formidlede boliger kommet med i bostøtteordningen, og man har hevet dekningsprosenten fra 70 til 80 prosent for kommunalt utleide og formidlede boliger. Det gjøres også i økende grad bruk av mer oppdaterte inntektsopplysninger.

I dette prosjektet er vi spesielt interessert i boforholdene for bostøttemottakere med trygdeinntekter tilsvarende minstepensjon pluss 30 prosent eller mer, og for bostøttemottakere med trygdeinntekter under dette nivået. Som det går frem av presentasjonen over, er de to gruppene stilt overfor ulike regler i bostøtteordningen. Bostøtteordningen er i utgangspunktet mer raus overfor pensjonister med inntekt under minstepensjon pluss 30 prosent. De får godkjent flere og høyere boutgifter (dvs. sjablon for lys og varme), de er fritatt boligkrav og de får utbetalt bostøtte ved lavere beregnet bostøtte enn hva som er tilfellet for husstander med høyere inntekt. Ut fra den generelle politiske målsettingen om at alle skal kunne bo under gode boforhold, er forskjellen i forhold til boligkrav særlig interessant. Pensjonister med lav inntekt er fritatt fra både funksjonskrav og arealkrav: Boligen skal være en selvstendig bolig med egen inngang, kjøkken, bad, soverom og oppholdsrom, og boligen må ha et privat boareal på minimum 40 kvadratmeter.

Boligkravene skal som nevnt være med å sikre god bokvalitet for mottakerne av bostøtte. At det ikke stilles boligkrav kan på den ene siden bety at pensjonister med lavest inntekter har færre begrensninger i forhold til å være stønadsberettiget. Men på den annen side betyr dette at disse husholdene kan motta bostøtte under dårligere boforhold enn hva som er tilfelle for hushold med høyere inntekter. Fritak fra boligkrav kan med andre ord bety at man oppnår dårligere boforhold enn det som er målsettingen både i boligpolitikken generelt og bostøtten spesielt.

2.3 Effekter av bostøtten

Bostøtten har altså både en fordelings- og en boligpolitisk målsetting. Den skal stimulere hushold til å velge et høyere boligkonsum enn de ellers ville ha hatt. I den grad den lykkes med dette betyr det at bostøttemottakere velger en høyere standard eller bedre boforhold når de likevel flytter enn det de ellers ville ha gjort. Det kan også bety at de blir boende i stedet for å

nedjustere boligkonsumet ved å flytte, eller det kan bety at de flytter for å oppnå bedre boforhold.

I en viss forstand er det en målkonflikt mellom den boligpolitiske og den fordelingspolitiske målsettingen. Med det mener vi at om man respekterer konsumentenes valg (dette betegnes ofte som konsumentsoverenitet) vil støtte som gir en vridning i tilpasningen være verdt mindre enn en støtteordning som ikke gir en slik vridning (se f.eks. Murray 1994). Oppfyllelse av de boligpolitiske målsettingene forutsetter at man oppnår en slik vridning. Dette kan betraktes som en fordelingspolitisk ineffektivitet. Konklusjonen må være at boligpolitikken ikke bygger på prinsippet om konsumentsoverenitet.

Det kan finnes gode grunner til å bryte med prinsippet om konsumentsoverenitet. Dette temaet tas imidlertid ikke opp her. Vi drøfter i stedet kort og prinsipielt hvordan bostøtten vil virke inn på boligkonsumet.

Bostøtten slik den er utformet i Norge påvirker valg av bolig på tre ulike måter:

- i) Inntektseffekten: Bostøtten vil være et tilskudd til inntekten. Under svært rimelige forutsetninger vil dette øke størrelsen på det ønskede boligkonsumet. Størrelsen på denne økningen avhenger av inntektselastisiteten⁷.
- ii) Vridningseffekten: Når boutgiftene ligger i intervallet mellom den øvre og den nedre grensen for boutgiftene, vil kostnaden for husholdet ved å øke boutgiftene med 1 kr være 0,3 kroner. I dette intervallet vil altså prisen på boligkonsumet være ganske kraftig subsidiert. Dette vil naturlig nok øke ønsket boligkonsum. Størrelsen på denne effekten avhenger av boliggetterspørselens priselastisitet⁸.
- iii) Terskeeffekter: Som beskrevet i 2.2 stilles det, for noen grupper av mottakere, en del krav til boligen for at utgifter i dem skal kunne utløse bostøtte. Dette øker attraktiviteten til de boliger man kan få bostøtte i, og kan på denne måten vri det ønskede konsumet inn i dette boligsegmentet. Dette kan for eksempel for noen øke det ønskede boligkonsumet fra 37 til noe over 40 kvadratmeter.

---

⁷ Inntektselastisiteten viser den prosentvise endringen i boliggetterspørselen når inntekten stiger med 1 prosent.

⁸ Priselastisitet gir den prosentvise endringen i boligkonsumet når prisen stiger med 1 prosent.

Flyttekostnader gjør at det kan være avvik mellom det ønskede og det faktiske boligkonsumet. Dette innebærer at selv om man ville ha valgt en noe høyere boligstandard, for eksempel en noe større bolig, om en hadde valgt å flytte er det ikke sikkert at gevinsten ved å flytte er tilstrekkelig stor til at man faktisk velger å flytte. På grunn av dette er det vanskelig å gjøre analyser av effekten av bostøtten på valg av bolig.

En ordning hvor det er innebygd terskeeffekter i form av boligkrav vil i en forstand kunne ha sterkere effekter på boligkonsumet til de potensielle mottakergruppene enn en ordning uten slike terskler. Konsumet må løftes helt opp over terskelen for å utløse bostøtte. I en annen forstand vil terskel-effekter kunne svekke ordningens evne til å øke boligkonsumet. Boligstandard for hushold som ikke vil velge å heve sitt boligkonsum over terskelen vil ikke påvirkes i et system med terskeeffekter. Tar man bort tersklene i systemet vil man kunne øke konsumet for noen flere, men man får løftet færre over terskelverdien.

Spørsmålet om det skal bygges terskler inn i bostøttesystemet kan ses som en avveining av om en skal prioritere å løfte flest mulig over terskelen eller om en skal prioritere å i det minste øke boligkonsumet for de på de laveste nivåene noe. Det blir altså et spørsmål om ambisjonsnivå i boligpolitikken. Systemet hvor pensjonister med inntekter på mindre enn 1,3 ganger minstepensjon ikke stilles overfor terskler i form av boligkrav mens pensjonister med høyere inntekter utsettes for slike krav, kan betraktes som en slik form for avveining.

3 Boforhold, beskrivelser og vurderinger

3.1 Innledende kommentarer

Begrepet boforhold er litt som en elefant. De fleste har en intuitiv forståelse av hva det er, men har samtidig store problemer med å komme med en presis definisjon. Forsøk på definisjoner ender ofte(st) opp som en kortere eller lengre liste over komponenter som inngår i boforholdene. Boligutvalget utredning: Boligmarkedene og boligpolitikken (NOU, 2002:2), er ikke noe unntak.

Selv om et engasjement for boforholdene er basis for å i det hele tatt å ha boligpolitiske målsettinger og en boligpolitikk, finner vi ikke så mye eksplisitt om hva boforhold er i den nevnte NOUen. Kapittelet om boforhold innledes med følgende tekst:

I beskrivelsen av boforhold gjennom 90-tallet benyttes generelle mål, henholdsvis tidspunkt for etablering, eierandeler, gjennomsnittlig boligstørrelse, trangboddhet og romslighet. (NOU 2002:2, s. 86)

I den siste Boligmeldingen (Stortingsmelding nr. 23: 2003–2004) brukes begrepet boforhold lite. Omtanke for boforholdene er likevel ikke fraværende. I stedet for boforhold snakkes det her om god bolig, boligstandard/kvalitet, bomiljø og boligsituasjonen for vanskeligstilte på boligmarkedet. Alt dette er det rimelig å oppfatte som aspekter ved boforholdene.

Litt upresist kan en si at boforholdene handler om egenskaper ved boliger og deres omgivelser som gjør at folk har, eller ikke har, det godt i sine boliger. Videre handler boforholdene i et samfunn om i hvor stor grad folk har egne boliger eller ikke. Ser man disse to aspektene i sammenheng, ser man at det å beskrive boforhold på samfunns- og husholdsnivå ikke nødvendigvis er det samme. Denne formuleringen er som sagt litt upresis. Kanskje det beste er å starte litt upresist for så å komplettere med slike lister som vi omtalte overfor.

I perioden 1967–1995 ble det gjennomført fem omfattende boforholdsundersøkelser⁹. Den siste av disse, som ble gjennomført i 1995, inneholdt 154 spørsmål. Mye ressurser og omtanke lå bak utvalget av temaer og

---

⁹ Etter 1995 har man i stedet for å gjennomføre egne boforholdsundersøkelser latt en boforholdsfolk inngå hvert tredje år i de temaroterende leveårsundersøkelsene som gjennomføres av SSB.

formuleringer av spørsmål. I denne sammenhengen kan vi lære to viktige ting derfra. For det første viser størrelsen på spørreskjemaet hvor mange dimensjoner som er relevante for en empirisk forståelse av boforholdene. For det andre ligger det i selve spørreskjemaet en forståelse av boforhold som kan utnyttes.

Alt i alt tror vi at den praktisk sett beste måten å operasjonalisere begrepet boforhold, er i form av en liste av egenskaper ved bolig, bomiljø og forholdet mellom husholdets sammensetning og ressurser og dets bolig-situasjon. Det vil sannsynligvis ikke være mulig å lage noen slik liste som alle oppfatter som uttømmende. I beskrivelsene av boforhold vil det alltid ligge et subjektivt skjønn i bunnen. Uenigheten vil være enda større om en har ambisjoner om å aggregere ulike komponenter opp til en, eller noen få, samleindikatorer. Det kritiske punktet her er hvilke vektorer som skal gis de ulike komponentene. En bør heller legge energi i å beskrive boforhold langs flere relevante dimensjoner enn på å lage aggregerte indikatorer.

En alternativ tilnærming er å bruke prisinformasjon og hedoniske regresjonsteknikker til å avsløre hvordan boligkjøpere faktisk verdsetter ulike aspekter ved boliger og bomiljø, se f.eks. Osland (2001). Argumentet mot å bare bruke slike avslørte verdsettinger er at de i stor grad avhenger av den faktiske inntektsfordelingen, og legger størst vekt på verdsettingen til de mest betalingssterke. Det er også usikkert i hvilken grad det er mulig å identifisere verdien på alle komponentene som inngår i boforholdene. Videre vil en slik tilnærming neglisjere mange (positive og negative) eksterne effekter og ikke ta hensyn til at samfunnsmessige og private preferanser kan avvike fra hverandre. Likevel kan en slik undersøkelse av avslørt verdsetting av boforholdskomponenter være et verdifullt komplement til andre analyser av boforholdene.

3.2 Indikatorer for boforhold

Vi velger her å gruppere dimensjoner ved boforholdene langs sju dimensjoner, og drøfter kortfattet aspekter ved og indikatorer for boforholdene innenfor hver av disse sju dimensjonene. Dette vil utgjøre litt av grunnlaget for de konkrete beskrivelsene av boforholdene til pensjonister med bostøtte som gjøres i resten av rapporten.

3.2.1 Boligdekning

En grunnleggende dimensjon i boforholdene er jo om man har en egen bolig eller ikke. Et tradisjonelt mål for dette er boligfrekvensene. Disse måler

andelene av par og enslige i ulike aldersgrupper som har egen bolig. Som nevnt brukte Boligutvalgets utredning tidspunkt for etablering som ett av sine empiriske mål i beskrivelsen av boforholdene. Dette målet fanger også opp en viktig del av boligdekningssituasjonen.

Aggregerte mål for boligdekning er ikke tilstrekkelig for å beskrive denne dimensjonen av boforholdene. Man bør gjøre spesielle rapporteringer av boligdekning innen spesielt interessante grupper. Dette kan være unge eller eldre, og det kan være grupper av vanskeligstilte på boligmarkedet som en forventer har problemer når det gjelder boligdekning. Den ekstreme motsetningen til boligdekning er bostedsløshet. Vurderinger av bostedsløsheten hører hjemme i vurderinger av boforholdene i landet som helhet.

3.2.2 Boligstørrelse

I de aller fleste sammenhengene oppfattes boligstørrelse som et mål hvor større isolert sett vurderes som bedre. I alle fall er dette oftest tilfelle på husholdsnivå. På samfunnsnivå uttrykkes det fra enkelte hold skepsis til at innslaget av svært store boliger er for høyt. Beskrivelser av boligmassen etter størrelse er derfor en naturlig del av en beskrivelse av boforholdene. Boligstørrelse kan man måle i enten antall rom eller i antall kvadratmeter¹⁰, kanskje helst begge deler. Spesielt er det viktig å få oversikt over forekomst av små boliger. Det er derfor ikke tilstrekkelig å bruke gjennomsnittsmål i beskrivelser av størrelsesfordelinger. Framstillingene bør gi flere posisjonsmål, som f.eks. deciler.

Alonso (1964) viser hvordan det er en avveining mellom boligstørrelse og reisetid i bunnen av det simultane valget av lokalisering og bolig. Årsaken ligger i at arealknappheten er størst i sentrale strøk. Det er et poeng å huske dette når en tolker fordelinger av boligstørrelse, spesielt om en sammenligner størrelse i ulike strøk.

Størrelse er en isolert egenskap ved boligen. Boforhold handler jo også om forholdet mellom boligen og husholdet. Trangboddhet og romslighet er mål som fanger opp dette forholdet, og bør være med når boligstørrelser rapporteres og vurderes.

3.2.3 Disposisjonsforhold

Disposisjonsformer og fordelingen av dem, kan være av betydning på flere måter. Eie gir større frihet til f.eks. å gjøre nødvendige eller ønskede

---

¹⁰ Det finnes jo svært mange forskjellige arealbegreper. Dette går vi ikke inn i noen vurderinger av her.

endringer i boligen, samtidig som det utsetter eierne for en del risikofaktorer. Samtidig er det store skattefordeler knyttet til eie (se Nordvik, 2000). Hvordan disse fordelene fordeler seg er boligpolitisk interessant.

Disposisjonsforhold handler ikke bare om hvilken disposisjonsform en har til bolig. Det handler også om trygg disposisjonsrett. Eiere med marginal økonomisk situasjon løper risiko for å måtte flytte pga. at de ikke greier sine økonomiske forpliktelser. Leietakere risikerer i prinsippet at de på et tidspunkt ikke lenger får mulighet til å fortsette å leie sin bolig. For leietakere blir dermed kontraktssituasjonen viktig. I denne sammenhengen er de kommunale leieboligene interessante: I hvilken grad representerer de et stabilt tilbud til enkelthushold, og i hvilken grad prioriterer kommunene gjennomstrømning?

3.2.4 Kvaliteter i boligen

Kvaliteter i boligen kan handle om det litt diffuse forholdet om i hvor stor grad boligen er 'luksuspreget', og det kan handle om at viktige funksjoner er ivaretatt i boligen. Viktige funksjoner er f.eks. tilgang på eget kjøkken, bad og WC. Noe av dette er dekket inn i boligkravene i bostøtteordningen. Utforming, design og romfordeling kommer også inn som aspekter ved kvaliteter i boligen. Det gjør også faktorer som lysinnfall og utsikt.

Det er også en del bygningstekniske og -fysiske forhold som er av betydning for kvaliteter i boligen. Det gjelder generell vedlikeholdsstandard, forekomst av sopp og fuktproblemer og tilfredsstillende isolering og oppvarmingsmuligheter. Brannsikkerhet, herunder en trygg og god kvalitet på det elektriske anlegget, er også en viktig kvalitetsdimensjon.

Boliger vil i ulik grad være egnet for folk med ulike former for funksjonshemninger. Tilgjengelighet for bevegelseshemmede og egnethet for folk med andre funksjonshemninger, er vesentlige kvaliteter i boligen. Fokuset på tilgjengelighet og universell utforming i den norske boligpolitikken kan betraktes som et eksempel på en situasjon hvor samfunnsmessige og individuelle preferanser for boforholdsindikatorer ikke er helt sammenfallende.

Mange av de aspektene som nevnes her vil forekomme i ulik grad i ulike boligtyper. Beskrivelser av hvordan forskjellige grupper av hushold fordeler seg på hustyper vil derfor også gå naturlig inn som en del av beskrivelser av kvaliteter i boligmassen.

3.2.5 Kvaliteter ved bomiljøet

Kvalitet ved bomiljøet er et svært mange-fasettert aspekt ved boforholdene. Hvor viktig folk anser ulike forhold å være varierer. Det er også slik at det som noen oppfatter som viktige positive sider av bomiljøet, av andre blir oppfattet som en ulempe. For noen er det viktig å kunne kjøre bil helt fram til inngangsdøra, mens det for andre er viktig at barn (og voksne) kan være ute uten at de påføres for stor trafikkfare.

I boforholdsundersøkelsene og de senere levekårsundersøkelsene, brukes subjektive oppfatninger av luftkvalitet, støy og annen forurensing som indikatorer sammen med mål for trafikkikkerhet, se Gulbrandsen (2006). Det er også mulig å koble inn objektive målinger av støy og luftkvalitet. Tilgang til og kvalitet på lekeplasser, turterreng, utsikt og andre estetiske forhold, er eksempler på andre relevante aspekter.

En kan også trekke inn egenskaper ved det sosiale miljøet som kvaliteter ved boforholdene. Opplevelse av trygghet i nærmiljøet er en viktig del av dette.

3.2.6 Tilgjengelighet til tjenester og arbeidssted

I det daglige livet er praktiske ting som mulighet til sosial omgang, å handle melk og tilgang på offentlige tjenester som f.eks. skole og helsetjenester, viktig. Hvor man bor påvirker dette. Hvor viktig slik nærhet er, varierer mellom hushold. Vi vil imidlertid ikke påstå at det å bo i spredtbygde strøk er en negativ egenskap ved boforholdene. Det er likevel et faktum at manglende nærhet til offentlige og private tjenester og arbeidsplasser kan være en partiell ulempe ved det å bo langt fra sentrale strøk.

3.2.7 Boligøkonomi

Boligøkonomien dekker mange forskjellige aspekter, og det er en nær sammenheng mellom boligøkonomi og ulike sider ved boforholdene. Et sentralt spørsmål her er hvordan utgiftene til bolig påvirker mulighetene til annet konsum. Dette måles ofte ved boutgiftsandel eller ved mål på hvor mye husholdet har igjen til annet forbruk (og sparing) etter at boutgifter og skatt er betalt. Et slikt gjenstående beløp kan en så vurdere opp mot en eller annen normativ standard. Hvilken verdi har et godt nivå på boligkonsumet isolert sett hvis det koster så mye at mulighetene på de fleste andre arenaer blir svært små?

Forrige avsnitt handlet om de kortsiktige aspektene av den boligøkonomiske situasjonen. På noe lengre sikt er det viktig å vurdere hvordan

dagens boligvalg og boligsituasjon påvirker framtidig profil på boutgifter og formue. Dette kan gjøres ved bokostnadsvurderinger. Husholdenes eksponering for risiko for eksempelvis endringer i renter og boligpriser og evne til å bære denne risikoen, er en del av en boligøkonomisk vurdering. Relevante indikatorer her kan være lån i forhold til inntekt og formue og størrelsen på boliglån i forhold til boligverdier. Dette risikoaspektet er også knyttet opp mot disposisjonsforhold på litt lengre sikt.

3.3 Sluttkommentar

Når vi videre i denne rapporten beskriver og vurderer boforholdene til pensjonisthushold som får bostøtte, gjøres dette med utgangspunkt i to forhold. For det første tar vi utgangspunkt i den typen tenkning om boforhold som dette kapitlet inneholder. Vi må også ta utgangspunkt i hva som er faktisk mulig å gjøre ved hjelp av de dataene vi har til rådighet.

I 3.1 argumenterte vi for at det er mest hensiktsmessig å behandle de enkelte boforholdskomponentene hver for seg og ikke gjøre noen forsøk på å konstruere aggregerte indekser for boforholdene. Ett forhold går tapt når vi gjør det på den måten. Vi får ikke muligheten til systematiske sammenligninger av hvordan flere ulike indikatorer samvarierer. Kunnskap om slik samvariasjon kunne ha blitt brukt i vurderinger av om det er slik at dårlig uttelling på en indikator kompenseres av bedre uttelling på andre indikatorer. Videre ville det kunne ha blitt brukt i analyser av hopning av negative komponenter i boforholdene i enkelte hushold.¹¹

Mange av de indikatorene for og aspektene ved boforholdene som er trukket fram i kapittel 3.2, er ikke med i beskrivelsene i de resterende delene av rapporten – de relevante dataene finnes ikke i noen av de datakildene vi har valgt å bruke. Andre igjen, som f.eks. romslighet, har vi ikke prioritert å ta med, i stedet fokuserer vi på trangboddhet.

Av de dimensjonene vi ikke dekker vil vi peke på trygg disposisjonsrett og kontraktslengder for bostøttemottaker som særlig viktige. Vi har heller ikke opplysninger som kan brukes til å vurdere risikoeksponering. Vedlikeholdsstandard, sopp og fuktproblemer dekkes heller ikke. Boligdekning er ikke særlig relevant når vi beskriver situasjonen for dem som har bostøtte. Et unntak gjelder for vurderinger og rapporteringer av forekomsten av inneboende som er tema for kapittel 12.

---

¹¹ Noen enkle hopningsanalyser gis dog i rapportens kapittel 13.

Få av indikatorene for kvaliteter ved bomiljøet og tilgjengelighet til tjenester og arbeidssted vil være med i våre rapporteringer. Arbeidssted er da heller ikke så relevant når fokuset ligger på boforholdene til pensjonister med bostøtte. Våre registerdata inneholder naturlig nok ingen opplysninger om subjektive opplevelser av bomiljøet. Det hadde vært mulig å bruke detaljerte adresseopplysninger til å koble på mer informasjon om nærmiljø.¹²

Her har vi brukt mye plass på å fortelle hvilke dimensjoner vi ikke dekker. Registerdataene fra SSB ble valgt fordi disse, etter vår mening, gir oss de beste tilgjengelige data for å beskrive boforholdene til pensjonister med bostøtte. Hadde vi i stedet valgt å beskrive boforholdene til hushold med pensjonister med bostøtte på basis av intervjudata som vi selv hadde hentet inn, kunne en del av de utelatte dimensjonene blitt dekket inn. Det vi hadde mistet i forhold til bruken av registerdata hadde vært den store bredden i antall observasjoner. Videre ville det vært vanskelig å kontrollere for systematiske skjevheter i svarfrekvenser ved innsamling av egne data.

---

¹² Dette ville imidlertid både ha krevd konsesjon fra datatilsynet og krevd mye arbeid med tilrettelegging av data, dette ville ha tatt atskillig lengre tid enn det som er tilgjengelig. En kan kanskje også si at disse dimensjonene ikke er tilstrekkelig viktige til å rettferdiggjøre en slik innsats.

4 Bostøtteregisteret som datakilde

Dette kapitlet gir noen generelle beskrivelser av bostøttemottakere med utgangspunkt i Husbankens bostøtteregister. Registeret inneholder opplysninger som er registrert ved behandlingen av bostøttesøknader. Det inneholder opplysninger om både søkere som har mottatt bostøtte og søkere som har fått avslag på sine søknader. I våre analyser tar vi utgangspunkt i trygdede bostøttemottakere som fikk innvilget støtte første termin i 2001. De som har søkt, men ikke fått, bostøtte, kan ikke regnes som noe tilfeldig utvalg av dem som ikke får bostøtte. Vi trekker derfor ikke inn opplysninger om disse.

4.1 Generelle beskrivelser av trygdede bostøttemottakere

Totalt sett består vårt utvalg av 82 888 trygdede bostøttemottakere, hvor 74 074 har inntekt under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent, og 8 814 har inntekt over denne grensen. Det er med andre ord en klar overvekt av husstander med lav inntekt blant trygdede som mottar bostøtte (89 prosent). Innenfor disse to gruppene av bostøttemottakere er det en forholdsvis lik fordeling av ulike pensjonisttyper. Det er litt større andel alderspensjonister blant dem med inntekt over minstepensjonen pluss 30 prosent (63 prosent), sammenlignet med dem med inntekt under denne inntektsgrensen (59 prosent). For uførepensjon er situasjonen motsatt; det er flere uførepensjonister blant de med inntekt under 1,3 MP (40 prosent) enn det er blant de med inntekt over denne inntektsgrensen (34 prosent). Andelen andre pensjonsformer er rimelig lik i de to gruppene (2 og 3 prosent).

Tabell 4.1. Fordeling av pensjonstyper blant husstander med inntekt over og under minstepensjon pluss 30 prosent. Prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP
Uførepensjonister	34	40
Alderspensjonister	63	59
Andre pensjonister	3	2
N=	8 814	74 074

Det kan se ut til at alderspensjonistene med lav inntekt er noe eldre enn de med høyere inntekt. Dette viser seg både i en høyere gjennomsnittsalder (80,2 år) og høyere grenseverdier i en decilinndeling (tabell 4.2)¹³. Blant

¹³ En decilinndeling deler på grunnlag av en gitt variabel (f.eks. alder) utvalget inn i ti like store grupper, og grenseverdiene er kuttpunktene for denne inndelingen.

uførepensjonistene finner vi derimot en motsatt alderssammenheng, samt at aldersspredningen er noe større. Her finner vi at de med høyest inntekt er noe eldre enn de med lav inntekt. Aldersfordelingen blant «andre pensjonister» er forholdsvis lik mellom de to gruppene.

Tabell 4.2. Aldersfordeling innenfor ulike pensjonistgrupper ut fra om de har inntekt under eller lik og over minstepensjonen pluss 30 prosent. Deciler. Kilde: Bostøtte-registeret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP			≤ 1,3 MP		
	Eldre	Uføre	Andre	Eldre	Uføre	Andre
Gj.snitt	78,1	52,7	48	80,2	46,8	47,6
1.decil	69	39	31	70	30	30
2.decil	71	44	36	74	35	35
3.decil	73	47	41	76	40	39
4.decil	76	50	46	79	44	44
5.decil	78	52	50	80	48	49
6.decil	80	55	54	82	51	54
7.decil	82	57	56	84	55	58
8.decil	84	61	59	87	59	61
9.decil	88	63	63	89	63	63
N=	5 582	2 968	264	43 364	29 542	1 168

Husholdstørrelsen er forholdsvis lik i de to gruppene av bostøttmottakere (tabell 4.3). Det er imidlertid noe flere hushold med to eller flere personer blant de med inntekt under 1,3 MP. Videre går det frem at alderspensjonistene som oftest er aleneboende. Dette gjelder innenfor begge inntektsgruppene. Det er noe vanligere med flerpersonshushold blant uførepensjonister, selv om aleneboende bostøttmottakere også er i klart flertall blant uførepensjonister og andre pensjonisttyper. Det er særlig blant andre pensjonister enn uføre og eldre, hvor flerpersonshusholdene er vanligst.

Tabell 4.3. Fordeling av husholdstyper blant ulike pensjonistgrupper ut fra om de har inntekt under eller lik og over minstepensjonen pluss 30 prosent. Prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP			≤ 1,3 MP		
	Eldre	Uføre	Andre	Eldre	Uføre	Andre
1 person	100	86	55	97	85	45
2 personer	- ^a	10	27	2	8	20
3 eller flere personer		4	18	- ^a	7	35
N=	5 582	2 968	264	43 364	29 542	1 168

a) mindre enn 0,5 %

Vi har også sett nærmere på i hvilken grad flerpersongshusholdene består av eneforsørgere eller barnefamilier. Slike opplysninger finnes imidlertid bare for uføretrygdede i bostøtteregisteret. Blant disse bostøttmottakerne finnes det barn i omkring hvert tiende hushold (tabell 4.4). Dette betyr at de fleste flerpersongshushold sannsynligvis består av eneforsørgere eller barnefamilier. Dette kommer imidlertid bedre frem om vi ser på hvor stor andel av flerpersongshusholdene som inkluderer barn (se tabell 4.5).

Tabell 4.4. Andel husstander blant uførepensjonistene med barn ut fra om de har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent, i prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP
	12	10
N=	2 968	29 542

Flertallet av flerpersongshusholdene inneholder barn. I omkring 70 prosent av disse husholdene er det barn. Det er likevel et unntak, og det er for topersongshushold med inntekt under 1,3 MP. Blant disse husholdene er det barn i omkring hver tredje husstand (34 prosent).

Tabell 4.5. Andel husstander med barn ut fra antall personer i husstanden og om husstanden har inntekt over eller under minstepensjonen pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP			≤ 1,3 MP		
	1 person	2 personer	3 personer eller flere	1 person	2 personer	3 personer eller flere
	-	66	70	-	34	73
N=	8 269	387	161	67 894	3 700	2 480

Det er som kjent store geografiske kvalitets- og prisforskjeller i den norske boligmassen (se f.eks. Medby 2002). Boligene i byene er gjerne mindre og dyrere enn de vi finner i mer landlige omgivelser. For å avdekke eventuelle geografiske forskjeller i boforhold, har vi valgt å benytte tre forskjellige tilnærminger for å kategorisere husstandene langs en by–land-dimensjon. Alle de tre tilnærmingene tar utgangspunkt i husstandens bostedskommune. Den første dimensjonen kategoriserer husstandene ut fra bostedskommunens størrelse. Størrelsen defineres ut fra kommunens befolkningsmengde. Den andre dimensjonen kategoriserer husstandene ut fra bostedskommunenes sentralitet. Denne dimensjonen er basert på en lett bearbeidet versjon av

SSBs sentralitetsindeks¹⁴. Den tredje dimensjonen kategoriserer husstandene ut fra bostedskommunens *befolknings tetthet*. Denne dimensjonen er basert på SSBs tettbygdindikator¹⁵.

I arbeidet har alle disse tre måtene å kategorisere kommunene på blitt prøvd ut. Det viser seg at sentralitetsvariabelen fanger opp alle de trekkene som fanges opp av de rene indikatorene for størrelse og befolknings tetthet. Videre i gjennomgangen av bostøtteregisteret brukes derfor kun sentralitetsvariabelen.

Samlet sett er de to gruppene av bostøttmottakere forholdsvis likt geografisk fordelt. Den forskjellen som kan registreres, tyder imidlertid på at de med lav inntekt i større grad bor i mindre befolkede, mindre sentrale og mindre tettbygde kommuner enn hva som er tilfellet for de med høyere inntekt. Dette er illustrert i tabell 4.6 (mønsteret er tilsvarende om vi benytter de andre bostedsvariablene).

Tabell 4.6. Fordeling av bostøttmottakere etter sentralitet og ut fra om de har inntekt under eller lik og over minstepensjonen pluss 30 prosent. Prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP
Oslo	11	10
Akershus	6	5
Bergen, Trondheim og Stavanger	12	10
Andre på nivå 3	20	19
Andre på nivå 2	29	30
Andre på nivå 1	8	9
Andre på nivå 0	13	18
N=	8 817	74 074

¹⁴ Sentralitet blir i denne indeksen definert som en kommunes geografiske beliggenhet i forhold til et senter hvor det finnes sentrale servicefunksjoner. Slike funksjoner er først og fremst lokalisert til tettsteder, og tettstedene blir i indeksen delt inn i tre nivåer etter folketall og tilbud av ulike funksjoner. Tettsteder på nivå 3 er landsdelsentre (eller folketall på minst 50 000), nivå 2 har et folketall på mellom 15 000 og 50 000 og nivå 1 har et folketall på mellom 5 000 og 15 000. I tillegg finnes det et nivå 0 for de minst sentrale kommunene. Vi har valgt å benytte en inndeling med syv kategorier, hvor Oslo, Akershus og de tre nest største byene er definert som egne kategorier; a) Oslo, b) Akershus, c) Bergen, Trondheim og Stavanger, d) andre kommuner på nivå 3, e) andre kommuner på nivå 2, f) andre kommuner på nivå 1 og g) andre kommuner på nivå 0.

¹⁵ Tettbygdindikatoren definerer hvor stor andel av kommunens befolkning som bor i tettbygde strøk. Vi har valgt en inndeling med tre kategorier; a) kommuner hvor 0–40 prosent av innbyggerne bor i tettbygde strøk, b) kommuner hvor 41–69 prosent av innbyggerne bor i tettbygde strøk og c) kommuner hvor 70 prosent eller mer av kommunens innbyggere bor i tettbygde strøk.

Når det gjelder inntektsforskjeller mellom de to gruppene av bostøttemottakere, er ikke disse i seg selv særlig interessante. Disse ligger gitt i selve inndelingen av de to gruppene. Det vil derfor være mer interessant å se husholdsinntekten i forhold til antall medlemmer i husstanden. Slike inntektsmål, hvor man for eksempel tar hensyn til variasjon i husholdets størrelse og sammensetning, er relativt vanlige i generelle studier av inntektsfordeling. Utgangspunktet er at store hushold trenger mer inntekt for å oppnå en bestemt levestandard enn små hushold. Disse forskjellene i innteksbehov forsøker man å ta hensyn til ved å dele den observerte inntekten for hvert hushold med en faktor som varierer med antall husholdsmedlemmer (gjerne med forskjellig vekt for barn og voksne). Metodene som brukes for å fastsette størrelsen på denne omregningsfaktoren kalles for «ekvivalensskalaer» og resultatet av omregningen for «inntekt per forbruksenhet»¹⁶.

Inntektsvariabelen i de følgende analysene er den inntekten som lå til grunn for bostøtteberegningen i 2001, 1. termin. Det vil si ligningsinntekten, noe som blant annet betyr at vi ikke beskriver det totale bildet av husholdets økonomiske evne. Det mest interessante å legge merke til er at det relativt sett er små inntektsforskjeller mellom hushold av ulik størrelse (tabell 4.7). Dette betyr at inntekten ikke varierer like mye som et forventet innteksbehov. Om vi for eksempel ser på gjennomsnittsinntekten innenfor hushold med inntekt over 1,3 MP, ser vi at inntekten stiger med omkring 15 prosent fra hushold med én til to personer og med omkring 28 prosent fra hushold med én til tre personer. Blant hushold med inntekt under 1,3 MP, er den tilsvarende økningen 16 og 28 prosent¹⁷. Inntektsvariasjonen er størst blant hushold med de laveste inntektene.

Selv om vi tar hensyn til at det siste husholdsmedlemmet i flerpersonshusholdene er et barn, kan vi likevel konkludere med at inntekten er relativt lav i forhold til ulike typer av inntektsmål. Ut fra kvadratrotskalaen skulle vi for eksempel forvente at innteksbehovet steg med i overkant av 40 prosent om vi gikk fra én til to husholdsmedlemmer, og med i overkant av 70 prosent om vi gikk fra én til tre personer, altså langt mer enn i våre data. Med utgangspunkt i den tradisjonelle OECD-skalaen kunne vi forventet en større vekst i innteksbehovet ut fra antall husholdsmedlemmer.

---

¹⁶ Se Pedersen og Sandlie (2006) for en nærmere beskrivelse av ekvivalensskalaer.

¹⁷ Det er også stor inntektsvariasjon innenfor de ulike husholdstypene, og dersom vi ser på den høyeste decilen blant hushold med inntekt over minstepensjon pluss 30 prosent, er inntektsforskjellen 15 prosent mellom hushold med én og to personer og 29 prosent mellom hushold med én og tre personer. For hushold med inntekt under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent, er de tilsvarende tallene 34 og 49 prosent.

Gulbrandsen og Pedersen (2003) har pekt på at den progressive inntektsprøvingen i bostøtteordningen kan føre til store marginalskatteeffekter i visse inntektsintervall. Dette kan føre til en fattigdomsfelle. Marginalskatteeffekten som følge av avtrappingen av bostøtten, øker gradvis i takt med at inntekten overstiger minsteinntektsgrensene (disse ble beskrevet i kapittel 2). Jo nærmere en kommer det punktet hvor inntekten blir så høy at husholdet ikke lenger har krav på bostøtte, jo høyere blir marginalskatteeffekten.

Tabell 4.7. Inntektsfordeling ut fra husstandstype og om husstanden har inntekt under eller over minstepensjon pluss 30 prosent. deciler. Kilde: Bostøtteregisteret 2001. 1. termin.

	> 1,3 MP			≤ 1,3 MP		
	1 person	2 personer	3 personer eller flere	1 person	2 personer	3 personer eller flere
Gj.snitt	121 243	138 931	154 723	92 433	106 855	118 315
1.decil	109 700	124 980	138 820	83 200	32 100	60 030
2.decil	111 600	127 400	142 040	83 200	83 200	88 913
3.decil	113 700	130 040	146 120	83 200	97 000	103 400
4.decil	115 600	133 100	150 460	84 500	102 800	113 040
5.decil	118 300	135 700	152 600	87 300	112 600	121 503
6.decil	121 400	141 720	157 020	91 500	123 360	132 462
7.decil	125 300	145 360	162 120	97 240	133 100	143 200
8.decil	130 300	150 140	165 980	106 700	143 200	156 140
9.decil	136 980	158 020	176 232	115 300	154 100	171 759
N=	8 269	387	161	67 894	3 700	2 480

I forhold til boligkonsum og boutgifter er som nevnt geografiske inntektsforskjeller av særlig stor interesse, siden vi kan anta forholdsvis stor geografisk variasjon i boutgifter som følge av prisforskjeller på både eie- og leie-markedet. Det er derfor rimelig å se inntektsforskjeller i sammenheng med geografiske forskjeller i levekostnader og boutgifter. Her er hovedmønsteret i stor grad likt innenfor de to bostøttegruppene (se tabell 4.8 i vedlegget): De geografiske inntektsforskjellene er marginale¹⁸.

4.2 Oppsummering

De to gruppene av bostøttemottakere er forholdsvis like i forhold til de utvalgte bakgrunnsvariablene. Alderspensionistene dominerer innenfor begge

¹⁸ Variasjonene kan imidlertid tenkes å være større, dersom vi også hadde kontrollert for antall husstandsmedlemmer.

gruppene. Det er likevel noen flere uførepensjonister blant bostøttedotakerne med inntekt under eller lik 1,3 MP, sammenlignet med de med høyere inntekt. Uførepensjonistene med lav inntekt er også noe yngre enn uførepensjonistene med inntekt over 1,3 MP. Det er videre et klart flertall av aleneboende innenfor begge gruppene. Det er relativt få barnefamilier (omkring hvert tiende hushold innen begge gruppene er barnefamilier). Relativt flere av de med lavest inntekt bor i de mindre sentrale strøkene av landet med mindre befolkningstørrelse og lavere befolkningstetthet, sammenlignet med bostøttedotakerne med høyere inntekt. Det er imidlertid liten geografisk inntektsvariasjon i de to gruppene.

5 Boutgifter som indikator på boforhold

Boutgiftene kan i seg selv tolkes som en indikator for boligkonsumet. I et perfekt leiemarked vil boutgiftene være et godt mål på nivået på boligkonsumet. Det er rimelig å gå ut fra at det vil være en positiv sammenheng mellom boutgifter og boligkonsum også for dem som eier sin bolig. Boutgiftene vi legger til grunn for analysene er husstandens faktiske boutgifter. Disse boutgiftene kan være større enn de godkjente boutgiftene som legges til grunn for utmålingen av bostøtte.

Vi beskriver boutgiftene ved hjelp av tre ulike innfallsvinkler. Forekomsten av boutgifter over boutgiftstaket dokumenteres. Videre gir vi et bredt sett av tabeller som viser fordelingen av boutgiftene innen enkelte grupper. Til sist bruker vi regresjonsteknikker som en måte å vise den multivariate samvariasjonen mellom boutgifter og et sett av bakgrunnsvariable.

5.1 Boutgifter og boutgiftstaket

Vi finner at det er en større andel av dem med inntekter over 1,3 MP som har boutgifter utover taket. Tabell 5.1 viser andelen mottakere av bostøtte som har årlige boutgifter utover boutgiftstaket. Blant dem med inntekt under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent, har omkring hver tiende bostøttemottaker boutgifter utover taket (13 prosent). Det er relativt sett dobbelt så mange blant dem med de høyeste inntektene som har boutgifter utover boutgiftstaket (26 prosent). Denne forskjellen er for så vidt ikke overraskende med tanke på at inntektene i den sistnevnte gruppen er høyere, mens de øvre grensene for de godkjente boutgiftene er litt lavere enn for den førstnevnte.

Tabell 5.1. Andel som har boutgifter over boutgiftstaket etter om de har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP
Inntil 5000 over tak	9	5
5000–10 000 over tak	6	3
Mer enn 10 000 over tak	11	5
N=	8 817	73 956

Ikke bare er andelene med boutgifter over taket høyest for dem med mer enn 1,3 MP i inntekt. Det er også i denne gruppen av bostøttemottakere at man finner det største innslaget av hushold med boutgifter langt over taket. Langt

over taket er her definert som årlige boutgifter på mer enn 10.000 kroner over taket.

I utgangspunktet kan det være grunn til å tro at andelene som har boutgifter utover taket varierer mellom ulike deler av landet. For å sjekke dette viser vi i tabell 5.2 i vedlegget forekomsten av boutgifter over taket etter inntektsnivå og sentralitet.

Samlet sett ser det ut til at selv om inntektsforskjellene er små langs vår indikator for by–land-dimensjonen, er det relativt sett store geografiske forskjeller i forhold til hvor mange som har boutgifter utover boutgiftstaket. Det er i de store byene og i Akershus at forekomsten av de høyeste boutgiftene er høyest. To andre forskjeller er også verdt å merke seg: For det første er forskjellene i andelene som har boutgifter mer enn 10.000 kroner over taket enda større enn andelene som har boutgifter over taket. Dette gjelder også for dem med inntekter over 1,3 MP. For det andre er de geografiske forskjellene i andelene av bostøttemottakerne som har inntekter ut over taket, ikke særlig store når man betrakter dem med inntekter under 1,3 MP.

5.2 Variasjon i boutgifter

Tabell 5.3 viser fordeling av boutgifter ut fra om husstanden har inntekt over eller under 1,3 MP. De høyeste boutgiftene finnes, ikke overraskende, blant bostøttemottakerne med de høyeste inntektene (jf. tabell 5.3). Dette er synlig både i gjennomsnittsverdiene og grenseverdiene for decilinndelingen. Spredningen i størrelsen på boutgiftene er større blant de med inntekt under eller lik 1,3 MP, sammenlignet med dem med høyere inntekt.

Tabell 5.3. Frekvensfordeling av årlige boutgifter ut fra om husstanden har inntekt over eller under minstepensjonen pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtterregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP
Gjennomsnitt	49 261,-	41 880,-
1.decil	34 295,-	22 674,-
2.decil	38 227,-	27 084,-
3.decil	41 508,-	32 148,-
4.decil	44 359,-	36 624,-
5.decil	46 998,-	40 548,-
6.decil	50 098,-	44 811,-
7.decil	53 575,-	48 612,-
8.decil	57 970,-	53 535,-
9.decil	66 000,-	61 320,-
N=	8 817	74 074

Hvis man måler variasjonen i fordelingen som forskjellen mellom 2. og 8. decil, finner en at denne differansen utgjør 42 prosent av medianen for dem med inntekter over 1,3 MP. Det tilsvarende målet i fordelingen av boutgifter blant dem med inntekter under eller lik 1,3 MP, er 65 prosent. Absolutt sett er også differansen mellom 2. og 8. decil størst blant dem med inntekter under eller lik 1,3 MP.

Boutgifter fordelt etter inntektsgruppe og antall personer i husholdningen vises i tabell 5.4. Det er en klar tendens til at boutgiftene er stigende i antall personer. Betrakter vi dem med inntekt over 1,3 MP ser vi at medianen for dem med to og tre personer ligger henholdsvis rundt 30 og 45 prosent over median boutgift for hushold med én person. Tabellen viser også at det er et stort innslag av hushold med spesielt lave boutgifter blant enpersons hushold med mindre enn 1,3 MP i inntekt.

Tabell 5.4. Boutgifter (før tak) etter antall personer i husholdningen og etter om husstanden har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtte-registeret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP			≤ 1,3 MP		
	1 person	2 personer	3 personer eller flere	1 person	2 personer	3 personer eller flere
1.decil	34 143	41 357	48 280	22 401	37 016	43 290
2.decil	37 800	47 366	54 000	26 328	42 378	49 675
3.decil	41 034	51 067	60 000	30 948	46 455	54 587
4.decil	43 800	54 451	63 584	35 304	50 655	59 435
5.decil	46 392	59 550	67 638	39 444	53 487	64 586
6.decil	49 200	63 199	73 405	43 128	57 559	70 184
7.decil	52 620	67 613	79 319	47 060	61 932	76 700
8.decil	56 520	73 975	90 000	51 444	67 475	86 114
9.decil	63 600	84 284	106 598	58 044	78 370	100 397
N=	8 269	387	161	67 894	3 700	2 480

Fordeling av boutgifter etter inntektsgruppe og pensjonstype vises i tabell 5.5. Her ser vi at uførepensjonistene har noe høyere boutgifter enn alderspensjonistene. «Andre pensjonister» har de høyeste boutgiftene. Alderspensjonistene blant dem med inntekt under eller lik 1,3 MP, har noe lavere boutgifter enn alderspensjonistene med høyere inntekt. Spesielt er innslaget av lave boutgifter høyere blant dem med inntekt under eller lik 1,3 MP. Dette kan dels være en ren inntektseffekt, og det kan dels være et resultat av at det ikke stilles noen boligkrav til dem med inntekt under 1,3 MP. Et lignende, men ikke like markant, mønster finner man blant uførepensjonistene.

Tabell 5.5. Årlige boutgifter før tak (decilverdier) etter pensjonisttyper og etter om husstanden har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtte-registeret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP			≤ 1,3 MP		
	Alders- pensjonister	Uføre	Andre pensjonister	Alders- pensjonister	Uføre	Andre pensjonister
1.decil	33 600,-	36 000,-	36 438,-	21 444	29 148	26 044
2.decil	37 200,-	39 948,-	40 287,-	23 982	35 064	33 315
3.decil	40 320,-	43 215,-	43 775,-	27 444	39 255	39 739
4.decil	43 200,-	46 417,-	46 455,-	31 659	42 579	44 828
5.decil	45 840,-	49 692,-	50 916,-	35 844	45 726	49 949
6.decil	48 276,-	53 486,-	55 689,-	39 960	49 224	54 947
7.decil	51 120,-	57 657,-	61 860,-	44 748	53 196	60 594
8.decil	54 840,-	63 320,-	67 629,-	49 416	58 209	69 444
9.decil	61 277,-	72 000,-	81 363,-	55 878	67 220	81 656
N=	5 582	2 968	264	43 364	29 542	1 168

I tabell 5.6 (se vedlegget) vises boutgifter fordelt etter inntektsgruppe og alder. De yngste pensjonistene med bostøtte har de høyeste boutgiftene innenfor begge gruppene. Blant dem med inntekt under eller lik 1,3 MP, ser vi også at en stor del av de eldste har lavere boutgifter enn gjennomsnittet. Alderseffekten er ikke like sterk blant dem med høyere inntekt. Det er også en tendens til at boutgiftene øker med alder blant de aller eldste. Dette gjelder for begge gruppene av bostøttemottakere. En mulig forklaring på dette er at en noe større andel i disse gruppene har flyttet inn i en ny omsorgsbolig med relativt høy husleie.

Fordeling av boutgifter etter inntekt blant dem med inntekt over 1,3 MP presenteres i tabell 5.7 i vedlegg. Boutgiftene stiger ganske sterkt med økende inntekt. Dette synes også å gjelde for alle kuttene i fordelingen av boutgiftene. Median boutgifter for hushold i åttende inntektsdecil ligger 15,4 prosent over dem i andre inntektsdecil. Betraktes andre decil i boutgiftsfordelingen, ligger de med inntekt i åttende decil 25,5 prosent over dem i andre inntektsdecil.

Tabell 5.8 viser fordeling av boutgifter etter inntekt blant dem med inntekt under eller lik 1,3 MP. Spennet i inntektsfordelingen er mindre for denne gruppen enn for dem med inntekter over 1,3 MP, og vi bruker derfor kun en tredeling av inntektsfordelingen. Det mindre spennet og den grovere inndelingen er nok en av årsakene til at forskjellen mellom dem på høyeste og laveste inntektsnivå her er mindre enn blant dem med inntekt på mer enn 1,3 MP. Sammenligner man dem med minstepensjon eller mindre med dem som har inntekt på mellom 115 og 130 prosent av minstepensjon, synes

boutgiftene å være klart stigende i inntekt. Dette gjelder over hele fordelingen. Det framtrer imidlertid et noe overraskende bilde når en ser på boutgiftene til dem med inntekter mellom 100 og 115 prosent av minstepensjonen. Her finner man lavere boutgifter enn blant dem med de aller laveste inntektene. En kan spekulere på om dette har sammenheng med at forekomsten av sosialhjelp nok er størst blant dem med de aller laveste inntektene.

Tabell 5.8. Årlige boutgifter etter husholdningsinntekt blant de husstandene som har inntekt under minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001:1.

	Minstepensjon eller lavere	Minstepensjon pluss 15 prosent	Minstepensjon pluss 30 prosent
1.decil	22 164	21 279	29 160
2.decil	26 374	23 580	34 548
3.decil	31 143	26 646	38 832
4.decil	35 748	30 577	41 844
5.decil	39 819	35 244	44 973
6.decil	44 259	39 564	47 940
7.decil	48 381	44 844	51 444
8.decil	53 436	50 029	55 939
9.decil.	62 401	57 838	62 859
N=	29 416	22 112	22 546

Det er rimelig å anta at nivået på boutgiftene varierer med sentralitet. Dette undersøkes i tabell 5.9 (i vedlegget). Det viser seg at de geografiske variasjonene ikke er veldig store. Setter vi median boutgift i Oslo lik 100, varierer median boutgift mellom 104 og 96 i sentralitetsklassene for hushold med inntekter over 1,3 MP. For dem med inntekter under dette nivået er variasjonen noe større, men fremdeles ikke veldig stor, (108 til 94).

Betrakter vi medianen, og de lavere kuttene i fordelingene, viser tabellen noe overraskende at boutgiftene i Oslo er blant de laveste (med unntak for de minst sentrale kommunene). Dette gjelder for bostøttemottakere med både over og under 1,3 MP i inntekt. Sannsynligvis er dette et resultat av at sjablonene for kommunale avgifter som inngår i boutgiftene for selveiere er blant landets laveste i Oslo. Sjablonene varierer også med boligstørrelse og selveide boliger i Oslo er mindre enn det de er i andre deler av landet. En lavere andel eneboliger bidrar sterkt til dette. Det er her viktig å huske at variasjonene i sjablonene fanger opp en reell variasjon i de kommunale avgiftene.

Når vi betrakter kuttene over medianen i boutgiftsfordelingen, for dem med inntekter over 1,3 MP, ligger Oslo høyere enn de andre geografiske nivåene. Man finner altså et stort innslag av både relativt høye og relativt lave boutgifter i Oslo. Variasjonen i boutgifter er stor i Oslo.

Blant dem med inntekter under 1,3 MP ser man at det er bare for 8. og 9. decil at boutgiftene er høyest i Oslo. Det er altså en tendens til at denne gruppen konsentreres til de boligene hvor boutgiftene er lavest.

For å undersøke om de noe overraskende resultatene for Oslo sammenlignet med andre deler av landet har sin årsak i forekomsten av eiere og leiere og hvorvidt forskjellene er større innen spesielle disposisjonsformer, ser vi på fordelingene etter både sentralitet og disposisjonsform:

For dem som har inntekt over 1,3 MP finner vi mye av det samme sentralitets-mønsteret når vi trekker inn disposisjonsform, som når vi aggregerte over disposisjonsformer. Det er en tendens til at vi finner de høyeste boutgiftene for eiere (både selveiere og boretthavere) i Akershus-kommunene og i de mest sentrale kommunene utenom Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Akershus. Det er videre en tendens til at innslaget av de aller høyeste boutgiftene er noe større i Oslo (og til dels i de andre storbyene). Spredningen i boutgiftene er altså størst i disse områdene. I tolkningen må en legge merke til at antall selveiere med inntekter over 1,3 MP som har bostøtte og som bor i Oslo, Akershus eller en av de tre andre storbyene, er ganske lite.

Tendensen til lavere boutgifter for eiere i Oslo og de andre storbyene er enda klarere blant dem med de laveste inntektene, dvs. inntekter under 1,3 MP. Her er det heller ingen tendens til at de øvre decilene i boutgiftsfordelingene ligger høyere i storbyene enn i andre deler av landet. Årsaken ligger nok i større innslag av små og eldre eide boliger i Oslo og i de andre storbyene enn i andre deler av landet.

Det er ikke slik vi spekulerte ovenfor at den overraskende forskjellen mellom Oslo og de andre delene av landet kommer av den sjablonmessige behandlingen av driftsutgifter i selveide boliger. Mønsteret for selveiere skiller seg ikke spesielt fra mønsteret for boretthavere, se tabell 5.10b. Det som står igjen som forklaringer er større innslag av små boliger i Oslo og de noe lavere kommunale avgifter.

For begge typer eiere er det svært store forskjeller i boutgiftene for hushold over og under grensen på 1,3 MP. For å illustrere dette brukes median boutgift for henholdsvis selveiere og boretthavere innen hvert sentralitetsnivå for hushold med inntekt lik 1,3 MP som en referanse, og vi undersøker hvor denne verdien plasserer seg i de tilsvarende fordelingene av

boutgiftene for hushold med inntekter under 1,3 MP. Blant selveierne ser vi at referanseverdien ligger rundt åttende decil i alle sentralitetsnivåene. Forskjellene er ikke like store for borettslaga. Referanseverdiene ligger her rundt sjuende decil. Unntakene her er Oslo hvor referanseverdien ligger over åttende decil og de minste sentrale kommunene hvor denne verdien ligger rundt sjette decil.

Blant leietakerne med inntekt på mer enn 1,3 MP er det, med et klart unntak, ikke særlig store forskjeller mellom fordelingen av boutgifter på ulike sentralitetsnivåer. Unntaket finner en i de øvre halene, dvs. over sjuende decil, av fordelingene for Oslo, de andre storbyene og dels i Akershus-kommunene. De som har høye boutgifter (eller leier) i disse kommunene har en god del høyere boutgifter enn de med høye boutgifter andre steder.

Det er små forskjeller i boutgiftene for leietakere med mindre enn 1,3 MP, på ulike sentralitetsnivåer. Selv om fordelingene av boutgifter for dem under 1,3 MP ligger under fordelingene for dem med inntekter over denne grensen, er forskjellene ikke store. Stort sett ligger 6. decil i fordelingen på nivå med median (dvs. 5. decil) i boutgiftsfordelingen til dem over 1,3 MP.

Vi vil trekke to viktige konklusjoner ut av gjennomgangen av boutgiftsfordelinger etter sentralitet og disposisjonsform:

For det første vet vi at prisene på eide boliger er mye høyere i sentrale strøk og spesielt i Oslo enn i andre deler av landet, se Medby (2002). Likevel finner vi stort innslag av relativt lave boutgifter i Oslo og de andre storbyene. Samtidig er det rimelig å anta at det er en sammenheng mellom kvalitet på boliger og pris. Når disse faktorene ses i sammenheng får man fram et bilde av lavere boligstandard blant bostøttmottakere i storbyene enn utenfor storbyene. Spesielt gjelder dette dem som har inntekter under 1,3 MP.

For det andre, kan det synes å være en inkonsistens i våre resultater når vi understreker at sentraltendensen i fordelingene av boutgifter er at de er noe lavere i storbyene og samtidig viser at det er flere som ligger over boutgiftstakene nettopp i storbyene. Denne inkonsistensen er bare tilsynelatende. Tabellanalysene viste jo også at innslaget av høye boutgifter er større i storbyene. Det vil derfor være en feilslutning å bruke den store forekomsten av relativt sett lave boutgifter i storbyene som noe argument mot det høyere boutgiftstaket i storbyene.

5.3 Boutgifter – noen multivariate beskrivelser

Vi har sett at boutgiftene samvarierer med mange bakgrunnsfaktorer. Samtidig samvarierer forekomsten av bakgrunnsfaktorene. For å rendyrke effek-

ten av en og en faktor mens vi kontrollerer for de andre, presenterer vi noen regresjonsmodeller for boutgiftene. I diskusjoner om effekten av bostøtten trekkes ofte inntektselastisiteten fram. For å få et direkte estimat for inntektselastisiteten bruker vi derfor den naturlige logaritmen til boutgiften som avhengig variabel og logaritmen til inntekt blant forklaringsvariablene. Koeffisienten for $\ln(\text{inntekt})$ vil være lik inntektselastisiteten. Det er verdt å merke seg at de regresjonsmodellene som presenteres her ikke er strukturmodeller. Regresjonene brukes som et verktøy for å beskrive den multivariate samvariasjonen mellom boutgiftene og et sett av bakgrunnsvariable.

Vi kjører separate regresjonsmodeller for hushold over og under 1,3 MP i inntekt, og vi skiller også mellom eiere og leietakere. Estimeringene finnes i tabell 5.11 i vedlegget

Estimeringene gir resultater som stort sett er i tråd med det vi forventet. Boutgiftene for eiere med bostøtte er svakt, men signifikant, synkende i alder. De er stigende i antall personer i husholdet. Tar vi utgangspunkt i den estimerte modellen for hushold med inntekt over 1,3 MP stiger boutgiftene med 4,8 prosent om antall personer i husholdet økes med én person, alt annet likt.¹⁹ Effekten av én person ekstra er sterkere for dem med inntekt under 1,3 MP. Her øker én person ekstra boutgiftene med 14 prosent.

Inntektselastisiteten blant dem med mer enn 1,3 MP er estimert til 1,125²⁰. Dette er ganske høyt. En bør være litt forsiktig i tolkningen av dette, da resultatet kanskje er følsomt for at utvalget er begrenset til å bestå av bare dem som har en inntekt på minst 1,3 MP. Dette kalles et trunkert utvalg, og det viser seg ofte at en slik begrensning ofte gir vanskelig tolkbare resultater. For hushold med inntekt på mindre enn 1,3 MP er den estimerte inntektselastisiteten bare 0,2. Denne store forskjellen gjør at vi mistenker trunkeringen for å påvirke resultatene. Alt annet likt har også uførepensjonister høyere boutgifter enn det alderspensjonister har. Dette gjelder i begge utvalgene.

Merk også at for eierne estimerer vi en forskjell mellom Oslo og den utelatte kategorien som er sentralitetsnivå null, på rundt 3 prosent. For dem med inntekter under 1,3 MP er forskjellen også signifikant forskjellig fra null. Når vi kontrollerer for andre faktorer er boutgiftene, for eiere, høyest i Akershus og i kommuner utenfor Akershus med sentralitetsklasse 3.

---

¹⁹ Effekten av å endre avhengige variabler som inngår direkte (dvs. ikke transformert) med en enhet er lik én minus eksponenten til den estimerte koeffisienten.

²⁰ Når inntekten øker med 1 prosent, øker boutgiften med 1,125 prosent.

Med noen unntak ligner strukturen i estimeringene av boutgifter for leiere ganske mye på resultatene fra estimeringene for eierne. Selv om mange av koeffisientene er signifikante er den samlede forklaringskraften ikke spesielt imponerende i noen av modellene.

De estimerte inntektselastisitetene ligger noe lavere enn de tilsvarende estimeringene for eiere. For dem med inntekt under eller lik 1,3 MP så lavt som 0,054. Også her er det grunn til å tro at estimatene er påvirket av trunkeringen. Den største forskjellen ligger likevel i effektene av sentralitet. Boutgiftene for leietakere i Oslo ligger 13–14 prosent høyere enn i de minst sentrale kommunene. Dette styrker vår hypotese om at de relativt lave boutgiftene vi fant for Oslo i gjennomgangen av boutgifter etter sentralitet har sammenheng med sjablonene som brukes i fastsettelsen av boutgifter for eiere. Det samme gjelder for de tre andre storbyene.

For å fjerne de omtalte effektene av trunkeringen slår vi sammen de med inntekter hhv over og under 1,3 MP. Separate regresjoner kjøres for eiere og leietakere, se tabell 5.12 i vedlegget. Bostøttesystemet behandler hushold med inntekter over og under 1,3 MP ulikt. Vi legger derfor inn en dummy som settes lik null for de som har inntekter lik eller lavere enn 1,3 MP (MP13). Denne blir samtidig også en kontroll for om det er noen forskjeller mellom boutgiftene i disse to gruppene – etter man har kontrollert for inntekten.

Estimatene for inntektselastisiteten for både eiere og leiere ligger i samme område som de elastisitetene som ble estimert for de med inntekter under eller lik 1,3 MP. Dette er kanskje ikke så unaturlig da disse utgjør et stort flertall av observasjonene. Resultatene antyder at selv når en kontrollerer for inntektseffekten så ligger de med inntekter over 1,3 MP høyere i boutgifter enn det de med lavere inntekter gjør. Kanskje betyr dette at bostøttens stimulans på boligkonsumet er sterkere for dem som det stilles boligkrav til?

5.4 Oppsummering

Når vi i dette kapitlet tar opp boutgiftene til bostøttemottakere og fordelingen av dem, er dette ut fra to formål. Boutgiftene og deres fordeling har en selvstendig fordelingspolitisk interesse. Videre, og i vår sammenheng: minst like viktig, vil størrelsen på boutgiftene fortelle oss noe om nivået på boligkonsumet i de enkelte hushold.

Når det gjelder de årlige boutgiftene er det en klar forskjell mellom dem som har inntekter hhv over og under 1,3 MP. Gjennomsnittet for dem

med inntekter under 1,3 MP er 41.880 kroner, for dem med inntekter over 1,3 MP er gjennomsnittet 7.380 kroner, eller 17,6 prosent, høyere. Forskjellen i median boutgift på 6.450 kroner, eller 15,9 prosent, er noe mindre. Vi finner videre at spredningen i boutgiftene er størst for de bostøttmottakerne som har inntekter over 1,3 MP.

Boutgiftene samvarierer sterkt med inntekt. For å illustrere dette bruker vi boutgiftsfordelingene til enslige. Blant dem med inntekter over 1,3 MP finner vi at de i 8 decil har en median boutgift som ligger 9.960 kroner over boutgiftene til dem i 2. decil. For dem med inntekter under 1,3 MP er forskjellene noe lavere.

Litt overraskende viser opplysningene fra bostøtteregisteret ganske liten variasjon etter sentralitet. Variasjonen i median boutgift for bostøttmottakere med inntekter over 1,3 MP ligger på +/- 4 prosent, for dem med inntekter under 1,3 MP er den samme variasjonen +/- 8 prosent. De høyeste boutgiftene, målt med 7. decil eller høyere, er klart høyest i Oslo. Dette siste mønsteret finner man for begge gruppene av bostøttmottakere, men mest tydelig for de med inntekter over 1,3 MP.

Boutgifter utover en øvre grense påvirker ikke størrelsen på bostøtten. Blant dem med inntekter over 1,3 MP har 26 prosent boutgifter over dette taket, 11 prosent har årlige boutgifter som ligger mer enn 10.000 kroner over taket. I gruppen av bostøttmottakere med inntekt under 1,3 MP ligger 13 prosent over taket, og bare 5 prosent mer enn 10.000 kroner over taket. Selv om det ikke er særlig stor forskjell i median boutgifter er det klare forskjeller i andelene med boutgifter over taket i bostøtteordningen. Andelene over taket er klart større i Oslo og de andre storbyene når det gjelder dem over 1,3 MP. For dem med inntekter under 1,3 MP er forskjellene ikke så store.

6 Bostøttens betydning for husholdsøkonomien

Bostøtten har klar betydning for mottakernes husholdsøkonomi. Som det ble pekt på i kapittel 2, har bostøtteordningen et fordelingspolitisk formål ved siden av ønsket om å stimulere boligkonsumet til lavinntektsgrupper. På den ene siden skal bostøtten bedre den generelle økonomien og levestandarden til personer og hushold som har lave inntekter i kombinasjon med høye boutgifter. På den annen side skal bostøtten også bidra til å jevne ut inntektsforskjeller mellom ulike pensjonistgrupper som følge av forskjeller i boutgiftene.

Boutgiftenes andel av husholdsbudsjettet kan i denne sammenhengen være en nyttig indikator på et husholds økonomiske situasjon. Tøffe krav fra boutgiftssiden i et husholds forbruksbudsjett vil begrense handlingsrommet og -friheten i forhold til annen type forbruk og betyr redusert levestandard på andre områder enn bolig. Det er derfor interessant å vite hvor stor del av husholdenes tilgjengelige midler som avsettes til bolig. Boutgiftenes andel av husholdens samlede inntekt kan kalles for boligbelastning (Røed Larsen 2002).

For å få et bilde av bostøttens betydning for bostøttmottakernes husholdsøkonomi, har vi i analysene valgt å sammenligne husholdenes boligbelastning før og etter bostøtte. I forhold til det fordelingspolitiske formålet med bostøtten, er det viktig å være oppmerksom på at bostøtten i utgangspunktet er mer raus overfor pensjonister med inntekt under minstepensjon pluss 30 prosent enn for andre bostøttmottakere. Denne gruppen får godkjent flere og høyere boutgifter enn hva som er tilfelle for andre bostøttmottakere. Alt annet likt får de med lave inntekter høyere bostøtte fordi rimelig boutgift, dvs. den delen av boutgiften husholdet forventes å dekke ved egne midler, blir lavere.

De følgende analysene er basert på inntektsopplysninger, opplysninger om boutgifter før tak²¹ og beregnet bostøtte i bostøtteregisteret for første termin 2001. Siden inntektsopplysningene i 2001 er faktisk inntekt fra 1999 og de beregnede boutgiftene gjelder for 2001, har vi valgt å justere inntektsopplysningene i 2001. Dette er gjort ved at vi har beregnet generell vekst i minstepensjonen for perioden mellom 1999 til 2001 og justert inntektsopplysningene

---

²¹ Dette er beregnet boutgifter utover de som blir godkjent.

tilsvarende²². Som det ble pekt på i innledningskapittelet, er det også viktig å huske at det inntektsmålet vi benytter her er ligningsinntekten. Dette betyr at vårt inntektsmål ikke nødvendigvis faller sammen med husholdets økonomiske evne. For eksempel vil sosialhjelp, barnetrygd og kontantstøtte være ytelser som ikke er inkludert i vårt inntektsbegrep.

Kapittelet er lagt opp slik at vi først ser på den generelle fordelingen av boutgiftenes andel av ligningsinntekten før og etter beregnet bostøtte i de to gruppene av bostøttemottakere; de som har inntekt under 1,3 MP og de som har inntekt over dette nivået. Deretter ser vi nærmere på variasjon i boligbelastning ut fra disposisjonsform, pensjonsform, inntektsgrupper og sentralitet.

6.1 Boutgiftsandeler før og etter beregnet bostøtte

Om vi ser på den generelle fordelingen av boutgiftsandeler før beregnet bostøtte, er det de med inntekt under 1,3 MP som har den høyeste boligbelastningen (se tabell 6.1). Dette viser seg blant annet i at boutgiftenes gjennomsnittlige budsjettandel er størst i denne gruppen av bostøttemottakere. Det er imidlertid stor variasjon innenfor gruppen, slik at de med de laveste inntektene har både de laveste og de høyeste boutgiftsandelene. De laveste boutgiftsandelene er med andre ord høyere blant de med inntekt over 1,3 MP, sammenlignet med de som har lavere inntekt.

Tabell 6.1. Boutgiftsandeler før beregnet bostøtte, ut fra om husstanden har inntekt over, under eller lik minstepensjonen pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP
Gjennomsnitt	36,8	45,7
1.decil	27,1	23,5
2.decil	29,4	27,0
3.decil	31,3	30,8
4.decil	33,1	34,5
5.decil	34,9	38,1
6.decil	36,9	42,0
7.decil	39,4	46,4
8.decil	42,6	52,0
9.decil	48,2	61,0
N=	8 817	73 255

Boutgiftsandelene beskriver forholdet mellom boutgifter og inntekt. De høye boutgiftsandelene blant dem med lavest inntekt, kan først og fremst ses i

²² I perioden fra 1999 til 2001 steg minstepensjonen for en person med om lag 9 prosent.

sammenheng med lave inntekter fremfor høye boutgifter. Om vi sammenligner størrelsen på boutgiftene i de to gruppene av bostøttemottakere (se kapittel 5), er ikke forskjellene så store som inntektsforskjellene skulle tilsi. Det er derfor ikke overraskende at boutgiftene utgjør størst andel av husholdsbudsjettet blant dem med lavest inntekt.

Ut fra formålet om at bostøtten skal virke inntektsutjevne, blant annet i form av at en større andel av boutgiftene skal dekkes hos dem med lave inntekter, kan vi forvente at boutgiftenes andel av inntektene synker mer blant dem med lave inntekter etter beregnet bostøtte enn blant de med inntekt over 1,3 MP. Dette stemmer også godt med den faktiske situasjonen (tabell 6.2). Sammenligner vi boutgiftsandelene i de to gruppene av bostøttemottakere etter beregnet bostøtte, finner vi de laveste boutgiftsandelene blant dem med lavest inntekt. Som vi ser ved å sammenligne tabell 6.1 og 6.2, så er andelen boutgiftene utgjør av inntektene redusert mer i den laveste inntektsgruppen enn blant dem med høyere inntekt. Bostøtten virker altså klart utjevne.

Tabell 6.2. Boutgiftsandeler etter beregnet bostøtte, ut fra om husstanden har inntekt over, under eller lik minstepensjonen pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP
Gjennomsnitt	29,8	27,1
1.decil	24,1	17,9
2.decil	25,3	19,3
3.decil	26,2	20,8
4.decil	27,1	22,1
5.decil	27,9	23,2
6.decil	28,8	24,4
7.decil	29,9	25,7
8.decil	32,1	27,2
9.decil	37,8	31,4
N=	8 817	73 255

Ikke bare virker bostøtten inntektsutjevne. For svært mange av de trygdede med bostøtte ligger boligbelastningen godt ned mot 25 prosent. Spesielt gjelder dette for de med inntekter under 1,3 MP. Disse utgjør da også det store flertallet av trygdede med bostøtte.

6.2 Boligeiere og leietakere

Boutgiftenes andel av husholdsbudsjettet henger nært sammen med hvilken disposisjonsform husstanden har til egen bolig. Sammenhengen er imidlertid forskjellig innenfor de to gruppene av bostøttemottakere (tabell 6.3). Blant

dem med inntekt under 1,3 MP finner vi høyere boutgiftsandeler før bostøtte hos leietakere enn hva vi finner hos boligeiere. For dem med inntekt over 1,3 MP er forskjellen mellom fordelingene av boutgiftsandeler blant eiere og leietakere små.

Tabell 6.3. Boutgiftsandeler før beregnet bostøtte, etter disposisjonsform og om husstanden har inntekt over, under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtte-registeret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP		≤ 1,3 MP	
	<i>Eier</i>	<i>Leier</i>	<i>Eier</i>	<i>Leier</i>
1.decil	26,8	27,3	21,8	27,2
2.decil	29,3	29,5	24,0	31,5
3.decil	31,5	31,2	26,2	34,9
4.decil	33,4	33,0	29,0	38,0
5.decil	35,4	34,7	32,6	41,3
6.decil	37,5	36,6	36,9	44,7
7.decil	40,4	38,7	41,8	49,0
8.decil	44,1	41,6	48,2	54,2
9.decil.	50,7	46,3	58,1	62,7
N=	3 826	4 991	32 150	41 829

Det er ingen forskjeller i fordelingsmønsteret av boutgiftsandeler mellom boligeiere og leietakere om vi tar hensyn til utbetalt bostøtte (tabell 6.4). Leietakerne har fremdeles høyest boutgiftsandeler blant dem med lavest inntekt. Boutgiftsandelene blir lavere innen alle gruppene. I tillegg blir forskjellen i boutgiftsandeler mellom boligeiere og leietakere mindre blant dem med inntekt under 1,3 MP enn blant dem med høyere inntekt.

Tabell 6.4. Boutgiftsandeler etter beregnet bostøtte, etter disposisjonsform og om husstanden har inntekt over, under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtte-registeret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP		≤ 1,3 MP	
	<i>Eier</i>	<i>Leier</i>	<i>Eier</i>	<i>Leier</i>
1.decil	24	24,2	17,3	19,4
2.decil	25,3	25,3	18,1	21,0
3.decil	26,2	26,2	19,0	22,2
4.decil	27,2	27,0	20,1	23,2
5.decil	28,1	27,8	21,5	24,1
6.decil	29,2	28,6	23,0	25,1
7.decil	30,8	29,4	24,6	26,2
8.decil	34,2	31,0	26,5	27,6
9.decil.	40,4	35,3	30,8	31,8
N=	3 826	4 991	32 150	41 105

Det bildet som ble tegnet opp i avsnitt 6.1, når alle bostøttemottakere ble betraktet samlet, holder seg når man splitter opp etter disposisjonsform. For svært mange blir boutgiftsandelene redusert til et nivå som av mange opplevs som akseptabelt.

6.3 Alders- og uførepensjonister

Boutgiftsandelene før bostøtte er høyere blant uførepensjonister enn blant alderspensjonister (tabell 6.5). Dette gjelder både blant dem med inntekt under 1,3 MP og dem med høyere inntekt enn dette. Selv om boutgiftsandelene, og forskjellene mellom dem, blir mindre etter beregnet bostøtte, forblir mønsteret mellom de to pensjonistgruppene om lag det samme (tabell 6.6). Etter bostøtte er det relativt få av dem med inntekter under 1,3 MP som har høye boutgiftsandeler.

Denne forskjellen i boutgiftsandeler mellom de to pensjonistgruppene, kan sannsynligvis ses i sammenheng med høyere boutgifter blant uførepensjonistene (se kapittel 5). Uførepensjonistene vil ofte være unge boligeiere med store utgifter til renter og avdrag på boliglån.

Tabell 6.5. Boutgiftsandeler før beregnet bostøtte, etter pensjonsform og om husstanden har inntekt over, under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP		≤ 1,3 MP	
	Alderspensjonister	Uføre	Alderspensjonister	Uføre
1.decil	26,9	27,7	22,6	26,1
2.decil	29,1	29,9	25,2	30,2
3.decil	31,0	31,8	28,5	33,3
4.decil	32,8	33,7	32,5	36,2
5.decil	34,6	35,7	36,8	39,2
6.decil	36,5	37,9	41,1	42,8
7.decil	38,6	41,0	45,9	46,6
8.decil	41,5	44,8	51,4	52,2
9.decil.	46,2	51,1	59,3	63,3
N=	5 582	2 968	42 845	29 277

Tabell 6.6. Boutgiftsandeler etter beregnet bostøtte, etter pensjonsform og om husstanden har inntekt over, under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtte-registeret 2001, 1. termin.

	> 1,3 MP		≤ 1,3 MP	
	Alderspensionister	Uføre	Alderspensionister	Uføre
1.decil	24,0	24,6	17,4	19,5
2.decil	25,1	25,8	18,4	21,1
3.decil	26,0	26,7	19,6	22,3
4.decil	26,8	27,6	20,9	23,2
5.decil	27,6	28,6	22,3	24,1
6.decil	28,4	29,7	23,6	25,1
7.decil	29,2	31,4	25,1	26,2
8.decil	30,8	34,9	26,7	28,0
9.decil.	35,1	41,0	29,0	35,1
N=	5 582	2 968	42 845	29 277

6.4 Inntektsforskjeller

At husholdenes inntekt har stor betydning for hvor stor andel boutgiftene utgjør av det totale husholdsbudsjettet, er ikke overraskende. Et mer interessant spørsmål er derimot om bostøtten virker etter intensjonen: sosialt utjevne. Om vi først konsentrerer oss om bostøttemottakerne med inntekt over 1,3 MP, ser vi at dette i aller høyeste grad er tilfellet. Vi finner kun små inntektsforskjeller i forhold til boutgiftsandeler før bostøtte (tabell 6.7). Disse forskjellene går først og fremst ut på at de med høyest inntekt har et høyere «bunnivå» på sine boutgiftsandeler enn de med lavere inntekt.

Tabell 6.7. Boutgiftsandeler før beregnet bostøtte, etter husholdsinntekt (deciler) blant de som har inntekt over minstepensjon pluss 30 prosent. Prosent. Kilde: Bostøtte-registeret 2001, 1. termin.

	Inntektsdeciler									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.decil	25,2	25,0	25,7	26,2	26,7	27,0	27,7	28,6	30,0	30,7
2.decil	27,8	27,8	28,0	28,2	28,5	28,9	29,6	30,0	31,2	32,4
3.decil	30,1	30,1	30,0	30,3	30,2	30,9	31,7	31,6	32,3	33,6
4.decil	32,7	33,1	32,2	32,2	32,3	32,5	33,4	33,0	33,8	35,0
5.decil	35,1	35,1	34,7	34,2	34,2	34,3	35,1	34,7	35,2	36,6
6.decil	37,3	37,5	37,0	36,5	36,4	36,1	36,9	36,8	36,8	38,2
7.decil	40,1	40,5	39,2	38,5	38,7	38,3	39,4	39,4	39,2	40,8
8.decil	43,7	44,2	42,4	42,3	41,9	41,4	42,1	43,3	41,7	43,6
9.decil.	49,5	49,0	47,7	47,6	46,9	46,9	47,4	49,8	46,6	49,7
N=	907	856	891	883	872	893	879	873	887	876

Forskjellene mellom hushold etter inntektsnivå blir større om vi ser på boutgiftsandelene etter bostøtte (tabell 6.8). Da ser vi at størrelsen på boutgiftsandelene stiger klart med økende inntekt. Mens boutgiftsandelene blir forholdsvis kraftig redusert i de lavere inntektsdecilene, skjer det bare mindre justeringer i den høyeste decilen. Bostøtten virker med andre ord klart fordelingsmessig utjevne innen gruppen av hushold som har inntekt over 1,3 MP og som har bostøtte. Selv om husholdene innenfor de øvre inntektsdecilene fremdeles har forholdsvis høye boutgiftsandeler, må dette ses i sammenheng med at de også har høyere inntekt. Den relativt mindre inntektsandelen disse husholdene har igjen til annen type forbruk etter boutgiftene er dekket, kan i faktiske pengebeløp være større enn den er blant hushold med lavere inntekt.

Tabell 6.8. Boutgiftsandeler etter beregnet bostøtte, etter husholdsinntekt (deciler) blant de husstandene som har inntekt over minstepensjon pluss 30 prosent. Prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	Inntektsdeciler									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.decil	22,5	22,8	23,5	24,0	24,6	25,3	26,1	27,3	28,5	28,1
2.decil	23,3	23,6	24,1	24,6	25,2	25,9	26,7	27,8	29,2	30,0
3.decil	24,0	24,4	24,7	25,2	25,7	26,5	27,3	28,3	29,7	31,1
4.decil	24,7	25,2	25,4	25,8	26,3	27,0	27,8	28,7	30,1	31,9
5.decil	25,5	25,8	26,1	26,4	26,8	27,5	28,4	29,3	30,5	33,0
6.decil	26,1	26,5	26,9	27,1	27,5	28,0	29,0	29,9	31,0	34,7
7.decil	27,0	27,4	27,5	27,7	28,2	28,7	29,6	30,8	32,6	37,4
8.decil	28,1	28,6	28,4	28,9	29,2	29,6	31,3	34,2	35,6	39,9
9.decil.	32,3	32,8	32,2	33,2	33,4	34,9	36,1	40,8	40,0	45,5
N=	907	856	891	883	872	893	879	873	887	876

Vi finner en tilsvarende utjevne effekt av bostøtten blant dem med inntekt under 1,3 MP. I denne gruppen er imidlertid inntektsforskjellene i forhold til boutgiftsandeler før bostøtte mye større enn den er blant dem med høyere inntekt (tabell 6.9). Boutgiftsandelene synker klart med økende inntekt. I den laveste inntektsgruppen er det mer enn 30 prosent som har boutgifter som utgjør over halvparten av det totale husholdsbudsjettet, mens tilsvarende andel i den høyeste inntektsgruppen er i overkant av 10 prosent.

De store boutgiftsandelene må sannsynligvis i stor grad tilskrives lave inntekter fremfor høye boutgifter. Når en husstand har en inntekt som tilsvarer minstepensjon eller lavere, er det ikke særlig høye boutgifter som skal til før disse dominerer utgiftene i husholdsbudsjettet.

Tabell 6.9. Boutgiftsandeler før beregnet bostøtte, etter husholdsinntekt blant de husstandene som har inntekt under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent. Prosent.
Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	Minstepensjon eller lavere	Minstepensjon pluss 15 prosent	Minstepensjon pluss 30 prosent
1.decil	24,5	22,0	24,7
2.decil	28,8	24,5	28,3
3.decil	33,6	27,5	31,1
4.decil	38,3	32,3	33,7
5.decil	43,3	35,5	36,1
6.decil	48,0	39,8	38,6
7.decil	52,9	44,4	41,6
8.decil	59,4	49,7	45,2
9.decil.	72,2	57,3	50,7
N=	28 597	22 112	22 546

Som for bostøttemottakere med høyere inntekt, finner vi også her en sterk utjevneende effekt av bostøtten (tabell 6.10). Det vil si blant bostøttemottakere med inntekt under 1,3 MP blir inntektsforskjellene i stor grad borte. Men til tross for denne utjevningen, finner vi fremdeles de høyeste boutgiftsandelene blant de med lavest inntekt.

Tabell 6.10. Boutgiftsandeler etter beregnet bostøtte, etter husholdsinntekt blant de husstandene som har inntekt under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent. Prosent.
Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	Minstepensjon eller lavere	Minstepensjon pluss 15 prosent	Minstepensjon pluss 30 prosent
1.decil	17,4	17,5	20,1
2.decil	18,8	18,4	21,3
3.decil	20,4	19,3	22,3
4.decil	21,9	20,5	23,1
5.decil	23,3	21,9	23,9
6.decil	24,8	23,3	24,7
7.decil	26,4	24,8	25,6
8.decil	28,4	26,5	26,8
9.decil.	37,3	28,9	29,2
N=	28 597	22 112	22 546

Når vi finner at bostøtten virker utjevneende innen de enkelte inntektsklassene er dette ikke noen stor overraskelse. Det må heller betraktes som en intendert konsekvens av utformingen av bostøttesystemet. Sammenlignet med bostøtten i mange andre land stiger den delen av boutgiften som må dekkes av husholdets egne midler ganske raskt. Teknisk sett kommer dette av at rimelig boutgiftsprosent stiger mer enn proporsjonalt med inntekten.

6.5 Geografiske forskjeller

I kapitlene 4 og 5 ble det vist at det er en viss forskjell i både inntektsfordeling og fordelingene av boutgifter etter hvor sentralt personene bor (målt ved ulike sentralitetsklasser). Ut fra dette er det rimelig å spørre seg om også boutgiftsandelene varierer med sentralitet. Dette undersøkes i tabellene 6.11 og 6.12.

Tabell 6.11. Boutgiftsandeler før beregnet bostøtte, etter bosted (sentralitet) og om husstanden har inntekt over, under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtte-registeret 2001, 1. termin.

> 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
1.decil	26,8	28,0	27,1	27,4	27,0	28,0	26,7
2.decil	28,8	29,9	29,6	29,6	29,4	30,3	28,8
3.decil	30,8	31,6	32,0	31,3	31,2	32,3	30,7
4.decil	32,8	33,5	34,1	33,1	33,1	33,8	32,4
5.decil	35,2	35,4	36,1	34,9	34,7	35,9	33,9
6.decil	37,3	37,7	38,1	37,0	36,5	37,7	35,7
7.decil	41,5	40,3	40,8	39,4	38,6	39,8	37,9
8.decil	46,1	43,2	45,2	42,3	41,7	43,2	40,8
9.decil	53,9	49,9	49,4	47,6	46,4	47,7	46,1
N=	993	553	1 096	1 763	2 567	718	1 127

≤ 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
1.decil	22,7	24,4	25,0	24,3	23,6	23,5	22,7
2.decil	26,4	28,2	29,0	28,8	27,4	26,8	24,7
3.decil	29,9	32,5	32,5	32,7	31,2	30,4	27,5
4.decil	33,6	36,3	36,3	36,2	34,8	33,9	31,2
5.decil	37,7	39,9	40,4	39,6	38,3	37,4	35,0
6.decil	42,5	43,8	44,7	43,4	42,2	40,9	38,4
7.decil	48,7	47,8	49,1	47,4	46,5	45,4	42,9
8.decil	58,1	54,4	54,7	52,7	51,6	50,5	48,1
9.decil	75,3	65,3	63,6	60,4	60,6	58,1	55,7
N=	7 080	3 587	7 493	13 575	21 617	6 699	13 204

Vi finner en nesten oppsiktsvekkende liten variasjon i boutgiftsandeler blant dem som har inntekter over 1,3 MP²³. Den høyeste medianverdien finner vi i Bergen/Trondheim/Stavanger, hvor median boutgiftsandel er 36,1 prosent,

²³ Vi bruker medianen som et mål på sentraltendensen i fordelingene av boutgiftsandeler før bostøtte.

mens vi finner den laveste medianverdien (33,9 prosent) i de minst sentrale strøkene (nivå 0).

I gruppen med bostøtte og inntekter over 1,3 MP er variasjonen i boutgiftsandelene før bostøtte størst i de større byene, spesielt Oslo. Selv om median boutgiftsandel ikke er spesielt høy i Oslo er det likevel her det høyeste innslaget av høye boutgiftsandeler før bostøtte finnes. For eksempel har mer enn 30 prosent av personene en boutgiftsandel før bostøtte på mer enn 40 prosent.

Variasjonen etter sentralitet i median boutgiftsandeler (før bostøtte) er større blant de bostøttemottakerne som har inntekter under 1,3 MP enn blant dem med inntekter over denne grensen. Bergen/Trondheim/Stavanger ligger høyest med 40,4, den laveste medianverdien finnes igjen i de minst sentrale strøk med 35,0 prosent. Tendensen til at forekomsten av de høyeste boutgiftsandelene er høyest i Oslo og de andre storbyene gjelder også for dem med inntekter under 1,3 MP. Spredningen i fordelingene kan illustreres av at den laveste verdien for 1. decil i fordelingen av boutgiftsandeler finner man i Oslo og på sentralitetsnivå 0.

Mye av ulikheten i fordelingene av boutgiftsandeler før bostøtte forsvinner som følge av bostøtten. Likevel finner man blant hushold med bostøtte og inntekter over 1,3 MP, høyere innslag av de høyeste boutgiftsandelene etter bostøtte både i storbyene generelt og i Oslo spesielt. Denne tendensen er imidlertid svakere enn før bostøtte. Etter at boutgiftstaket (dvs. maksimum for hvilke boutgifter som legges til grunn ved beregning av bostøtte) i storbyene ble hevet, er det sannsynlig at denne forskjellen har blitt redusert²⁴. Bostøtten reduserer, ikke overraskende, også spredningen i fordelingen av boutgiftsandeler.

---

²⁴ Her kan man merke seg at forekomsten av høye boutgifter i Akershus ligner forekomsten i de store byene. Terskelen for høye boutgifter er imidlertid ikke endret for Akershus, slik at utjevningseffekten med andre ord ikke vil gjelde her.

Tabell 6.12. Boutgiftsandeler etter beregnet bostøtte, etter bosted (sentralitet) og om husstanden har inntekt over, under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent. Prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

> 1,3 MP							
	Oslo	Akershus	B/T/S	Nivå 3	Nivå 2	Nivå 1	Nivå 0
1.decil	23,9	24,4	24,1	24,3	24,1	24,4	24,0
2.decil	24,9	25,6	25,3	25,5	25,2	25,6	25,1
3.decil	26,1	26,6	26,5	26,3	26,1	26,4	25,8
4.decil	27,2	27,7	27,3	27,1	27,0	27,3	26,6
5.decil	28,3	28,5	28,3	27,9	27,7	28,0	27,3
6.decil	29,5	29,4	29,3	28,7	28,6	28,8	28,0
7.decil	31,3	30,9	30,1	29,8	29,5	29,9	29,0
8.decil	36,4	33,6	34,3	31,7	31,2	32,1	30,4
9.decil	44,0	38,8	38,7	36,6	35,9	38,1	34,6
N=	993	553	1 096	1 763	2 567	718	1 127

≤ 1,3 MP							
	Oslo	Akershus	B/T/S	Nivå 3	Nivå 2	Nivå 1	Nivå 0
1.decil	17,8	18,5	18,5	18,3	18,0	17,9	17,4
2.decil	19,2	20,2	20,0	20,0	19,5	19,2	18,2
3.decil	20,5	21,8	21,2	21,5	20,9	20,8	19,4
4.decil	21,8	23,1	22,6	22,7	22,2	22,1	20,9
5.decil	23,0	24,1	23,8	23,7	23,3	23,1	22,2
6.decil	24,5	25,2	25,1	24,8	24,5	24,2	23,3
7.decil	26,6	26,6	26,4	25,9	25,6	25,4	24,6
8.decil	30,6	28,5	28,0	27,3	27,2	26,8	26,0
9.decil	45,1	35,7	34,0	30,7	30,9	29,3	28,3
N=	7 080	3 587	7 493	13 575	21 617	6 699	13 204

Svært mye av de geografiske forskjellene i median boutgiftsandeler for hushold med inntekter under 1,3 MP forsvinner når bostøtten kommer inn. Før bostøtte var forskjellen mellom det sentralitetsnivået som hadde den høyeste median boutgiftsandelen og det som hadde den laveste, 5,4 prosentpoeng, etter bostøtte er denne forskjellen redusert til 1,9 prosentpoeng. Tendensen til større spredning og høyere forekomst av høye boutgiftsandeler i storbyene, spesielt i Oslo, holder seg derimot når vi tar hensyn til bostøtten: Nivået på de høyeste boutgiftsandelene etter bostøtte er naturlig nok en god del lavere enn før bostøtte.

6.6 Oppsummering

Ved siden av ønsket om å stimulere boligkonsumet blant lavinntektsgrupper, har bostøtten som nevnt et fordelingspolitisk formål; den skal bedre den generelle økonomien og levestandarden til personer og hushold som har lave

inntekter i kombinasjon med høye boutgifter. I tillegg sies det eksplisitt i målsettingen for ordningen at bostøtten også skal bidra til å jevne ut inntektsforskjeller mellom ulike pensjonistgrupper som følge av forskjeller i boutgiftene.

I dette kapittelet har vi analysert bostøttens betydning for bostøttemotakernes husholdsøkonomi ved å sammenligne boutgiftenes andel av husholdsbudsjettet før og etter bostøtte. Resultatet av disse analysene viser at bostøtten i stor grad virker etter den fordelingspolitiske intensjonen. Boutgiftsandelene etter beregnet bostøtte synker mer blant pensjonister med inntekt under 1,3 MP enn hva som er tilfellet blant pensjonistene med inntekt over dette nivået. Bostøttens utjevneende fordelingsseffekt kommer også tydelig frem når vi kontrollerer for inntekt innenfor de to gruppene. Dette er en konsekvens av den sterke nedtrappingen av bostøtten ved stigende inntekter. En kan si at avtrappingen av bostøtte etter hvert som inntektene øker er en implisitt sterk vektlegging av fordelingshensynet i den norske bostøtteordningen.

7 Data fra Folke- og boligtellingsen og inntektsregisteret

Vi har valgt å basere beskrivelsene av boforholdene til pensjonisthushold på data satt sammen ved hjelp av ulike registre i SSB. Dette er første gangen at systemet for uttak av registerdata som er etablert under samarbeidsavtalene mellom Husbanken, Byggforsk og NOVA, blir brukt (for mer informasjon: se Gulbrandsen og Hansen, 2005). Dataene er hentet fra inntektsregistrene for årene 1999 og 2001 og fra Folke- og boligtellingsen fra 2001. For enkelthets skyld kaller vi dette datasettet for SSB-registeret. I tillegg til å betrakte dem som har inntekter under 1,3 MP vil vi også trekke fram boforholdene til trygdede hushold i andre inntektsgrupper som referansepunkter.

Som vi har vist i de foregående kapitlene har vi også tilgang til administrative data fra behandlingen av søknader om bostøtte. HB-registeret gir opplysninger om dem som søkte og fikk bostøtte i 1. termin 2001, husholdsopplysningene (og definisjonen) refererer til søknadstidspunktet tidlig i 2001. I SSB-registeret har vi opplysninger om alle hushold hvor minst ett av medlemmene hadde en pensjonsinntekt i 2001, både dem som fikk og dem som ikke fikk bostøtte i dette året. Definisjonene av hushold er den samme som den som ble brukt i Folke- og boligtellingsen 2001, det vil si alle dem som bodde sammen i en bolig 3. november 2001.

7.1 Hushold med mindre enn 1,3 MP

Ved å bruke opplysninger om inntekt og antall medlemmer i husholdet finner vi atskillig færre bostøttemottakere med mindre enn 1,3 MP i SSB-registeret enn i HB-registeret – de to registrene gir altså forskjellig svar!

Vi ser for oss at det er minst tre ulike forklaringer på dette misforholdet:

- i) I regelverket for bostøtten er det en åpning for at man i stedet for to år gamle ligningsinntekter kan, ved betydelig inntektsnedgang etter søknad, bruke faktisk inntekt for den perioden en søker bostøtte for.

I praksis er det imidlertid så få (litt under 1 prosent) som kommer inn under ordningen med bruk av faktisk inntekt at dette ikke kan være årsaken til avviket.

- ii) Når det ikke stilles krav til boligen innebærer dette at folk kan få bostøtte som inneboende i et annet hushold. Dette gjør at husholdsdefinisjonene i HB-registeret og i SSB-registeret kan skille seg fra hverandre i nettopp den gruppen vi er interesserte i.

Om en person er inneboende hos et hushold vil han kunne få bostøtte med basis i sin egen inntekt om han har en inntekt på mindre enn 1,3 MP. I SSB-registeret vil han være en del av et større hushold hvor inntekten kanskje overstiger 1,3 MP betydelig. Vi har gjort to grep for å identifisere slike hushold. For det første definerer vi hushold hvor det er én bostøttemottaker, inntektene overstiger grensene for å få bostøtte kraftig og aldersforskjellen mellom eldste og nesteldste voksne husholdsmedlem er på mer enn 20 år, som et mulig inneboer-hushold. Typisk kan dette dreie seg om en pensjonist som bor sammen med voksne barn og kanskje barnebarn.

Det andre grepet er at vi bruker opplysninger om antall familier i husholdet som finnes i SSB-registeret. Om det finnes én bostøttemottaker i husholdet, mer enn én familie og inntekten overstiger det som gir grunnlag for å få bostøtte, antar vi at bostøttemottakeren er en inneboende. Begge disse to tilnærmingene til å identifisere inneboende bygger på en antakelse om at inneboende er enslige. Dette er ikke nødvendigvis korrekt. Vi tror likevel ikke det er noen stor feil. I de fleste analysene av boforholdene holdes mulige inneboer-hushold utenfor. I stedet fokuserer vi på boforholdene til disse gruppene for seg i kapittel 12.

- iii) Kriteriet for å falle inn under ordningen med beregning av bostøtte for hushold med mindre enn 1,3 MP er heller ikke så entydige som man skulle tro. For unge uføre²⁵ finnes det spesielle regler for når de regnes inn under gruppen med inntekter på mindre enn 1,3 MP (se f.eks. Håndbok i regelverk for bostøtte). I praksis betyr dette at mange av de unge uføre kommer inn under ordningen for hushold med inntekter under 1,3 MP selv om deres inntekter i praksis er noe høyere.

Det er ganske mange som er i denne situasjonen. Ved utgangen av 2001 var det 41.530 som fikk beregnet uførepensjon ut fra reglene for unge uføre.²⁶ I SSB-registeret kan en ikke identifisere unge uføre presist og direkte. En mer indirekte prosedyre benyttes derfor. Hushold som har én uførepensjonist og ingen tjenestepensjon, karakteriseres som unge uføre. Tankegangen er at

---

²⁵ Dvs. fødte uføre og folk som har blitt minst 50 prosent uføre før fylte 26 år.

²⁶ Se Trygdestatistisk årbok 2002.

unge uføre ikke har hatt tid til å inntjene tjenstepensjon. Deres inntekter sammenholdes så med grensene for 1,3 MP som praktiseres for unge uføre (se Ekstern retningslinje: HB.9.B.4.2 02.01).

Den prosedyren vi har brukt fører nok til at en del uførepensjonister som ikke faller inn under gruppen unge uføre blir klassifisert etter inntekts-grensene for unge uføre. Alternativet hadde vært å ikke klassifisere noen av dem med uførepensjon som unge uføre – heller ikke dette vil være korrekt. Ved å bruke denne prosedyren blir antall uføre med mindre enn 1,3 MP i SSB-registeret og i HB-registeret noenlunde likt.

For å kaste mer lys over fordelingene av boforhold vil vi bruke en femdeling av inntektsfordelingen. Inntektene som benyttes er personlig inntekt for 1999. Våre data gir ikke mulighet til å beregne alminnelig inntekt på en tilfredsstillende måte. Grensene som brukes baserer seg på inntektsgrensene i bostøttesystemet:

- 1) Mindre enn 1,3 MP.
- 2) Mindre enn 1,3 MP, men samtidig over den øvre grensen for den inntekten som gir rett til bostøtte.
- 3) Mer enn 1,3 MP og innenfor øvre inntektsgrense for å få bostøtte.
- 4) Mer enn øvre grense, men bare litt, dette betyr i vår operasjonalisering at man har mindre enn 25 prosent mer enn øvre grense.
- 5) Kjempemye, som i denne sammenhengen betyr at man har mer enn 25 prosent over øvre grense for å kunne få bostøtte.

Gruppe 2 er kanskje en litt overraskende kategori. Kombinasjonen av parametere i bostøttesystemet gjør det imidlertid mulig for hushold med flere medlemmer å komme i en slik posisjon. For enkelte husholdstyper vil faktisk 1,3 MP også ligge over 125 prosent av den øvre inntektsgrensen. I slike tilfeller brukes 1,3 MP som kriterium for å komme i gruppe 5. Også dette tilsynelatende paradokset handler om bostøttesystemets behandling av de unge uføre. Før bostøtten for unge uføre beregnes gjøres det et trekk i inntekten, trekket er lik det pensjonstillegget som statusen ung ufør gir. Dette gir unge uføre en rimelig boutgift som er lavere enn for andre hushold i samme situasjon, og dermed en høyere øvre inntektsgrense for å kunne få bostøtte.

I tabell 7.1 viser vi hvordan alle hushold med pensjonsinntekt fordeler seg på de fem inntektsklassene. Merk at vi i tabellen holder alle hushold som er klassifisert som å inneholde inneboere, utenfor.

Tabell 7.1 Hushold etter inntektsklasse.

	SSB-registeret		HB-registeret
	Alle	Alle med bostøtte	Alle med bostøtte
Inntekt under 1,3 MP	171.991	64.536	74.074
Inntekt under 1,3 MP, men over øvre inntektsgrense	34.976	1.967	
Inntekt over 1,3 MP, men under øvre inntektsgrense	68.554	7.035	8.814
Inntekt over øvre inntektsgrense, mindre enn 25 prosent over	56.730	3.080	
Høyere inntekter	420.990	2.906	
Totalt	753.880	79.618	

Utover de 79.618 husholdene med bostøtte som er rapportert fra SSB-registeret i tabell 7.1, er det 3.456 som er definert som bostøttemottakere som er inneboende. Av disse faller 2.208 hushold inn i gruppen med mindre enn 1,3 MP. Totalt sett er det altså så mye som 7.330 færre som er identifisert som å tilhøre denne gruppen i SSB-registeret enn det er i HB-registeret. Årsaker til avvik mellom de to registrene vil bli diskutert i kapittel 7.2.

I prinsippet skal alle bostøttemottakerne falle inn under enten første eller tredje kategori. Dette er jo ikke tilfelle i SSB-registeret. Det kan være flere årsaker til det. Vi har ikke tatt hensyn til at det i noen hushold kan være flere unge uføre. Det kan også være noen spesielle regler vi ikke helt har fanget opp. Vurderingene av mulige årsaker til avvik mellom SSB- og HB-registeret vil være relevante også her.

Det kan også oppfattes som litt overraskende at det er ganske mange hushold som har inntekter under 1,3 MP som ikke får bostøtte. De som får bostøtte utgjør 37,5 prosent av alle dem som har inntekter under 1,3 MP. Disse stilles ikke overfor noen boligkrav. Tre mulige forklaringer på dette er:

- i) Mange har så lave boutgifter at de ikke er berettiget til bostøtte. Dette kan være fordi boutgiftene ligger under minstegrensen eller fordi kombinasjonen av inntekt og boutgift gir en så lav beregnet bostøtte at den ikke utbetales.
- ii) En del av de som har inntekter under 1,3 MP har en så høy formue at de faller ut av bostøttesystemet. I beregningen av bostøtte legges 6 prosent av formuen, utover fribeløpet, til inntekten. Vi har ikke formuesopplysninger i våre data.
- iii) Noen av dem som har krav på bostøtte vet ikke om dette og søker derfor heller ikke om å få bostøtte.

Innen rammen av dette prosjektet er det ikke mulig å gå inn på noen vurdering av hvilke av disse tre forklaringene som er de kvantitativt viktigste.

7.2 Noen sammenligninger

HB-registeret inneholder alle dem som søkte og fikk bostøtte i første termin i 2001. SSB-registeret inneholder alle de personer som fikk bostøtte gjennom året 2001, og som var en del av et hushold 3. november 2001. Det betyr at noen som kom til som bostøttemottakere i andre eller tredje termin 2001 fanges opp i SSB-registeret, men ikke i det HB-registeret vi bruker. Det er altså ikke noe paradoks at fordelingene blir litt forskjellige.

Det kan også være noen som var med i HB-registeret som har forsvunnet fra SSB-registeret. Dette vil være tilfelle for personer som fikk bostøtte første termin og som har flyttet inn i et hushold med en annen bostøttemottaker før datainnsamlingen i Folke- og bolig tellingen 2001. Sannsynligvis dreier dette seg ikke om mange. Kanskje noen flere har forlatt landet før data ble samlet inn i Folke- og bolig tellingen 2001, enten ved emigrasjon eller ved død.

En del fordelinger kan også bli forskjellige fordi hushold har flyttet og fordi husholdssammensetningen har endret seg. Som vi var inne på foran, utgjør inneboende bostøttemottakere også en kilde til avvik. Et bostøttehushold kan, under bestemte forutsetninger, være en del av et annet hushold i Folke- og bolig tellingen 2001.

Til sist kan det være rene feilopplysninger i et av registrene. Folk kan faktisk ta feil, eller det kan være noe så banalt som taste-/avkrysningsfeil. Spesielt kan det være at det i kommunene slurves noe med registrering av boligopplysninger for dem med inntekter under 1,3 MP, da disse ikke har noen betydning for saksbehandlingen. Beviste feilrapporteringer kan også forekomme. Det kan være at både disposisjonsform og boligstørrelse manipuleres fordi en ønsker å komme inn under bostøtteordningen.

For å få et bedre grep på forholdet mellom våre to kilder kjører vi ut fordelinger av disposisjonsform, antall rom, antall personer og sentralitetsklasser fra både HB- og SSB-registeret. Disse fordelingene gis separat for hushold med inntekter over og under grensen på 1,3 MP. I tabell 7.1 så vi at det var nesten 2.000 hushold som hadde inntekter under 1,3 MP, men over øvre grense for å få bostøtte som faktisk hadde fått bostøtte. Disse regner vi inn blant dem som har inntekter under 1,3 MP i fordelingene i tabellene nedenfor. Alle andre bostøttemottakere regnes til gruppen andre. I tolkningen av fordelingen må man huske at omlag 3.500 hushold er kategorisert som inneboende i SSB-registeret og derfor trukket ut fra de tallene som rapporteres for SSB-registeret.

Tabell 7.2. Disposisjonsform blant bostøttemottakere, i SSB- og HB-registrene.

	SSB-registeret		HB-registeret	
	≤ 1,3 MP	Andre	≤ 1,3 MP	Andre
Selveie	16.784	3.010	16.296	1.411
Borett	14.208	3.392	15.556	2.469
Kommunal leie	22.121	3.920	40.000	4.673
Annen leie	13.390	2.699	2.222	265
Sum	66.503	13.021	74.074	8.817

Det er en slående forskjell i fordelingen på kommunal og annen leie i de to registrene. Det er nesten 20.000 flere av bostøttemottakerne som bor i kommunal bolig i følge HB-registeret enn det er i følge SSB-registeret. Samtidig er det nesten 14.000 flere i kategorien *Annen leie* i SSB-registeret. To mulige forklaringer på denne store forskjellen er relatert til behandlingen av omsorgsboliger. For det første blir leide omsorgsboliger som ikke eies av kommunen klassifisert som kommunale boliger. Den andre mulige forklaringen er relatert til reglene for folkeregistrering. Om én ektefelle flytter til en omsorgsbolig, mens den andre blir boende i parets felles bolig, blir flyttemelding ikke akseptert av folkeregisteret. Dermed blir man i folke- og boligtellings-sammenheng registrert som bosatt i den tidligere boligen hvor nå ektefellen bor. Man kan likevel få godkjent omsorgsboligen som bosted i bostøttesystemet²⁷. Dette er to bidrag til forklaringen, men kan nok ikke forklare hele forskjellen. Det kan også være at noen svarer feil når det gjelder hvem som eier den boligen de leier, når de svarer på skjemaet i Folke- og boligtellings-sammenheng.

I bostøttesammenheng regnes kommunalt framleide boliger som kommunalt leide boliger, uavhengig av hvem som eier dem. Disse boligene registreres altså ulikt i de to registrene. Vi har ikke data som gir direkte svar på dette, men vi har en mistanke om at dette kan dreie seg om ganske mange boliger. Dermed kan behandlingen av framleieforhold være hovedforklaringen på diskrepansen mellom fordelingen av leide boliger i de to registrene.

Heller ikke når det gjelder disposisjonsform ser vi bort fra at det kan være muligheter for å tøyne definisjoner for å komme inn under boligkravene i bostøtteordningen. Det kan altså være et visst innslag av strategiske svar på spørsmålet om disposisjonsform i HB-registeret. I folke- og boligtellings-sammenheng, og dermed i SSB-registeret, vil det ikke være noe grunn til strategisk tilpasning.

²⁷ Dette kan være en del av forklaringen på lavere hyppighet av én-personshushold i SSB-registeret.

Tabell 7.3. Antall rom i boligen blant bostøttemottakere, i SSB- og HB-registrene.

	SSB-registeret		HB-registeret	
	≤ 1,3 MP	Andre	≤ 1,3 MP	Andre
Ett to	7.732	1.199	3.704	178
To rom	26.637	4.721	37.778	4.987
Tre rom	16.887	3.587	17.037	2.226
Fire rom	8.491	1.922	10.370	1.069
Fem rom +	6.756	1.592	5.185	356
Sum	66.503	13.021	74.074	8.817

Også når det gjelder antall rom finner vi slående forskjeller mellom SSB- og HB-registeret. Mer enn dobbelt så mange av bostøttemottakerne bor, etter opplysningene i SSB-registeret, i en bolig med bare ett rom sammenlignet med de tilsvarende opplysningene i HB-registeret. Denne forskjellen blir enda større om vi antar at en stor del av de inneboende, som er holdt utenfor tallene fra SSB-registeret, kan sies å bo på et rom. Forskjellen i antall boliger med ett rom i de to registrene motsvares av en enda større forskjell, med motsatt fortegn, i antall boliger med to rom. For de andre størrelsene er det mindre forskjeller.

Dette kan ha sammenheng med ulik tolkning av hva som er et rom. Kan det være at man i rapporteringene i forbindelse med søknad om bostøtte bruker en mer liberal tolkning av hva som er en to-roms bolig? Kanskje noen boliger med ett rom pluss kjøkken med spiseplass er regnet som to-roms boliger, og kanskje noen sovealkover eller kott/boder er regnet som ekstra rom. En skal heller ikke se bort fra direkte strategiske feilrapporteringer for å tilfredsstille boligkravene.

Tabell 7.4. Bostøttemottakere etter antall personer i husstanden, i SSB- og HB-registrene.

	SSB-registeret		HB-registeret	
	≤ 1,3 MP	Andre	≤ 1,3 MP	Andre
En person	60.953	9.231	67.894	8.269
To person	3.546	1.759	3.700	387
Tre person +	2.004	2.031	2.480	161
Sum	66.503	13.021	74.074	8.817

Vi finner noe færre hushold med én person i SSB-registeret enn i HB-registeret. Det er flere hushold med mer enn én person i SSB- enn i HB-registeret. Forskjellen i antall hushold med en person er imidlertid ikke større enn 2.500, om man regner med at alle inneboende er én persons

hushold. Kanskje har forskjellen sammenheng med at en del enslige alderspensjonister døde i tiden mellom utbetalingen av bostøtte i første termin og registreringstidspunktet for Folke- og bolig tellingen i 2001.

Fordelingen av bostøttemottakere etter sentralitetsklassene skal ikke være påvirket av eventuelle feil eller tolkningsforskjeller mellom begrepene i tolke- og bolig tellingene og i bostøttesystemet. Vi har sjekket dette og finner at disse fordelingene stemmer godt overens.

7.3 Avsluttende kommentarer

Gjennomgangen her viser at det med visse unntak er ganske bra samsvar mellom de opplysningene om bostøttemottakerne som kan trekkes ut av de to kildene som er sammenlignet her. Samsvaret er imidlertid mindre enn det vi i utgangspunktet trodde. I vurderingene av de avvikene vi fant, finner vi også at det ikke er spesielle grunner til å ha liten tillit til de opplysninger som kan hentes ut fra SSB-registeret.

I kapittel 7.2 pekte vi i noen tilfeller på strategisk tilpasning som mulig forklaring på noen av de avvikene vi fant. Det er på sin plass å understreke at dette ikke behøver å være snakk om at bostøttesøker jukser gjennom å gi feilaktige opplysninger. Dels kan det dreie seg om reel uklarhet i hvordan f.eks. antall rom og disposisjonsform skal avgrenses. Dels kan det også dreie seg om kommunale saksbehandlere som gir myke tolkninger av regelverk og definisjoner, for å sørge for at folk som trenger det får bostøtte.

Gjennom at bolig opplysninger er hentet fra Folke- og bolig tellingen gir SSB-registeret en unik mulighet til å beskrive og studere viktige dimensjoner ved boforholdene. Spesielt er det viktig at vi har opplysninger om alle hushold. Det gjør det mulig å identifisere omfanget av dårlige boforhold i små grupper. I utvalgsundersøkelser er dette vanskelig både fordi utvalgene er mindre og fordi man ofte er usikre på om i hvor stor grad hushold med problemer har en systematisk lavere svartilbøyelighet enn andre hushold har. De ulikhetene mellom SSB- og HB-registeret som ble avslørt gjennom drøftingene i dette kapitlet, endrer ikke det forholdet at vi vurderer SSB-registeret som en svært god kilde. Resten av rapporten består i beskrivelser og vurderinger av boforholdene til hushold med bostøtte basert på SSB-registeret.

8 Disposisjonsform og boligtype

Når det gjelder disposisjonsform, skiller vi her mellom boligeiere og leietaker. Dette skillet sier noe om ulike rettigheter til egen bolig og muligheter til å spare opp en boligformue. Videre kan vi skille mellom ulike leietakere og eiere. Her kan det være særlig interessant å skille ut de kommunale leietakerne, siden denne gruppen har blitt en viktig del av den sosiale boligpolitikken.

Boligtype sier noe om hvilken type bolig man bor i, og kan i prinsippet si noe om boligstandard. Vi kan tenke oss en slags rangering fra frittliggende enebolig til leiligheter i blokk eller leiegård. Videre kan boligtype også gi en indikasjon på boligstørrelse. Hovedfokus i tabellanalysene nedenfor vil legges på variasjonen mellom enebolig og blokk eller leiegård.

8.1 Generelle fordelinger

Bostøttemottakere med inntekt over og under 1,3 MP er stilt overfor ulike krav i bostøtteordningen. En sammenligning mellom dem vil kunne si noe om hvordan slike regelforskjeller eventuelt slår ut i forhold til boforholdene. Vi vil også sammenligne boforholdene blant disse bostøttemottakerne med andre pensjonisthushold som ikke fikk bostøtte i 2001.

Vi finner at det er klare forskjeller mellom disse gruppene (se tabell 8.1). Det er klart færre boligeiere, enten i form av selveie eller boret, blant husholdene som mottar bostøtte enn det er blant dem med tilsvarende inntekt som ikke mottar bostøtte. Videre er andelen som bor til kommunal leie forholdsvis liten blant hushold som ikke mottar bostøtte, mens denne leieformen er den vanligste blant bostøttemottakerne. Denne siste forskjellen har nok en sammenheng med at beboere i kommunale utleieboliger ofte er berettiget bostøtte, samt at de muligens også i stor grad får hjelp av kommunen til å søke slik støtte.

Når gjelder disposisjonsform er det kun små forskjeller mellom de to gruppene av bostøttemottakere. Omkring halvparten av husholdene i begge gruppene er boligeiere, enten som selveiere eller boretshavere (46 prosent blant dem med inntekt under eller lik 1,3 MP og 49 prosent blant dem med inntekt over 1,3 MP).

Inntektsforskjellene er tydeligere blant dem som ikke mottar bostøtte, og eierandelen stiger som forventet med økende inntekt. Det er imidlertid først og fremst de med lavest og høyest inntekt som skiller seg ut med henholdsvis klart størst leieboer- og eierandel.

Tabell: 8.1: Hushold etter disposisjonsform, inntektsklasser og bostøtte, prosent.

	Bostøttemottakere 2001		Hadde ikke bostøtte i 2001			
	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP, men under øvre inntektsgrense	Litt over øvre inn- tektsgrense	Mye over øvre inn- tektsgrense
Selveie	25	23	59	55	53	76
Borett	21	26	12	21	24	13
Kom. leie	33	30	6	5	6	1
Annen leie	20	21	23	19	17	10
N=	66 503	13 021	107455	61519	53650	418084

Om vi ser på type bolig de ulike husholdene bor i, er det særlig andelen som bor i enebolig og blokk eller leiegård som skiller seg ut (tabell 8.2). Innslaget av enebolig er klart mindre blant bostøttemottakerne enn blant hushold med tilsvarende inntekt uten bostøtte. En mulig forklaring på dette er at noen av dem som har tilsvarende inntekter, men ikke får bostøtte, er hushold som har en formue som gjør at de ikke er berettiget til å få bostøtte. Sannsynligvis er dette ikke mange. Videre er innslaget av rekkehus eller tomannsbolig større blant bostøttemottakerne enn det er blant dem uten bostøtte.

Når det gjelder innslaget av blokk og leiegård blant de ulike husholdene, er ikke bildet entydig. Blant hushold med inntekt under 1,3 MP er det et større innslag av blokk og leiegård blant bostøttemottakerne, sammenlignet med hva det er blant de husholdene som ikke mottar bostøtte. Situasjonen er derimot motsatt blant hushold med inntekt over denne inntektsgrensen, men under øvre inntektsgrense. Her finner vi et større innslag av blokk og leiegård blant de husholdene som ikke mottar bostøtte enn vi finner blant bostøttemottakerne. Denne for så vidt overraskende forskjellen kan ha sammenheng med ulike effekter av inntekt blant hushold med og uten bostøtte.

Når det gjelder inntektseffekten blant bostøttemottakerne, er denne som forventet. Andel som bor i blokk og leiegård synker med økende inntekt, mens andel som bor i enebolig stiger med inntekt. Effekten av inntekt blant dem som ikke mottar bostøtte er noe mer overraskende, og hva denne effekten skyldes er ikke godt å si. Eneboligandelen er i alle fall størst blant de med lavest og høyest inntekt, mens andelen er minst i de to midterste innteksgruppene. Inntektseffekten gir altså en u-kurve i fordelingen av enebolig. Om vi ser på innslaget av blokk og leiegård, ser vi at sammenhengen mellom inntekt og boligtype gir en omvendt u-kurve.

Tabell: 8.2. Hushold etter boligtype, inntektsklasser og bostøtte, prosent.

	Bostøtte- mottakere 2001		Hadde ikke bostøtte i 2001			
	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP, men under øvre inn- tekstsgrense	Litt over øvre inntekts- grense	Mye over øvre inntekts- grense
Frittliggende enebolig eller våningshus	25	30	63	50	45	65
Hus i kjede, rekke- hus, terrassehus eller vertikaldelt tomanns- bolig	17	16	8	11	12	12
Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etasjer	12	13	9	10	10	7
Blokk, leiegård eller annet boligbygg med 3 etasjer eller mer	33	27	16	25	29	14
Forretningsbygg, bygg for felleshushold eller lignende	13	14	4	4	5	2
N=	66 503	13 021	107455	61519	53650	418084

Et annet slående trekk i tabell 8.2 er det ganske høye innslaget av hushold med bostøtte som bor i forretningsbygg, bygg for felleshushold eller lignende, mens det er svært få trygdede uten bostøtte som bor i denne typen boligbygg. Forretningsbygg, bygg for felleshushold eller lignende, er en kategori i Folke- og bolig tellingen 2001, og den er variert sammensatt.

8.2 Boligtyper

Det er en nær sammenheng mellom disposisjonsform og boligtype. Det vil si; det er ikke tilfeldig hva slags bolig man eier eller leier (tabell 8.3 og tabell 8.4). Selveiersektoren består i stor grad av eneboliger, mens andelssektoren hovedsakelig består av blokk og leiegård. Her er det heller ingen store forskjeller mellom bostøttmottakere og sammenlignbare hushold uten bostøtte.

Innen selveiersektoren er som nevnt innslaget av enebolig klart større enn innslaget av andre typer boliger (tabell 8.3). Dette gjelder både for bostøttmottakerne og sammenlignbare hushold uten bostøtte. Eneboligandelen er noe større blant hushold som ikke mottar bostøtte, mens bostøttmottakerne har et noe større innslag av rekkehus og hus i kjede. Forskjellene er imidlertid ikke store.

Det er heller ingen store forskjeller mellom hushold som ikke mottar bostøtte og bostøttemottakerne i sektoren for andelsboliger. Her er det størst innslag av blokk og leiegård. Innslaget er noe mindre blant bostøttemottakerne enn det er blant hushold som ikke mottar bostøtte. Videre ser vi at innslaget av rekkehus og hus i kjede er noe større blant bostøttemottakerne.

Om vi sammenligner de to utleiesektorene, ser vi at det er en større variasjon av ulike boligtyper i de to sektorene. I den kommunale utleiesektoren er det for eksempel en forholdsvis jevn fordeling av ulike boligtyper²⁸. Innslaget av enebolig er riktig nok noe større blant hushold som ikke mottar bostøtte, mens innslaget av rekkehus og bygg for felleshusholdninger er noe større blant bostøttemottakerne. Det er imidlertid ikke snakk om store forskjeller. Innen annen utleie finner vi noe større variasjon. For det første er innslaget av enebolig større enn i den kommunale utleiesektoren. For det andre er innslaget av enebolig klart større blant hushold som ikke mottar bostøtte enn det er blant bostøttemottakere, mens innslaget av blokk og leiegård er størst blant bostøttemottakerne.

Tabell 8.3. Boligtype etter disposisjonsform, inntektsklasser og bostøtte under 1,3 MP, i prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Frittliggende enebolig eller våningshus	72	79	3	2	12	24	37	62
Hus i kjede, rekkehus, terrassehus eller vertikaldelt tomannsbolig	10	7	18	13	21	17	12	7
Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etasjer	7	7	13	12	16	17	17	13
Blokk, leiegård eller annet boligbygg med 3 etasjer el. m.	8	6	61	70	23	23	21	12
Forretningsbygg, bygg for felleshushold eller lignende	3	2	6	3	28	20	13	6
N=	16784	63802	14208	12911	22121	6021	13390	24721

²⁸ Her må en huske at leie av bolig i enebolig ikke er det samme som at man leier en enebolig. I stor grad vil det dreie seg om leie av en sokkelbolig i en enebolig.

Dersom vi sammenligner tabell 8.3 og tabell 8.4, ser vi at fordelingsmønsteret av ulike boligtyper i forhold til boligsektor og om man mottar bostøtte eller ikke, er forholdsvis likt innen de to inntektsgruppene. Det er imidlertid et noe lavere innslag av enebolig og noe større innslag av blokk og leiegård blant leietakerne med de høyeste inntektene, sammenlignet med hva det er blant leietakerne med de laveste inntektene. Denne negative inntektseffekten kan muligens forklares i lys av geografiske forskjeller; andel hushold med høyere inntekt er kanskje større i de mer sentrale og tettbygde strøkene av landet. Samtidig er også boligprisene høyere i disse delene av landet, slik at andel leietakere innen denne inntektsgruppen er høyere enn i landet forøvrig. Dette siste bekreftes senere i kapitlet (se tabell 8.5).

Tabell 8.4. Boligtype etter disposisjonsform, inntektsklasser og bostøtte over 1,3 MP, i prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Frittliggende enebolig eller våningshus	64	72	3	2	10	15	32	50
Hus i kjede, rekkehus, terrassehus eller vertikaldelt tomannsbolig	14	9	22	14	18	18	11	8
Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etasjer	9	8	11	11	14	16	14	16
Blokk, leiegård eller annet boligbygg med 3 etasjer eller mer	10	9	56	71	33	28	31	19
Forretningsbygg, bygg for felleshushold eller lignende	3	2	8	3	26	24	12	7
N=	3010	34012	3392	12896	3920	3202	2699	11409

8.3 Geografiske variasjoner

Det er grunn til å forvente geografiske variasjoner i forhold til innslaget av ulike disposisjonsformer og boligtyper. Som indikatorer på geografiske forskjeller, har vi benyttet variabler som indikerer bostedskommunens sentralitet og om boligene ligger i et tettbygd strøk eller ikke.

Blant hushold med inntekt under 1,3 MP, ser vi at det er størst innslag av selveiere i spredtbygde strøk (tabell 8.5). Dette gjelder både blant bostøttemottakere og hushold som ikke mottar bostøtte. Innslaget av selveiere er imidlertid størst blant hushold som ikke mottar bostøtte. Videre er innslaget av kommunal leie større blant bostøttemottakere i spredtbygde strøk enn det er blant sammenlignbare hushold uten bostøtte.

I de tettbygde strøkene er det et flertall av bostøttemottakerne som er leietakere, mens flertallet av pensjonist-husholdene som ikke mottar bostøtte, er boligeiere. Innen begge husholdstypene er innslaget av boret klart større enn det var i spredtbygde strøk. Dette har sannsynligvis sammenheng med et større innslag blokker og leiegårder i tettbygde strøk, og disse boligene er ofte disponert gjennom boret (jf. tabell 8.3 og tabell 8.4). Videre er det et flertall av bostøttemottakerne i de tettbygde strøkene som bor til kommunal leie, mens dette kun gjelder et fåtall blant hushold som ikke mottar bostøtte.

Det er ingen store forskjeller mellom hushold som tjener under 1,3 MP når det gjelder disposisjonsform. Innslaget av selveie stiger med økende inntekt uavhengig av om man mottar bostøtte eller ikke i de spredtbygde strøkene, mens innslaget av kommunal leie synker noe blant bostøttemottakerne når inntekten stiger. Forskjellene er imidlertid ikke store. Når det gjelder de tettbygde strøkene ser vi at innslaget av boret stiger noe med økende inntekt blant både bostøttemottakerne og hushold uten bostøtte. Denne inntektseffekten er størst blant hushold uten bostøtte. Videre ser vi at innslaget av kommunal leie også reduseres noe med inntekt blant bostøttemottakerne i de tettbygde strøkene.

Tabell 8.5. Disposisjonsform etter mottak av bostøtte, inntektsgruppe og om bostedskommunene er spredt eller tettbygd, i prosent.

	≤ 1,3 MP				Inntekt > 1,3 MP, under øvre grense			
	Tettbygd		Spredtbygd		Tettbygd		Spredtbygd	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Selveie	19	53	59	70	19	50	61	74
Boret	25	19	2	1	29	27	3	1
Komm.leie	36	7	18	3	32	6	15	2
Annen leie	20	21	21	27	21	17	22	23
N=	55426	66119	10322	39636	11607	47921	1309	12895

Betydningen av boligstrøk i forhold til innslaget av ulike boligtyper kommer tydelig frem i tabell 8.6 nedenfor. I de spredtbygde strøkene dominerer enebolig som boligtype, blant både bostøttemottakere og sammenlignbare hushold uten bostøtte. Innslaget av enebolig er likevel noe større blant hushold

som ikke mottar bostøtte enn det er blant bostøttemottakerne. Her er det heller ingen inntektsforskjeller å rapportere om, verken i forhold til innslaget av eneboliger eller i forholdet mellom hushold som mottar eller ikke mottar bostøtte.

I de tettbygde strøkene er variasjonen av boligtyper større enn i de spredtbygde strøkene. Mens vi omtrent ikke finner innslag av blokk og leiegård i de spredtbygde strøkene, så er dette en fremtredende boligtype i de tettbygde strøkene. Blant bostøttemottakerne bor for eksempel omkring hvert tredje hushold i blokk eller leiegård, mens omkring hvert fjerde hushold uten bostøtte gjør det samme. Videre finner vi at innslaget av enebolig er større blant hushold som ikke mottar bostøtte enn det er blant bostøttemottakerne. I de tettbygde strøkene finner vi også en interessant negativ inntektseffekt; innslaget av enebolig synker med økende inntekt, mens innslaget av blokk og leiegård øker. Dette gjelder både blant bostøttemottakere og hushold uten bostøtte, men effekten er størst blant hushold uten bostøtte.

Tabell 8.6: Boligtype etter mottak av bostøtte, inntektsgruppe og om bostedskommunene er spredt eller tettbygd, i prosent.

	≤ 1,3 MP				Inntekt > 1,3 MP, under øvre grense			
	Tettbygd		Spredtbygd		Tettbygd		Spredtbygd	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Frittliggende enebolig eller våningshus	21	45	78	91	19	39	78	91
Hus i kjede, rekkehus, terrassehus eller vertikaldelt tomannsbolig	18	11	8	4	18	13	8	3
Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etasjer	15	13	5	3	13	12	6	3
Blokk, leiegård eller annet bolig-bygg med 3 etasjer eller mer	32	25	-	-	37	32	1	-
Forretningsbygg, bygg for felleshushold eller lignende	15	5	9	2	14	5	7	2
N=	55426	39636	10322	66119	11607	47921	1309	12895

Blant bostøttemottakere med inntekt under 1,3 MP, finner vi at flertallet er leietakere uavhengig av sentralitet (tabell 8.7). Mens innslaget av 'annen leie' er forholdsvis konstant, varierer innslaget av kommunal leie med

sentralitet. Akershus skiller seg ut med et særlig stort innslag av kommunal leie. Blant pensjonister med tilsvarende inntekt uten bostøtte, finner derimot at flertallet er boligeiere, uavhengig av sentralitet. Videre ser vi at innslaget av kommunal leie er forholdsvis beskjedent, mens innslaget av 'annen leie' er noe høyere enn blant bostøttemottakerne.

Tabell 8.7. Disposisjonsform etter mottak av bostøtte og sentralitet for hushold med inntekt under 1,3 MP, i prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
1	9	31	22	62	9	41	24	61	24	60	34	66	45	72
2	35	37	18	10	34	29	19	9	27	13	14	6	5	1
3	35	9	44	7	38	6	37	5	28	5	33	5	32	5
4	21	22	16	21	20	24	20	25	22	23	20	24	18	22
N=	6477	8802	3157	6589	6973	8772	12411	20612	19618	29518	5989	9723	11878	23439

1) Selveie 2) Borett 3)Kommunal leie 4) Annen leie

Sammenligner vi tabell 8.7 med tabell 8.8, så finner vi at mønsteret er forholdsvis likt. Inntektseffekten er med andre ord beskjeden. Dette gjelder særlig for hushold uten bostøtte. Blant bostøttemottakerne finner vi derimot noen interessant inntektseffekter. Blant de som bor i de mest sentrale kommunene er det forholdsvis små eller ingen inntektseffekter å spore, mens andel leietakere og andel kommunal leie synker med økende inntekt i de mindre sentrale kommunene.

Tabell 8.8. Disposisjonsform etter mottak av bostøtte og sentralitet for hushold med inntekt over 1,3 MP, i prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
1	9	28	20	61	9	39	26	61	24	56	36	66	46	76
2	28	47	19	15	36	37	25	15	33	20	19	9	7	3
3	36	7	43	6	36	5	30	5	23	5	25	5	28	5
4	27	19	18	17	19	19	19	19	20	19	20	20	19	17
N=	2188	7927	930	4886	1444	6778	2417	11499	3559	17270	1055	4501	1428	8658

1) Selveie, 2) Borett, 3)Kommunal leie og 4) Annen leie

Når det gjelder fordeling av boligtyper er det særlig Oslo som skiller seg ut fra resten av landet (tabell 8.9 og tabell 8.10), både blant bostøttemottakerne og blant hushold uten bostøtte. I Oslo er innslaget av blokk og leiegård klart dominerende. Videre ser vi at innslaget av enebolig synker med stigende sentralitet, mens innslaget av blokk og leiegård følger motsatt mønster.

Tabell 8.9. Boligtype etter mottak av bostøtte og sentralitet for hushold med inntekt under 1,3 MP, i prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
1	3	9	23	56	7	28	31	67	29	64	41	76	58	86
2	3	6	22	13	11	14	19	9	18	8	20	8	15	5
3	3	6	13	10	13	17	15	9	17	12	14	8	10	5
4	86	76	24	16	57	38	18	9	22	11	10	4	2	1
5	7	3	17	5	12	4	16	5	15	4	15	4	14	4
N=	6477	8802	3157	6589	6973	8772	12411	20612	19618	29518	5989	9723	11878	23439

1) Frittliggende enebolig eller våningshus, 2) Hus i kjede, rekkehus, terrassehus eller vertikaldelt tomannsbolig.

3) Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etasjer, 4) Blokk, leiegård eller annet boligbygg med 3 etasjer eller mer og 5) Forretningsbygg, bygg for felleshusholdninger eller lignende.

Det er ingen store inntektsforskjeller i sammenhengen mellom boligtype og sentralitet (tabell 8.9 og tabell 8.10). Selv om innslaget av enebolig er noe lavere blant hushold som tjener over 1,3 MP, så er mønsteret i stor grad likt innenfor de to inntektsgruppene.

Tabell 8.10. Boligtype etter mottak av bostøtte og sentralitet for hushold med inntekt over 1,3 MP, i prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
1	3	6	22	47	7	22	31	59	27	55	39	70	56	83
2	4	6	24	14	13	16	21	11	19	11	24	11	16	7
3	3	6	13	12	9	15	14	10	17	13	15	9	12	6
4	84	78	25	22	57	43	18	15	23	17	12	7	3	1
5	6	3	16	6	13	4	16	5	15	5	10	4	14	4
N=	2188	7927	930	4886	1444	6778	2417	11499	3559	17270	1055	4501	1428	8658

1) Frittliggende enebolig eller våningshus, 2) Hus i kjede, rekkehus, terrassehus eller vertikaldelt tomannsbolig.

3) Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etasjer, 4) Blokk, leiegård eller annet boligbygg med 3 etasjer eller mer og 5) Forretningsbygg, bygg for felleshusholdninger eller lignende

8.4 Oppsummering

Det er flere leietakere blant bostøttemottakere enn det er blant sammenlignbare hushold uten bostøtte. Særlig er det et stort innslag av kommunal leie blant hushold med bostøtte. Videre er det færre bostøttemottakere som bor i enebolig og noen flere som bor i blokk eller leiegård, enn blant hushold uten bostøtte. Det er en nær sammenheng mellom disposisjonsform og boligtype;

selveiere bor i stor grad i enebolig, mens borettslavere som oftest bor i blokk eller leiegård. Her er det imidlertid store geografiske forskjeller. I tettbygde strøk og sentralt beliggende kommuner bor pensjonistene som oftest i blokk eller leiegård, mens innslaget av enebolig er større i spredtbygde strøk og mindre sentralt beliggende kommuner. Dette mønsteret er særlig fremtredende blant bostøttemottakerne. Det er videre ingen store inntektsforskjeller mellom de to gruppene av bostøttemottakere.

9 Boligstørrelse og bostøtte

Boligstørrelse er selvfølgelig en av de mest sentrale komponentene i en beskrivelse av boforholdene. I registerdataene basert på Folke- og bolig-tellingen 2001 finnes tre ulike mål for boligstørrelse. Antall rom, gruppert boligstørrelse, dvs. at boligens størrelse plasseres i en av 14 kategorier og til sist har man også en variabel som gir boligstørrelse målt kontinuerlig i m².

I utgangspunktet kan en si at det mest hensiktsmessige er å bruke antall rom og antall kvadratmeter, målt som en kontinuerlig variabel. Det viser seg imidlertid at antall kvadratmeter, kontinuerlig målt, er oppgitt bare for 56,3 prosent av dem som fikk bostøtte i 2001. Vi bruker derfor det kategoriserte målet sammen med antall rom. Svakheten ved å bruke et slik kategorisert mål er mindre når det brukes så mange som 14 ulike klasser. Grensene for hver av kategoriene kan leses ut av tabell 9.2.

9.1 Fordelinger av boligstørrelse

Til å begynne med sammenholdes fordelingen av boligstørrelse i de to gruppene av bostøttemottakere med fire grupper av pensjonisthushold som ikke fikk bostøtte i 2001. Disse gruppene ble i kapittel 7 definert ut fra inntektene i forhold til grensene i bostøttesystemet.

Tabell 9.1. Hushold etter antall rom, inntektsklasser og bostøtte, i prosent.

	Bostøtte- mottakere 2001		Hadde ikke bostøtte i 2001			
	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP, men under øvre inntektsgrense	Litt over øvre inntekts- grense	Mye over øvre inntekts- grense
Ett rom	11,6	9,2	7,6	7,3	7,4	1,9
To rom	40,1	36,3	18,7	20,8	21,2	7,1
Tre rom	25,4	27,5	25,3	28,2	28,1	19,5
Fire rom	12,8	14,8	21,7	21,8	22,0	26,7
Fem rom +	10,2	12,2	26,7	21,9	21,4	44,9
N=	66.503	13.021	107.455	61.519	53.650	418.084

Fordelingene av hushold etter antall rom, som rapportert i tabell 9.1, gir noen overraskende resultater. Innslaget av både ett- og to-roms boliger er større blant dem som får bostøtte enn det er for dem som har en tilsvarende inntekt, men ikke får bostøtte. Betrakter man f.eks. dem med mindre enn 1,3

ganger minstepensjonen som ikke får bostøtte, ser man at 48,4 prosent bor i en bolig med fire rom eller mer. Blant dem i samme inntektsgruppe med bostøtte er den tilsvarende andelen 23 prosent.

Sammenlignes de to gruppene av bostøttemottakere finner man det ventede mønsteret. Blant dem med de laveste inntektene er det høyest innslag av små boliger (dvs. boliger med ett eller to rom). Det høyeste innslaget av boliger med fire eller flere rom finnes blant dem med de høyeste inntektene.

Inntektseffektene blant hushold som ikke hadde bostøtte i 2001 er også som forventet. Etter hvert som man beveger seg fra lavere til høyere inntektsklasser, finner man lavere innslag av små boliger og høyere innslag av større boliger. Blant dem som er definert som å ligge langt over den høyeste inntekten som kvalifiserer husholdet for bostøtte, har 71,6 prosent en bolig med fire rom eller mer.

Tabell 9.2. Hushold etter størrelse på bolig, inntektsklasser og bostøtte, i prosent.

	Bostøtte- mottakere 2001		Hadde ikke bostøtte 2001			
	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP, men under øvre inntetsgrense	Litt over øvre inntetsgrense	Mye over øvre inntetsgrense
< 30 m ²	5,5	4,0	4,7	4,1	3,6	1,0
30–39 m ²	4,6	2,9	2,9	2,5	2,8	,5
40–49 m ²	11,3	9,7	4,6	4,7	5,2	1,1
50–59 m ²	20,4	18,6	9,2	9,8	10,1	2,9
60–79 m ²	30,6	31,4	22,1	25,8	25,4	12,3
80–99 m ²	13,4	15,5	20,5	21,7	20,9	20,1
100–119 m ²	5,7	7,5	12,3	11,7	11,4	16,9
120 m ² +	8,5	10,5	23,8	19,7	20,6	45,0
N=	66.503	13.021	107.455	61.519	53.650	418.084

Når størrelse måles i kvadratmeter får man fram mye av de samme strukturene som når størrelse målt som antall rom ble beskrevet: Større innslag av små boliger blant dem som får bostøtte enn blant tilsvarende hushold som ikke får bostøtte. Det er vanskelig å tenke seg at dette skulle være en effekt av bostøtten.

Definerer man boliger på mindre enn 40 m² som svært små boliger og boliger på mindre enn 50 m² som små, ser en at 10,1 prosent av dem med inntekt under 1,3 MP bor i en svært liten bolig, mens 21,4 prosent bor i en liten bolig. Blant dem med inntekter under 1,3 MP som ikke har bostøtte er de tilsvarende andelene 7,6 og 12,2 prosent. Faktisk så er også innslaget av

små boliger større blant hushold med bostøtte og mer enn 1,3 MP enn blant hushold uten bostøtte og mindre enn 1,3 MP.

De som har inntekter på mer enn 1,3 MP må tilfredsstillende boligkravene for å være berettiget til bostøtte. Et av kravene er at boligen skal være på minst 40 m². Ut fra dette er det overraskende at så mange som 6,9 prosent i denne gruppen bor i en bolig som er mindre enn minstegrensen. Det dreier seg om omlag 900 hushold. En årsak kan være at arealkravet ikke gjelder for omsorgsboliger og for boliger som tidligere var strengt husleieregulert.

Tabellen 9.2 dokumenterer videre at selv om boligstørrelse samvarierer i betydelig grad med inntekt så er det likevel en ganske stor grad av heterogenitet innen hver av inntektsklassene.

For å undersøke om de noe overraskende mønstrene i tabellene 9.1 og 9.2 hadde sammenheng med ulik sammensetning med hensyn på antall personer i de ulike inntektsklassene, kjørte vi ut tilsvarende tabeller for de pensjonisthusholdene som består av kun én person. Mønstrene i disse var de samme som i tabellene som ble vist ovenfor.

9.2 Boligstørrelse og disposisjonsform

Mønsteret i tabell 9.2 kan ha sammenheng med sammensetning etter disposisjonsform, sentralitet og om boligene ligger i tettbygd strøk eller ikke. Dette undersøker vi gjennom noen tabellanalyser. Vi begrenser oss til hushold som har inntekter innenfor grensene for å kunne få bostøtte, men tar med både dem som fikk og dem som ikke fikk bostøtte.

Tabell 9.3. Hushold etter antall, inntektsklasser og bostøtte under 1,3 MP, i prosent.

	Selveier		Boret		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Ett rom	4,7	3,1	9,2	11,7	17,5	30,6	13,1	11,5
To rom	14,7	10,9	36,8	30,2	60,6	45,4	41,4	26,3
Tre rom	25,4	23,9	34,8	36,3	17,9	15,7	27,8	25,7
Fire rom	25,6	26,4	15,3	17,1	2,9	4,5	10,3	16,1
Fem rom +	29,5	35,7	3,9	4,7	1,2	3,7	7,3	20,4
N=	16.784	63.802	14.208	12.911	22.121	6.021	13.390	24.721

Innslaget av boliger med både ett og to rom er, blant hushold med mindre enn 1,3 MP i inntekt, klart minst i selveiersektoren. Dette gjelder både for dem som har bostøtte og dem som ikke har det. De høyeste innslagene av små boliger finner man i de kommunale leieboligene. Det er ikke usannsynlig at dette i ganske stor grad dreier seg om såkalte trygdeboliger.

Ved å se tabell 9.3 i sammenheng med tabell 9.1 ser vi også hovedforklaringen på at innslaget av boliger med ett rom er større blant bostøttemottakere med mindre enn 1,3 MP enn det er blant folk med tilsvarende inntekt, men uten bostøtte. Det er mye større andel bostøttemottakere i de kommunale boligene, og det er nettopp i dem innslaget av ett-roms boliger er størst. Betraktes de kommunale boligene isolert sett er det færre av bostøttemottakerne som bor i en ett-roms bolig enn det er folk uten bostøtte.

Den samme typen sammenligninger gjøres også for hushold som har inntekt over 1,3 MP, men samtidig en inntekt som ligger under den øvre inntektsgrensen for å være berettiget til å få bostøtte, gitt at bostøttegiftene er 'høye nok'. På en måte kan en si at disse sammenligningene er de mest interessante, da det er disse husholdene som stilles overfor boligkrav i bostøtteordningen.

Tabell 9.4. Hushold etter antall, inntektsklasser og bostøtte med inntekt over 1,3 MP, men under øvre grense, i prosent.

	Selveier		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Ett rom	3,5	2,9	6,4	9,2	14,0	28,8	12,2	12,5
To rom	11,6	11,2	32,0	29,3	58,2	51,7	37,3	31,0
Tre rom	24,4	25,5	36,8	39,2	20,9	14,1	29,2	28,0
Fire rom	25,6	27,5	18,3	17,9	5,1	3,0	12,3	14,1
Fem rom +	35,0	32,9	6,5	4,4	1,9	2,3	9,0	14,3
N=	3.010	34.012	3.392	12.896	3.920	3.202	2.699	11.409

Blant dem det stilles boligkrav til (hushold med inntekt på mer enn 1,3 MP, men under øvre grense i bostøtteordningen) ligger forekomsten av boliger med ett rom lavere for bostøttemottakere enn blant dem uten bostøtte i alle disposisjonsformer unntatt selveie. For selveiere er forskjellen liten. Når det likevel er mange bostøttemottakere i denne inntektsgruppen som bor i en ett-roms bolig, har dette igjen sammenheng med at en stor andel bor i en kommunal bolig. Kort sagt: mange kommunale boliger har ett rom og mange bostøttemottakere bor i kommunal bolig. Dette presser andelen bostøttemottakere i ett-roms boliger opp.

Tabell 9.5 Hushold etter størrelse på bolig, inntektsklasser og bostøtte, inntekt under 1,3 MP, i prosent.

	Selveier		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
< 30 m ²	2,1	1,7	3,5	4,8	7,9	20,0	7,8	8,6
30–39 m ²	,9	,8	2,3	4,6	8,6	12,7	5,1	4,8
40–49 m ²	2,3	1,6	8,5	8,2	19,2	16,5	12,6	7,4
50–59 m ²	7,5	5,7	21,1	16,4	29,9	20,0	19,9	11,7
60–79 m ²	23,0	18,0	43,0	42,0	28,1	19,7	30,9	23,0
80–99 m ²	24,4	24,2	15,8	16,7	4,2	5,0	12,3	16,8
100–119 m ²	14,5	15,8	3,7	4,5	,9	1,9	4,9	9,7
120 m ² +	25,2	32,0	1,9	2,7	1,3	4,0	6,6	18,1
N=	16.784	63.802	14.208	12.911	22.121	6.021	13.390	24.721

Også når boligstørrelse måles i m² nyanseres bildet av at hushold med bostøtte og mindre enn 1,3 MP har mindre boliger enn dem i samme inntektsklasse uten bostøtte, når man skiller mellom disposisjonsformene. Det er større innslag av svært små og små boliger i den kommunale massen og i annen leie enn i de to eierformene. Med unntak av i selveie er det mindre innslag av små og svært små boliger blant bostøttemottakerne enn det er blant dem som ikke har bostøtte. Innen gruppen av selveiere er forskjellene ganske små.

Når fordelingen av boligstørrelse, målt i m², for hushold med inntekt mellom 1,3 MP og øvre grense i bostøtteordningen betraktes, kan boligene vurderes mer direkte opp mot boligkravene. I prinsippet skal en bolig være minst 40 m² for at den skal kvalifisere for bostøtte. Det gjelder som nevnt unntak for omsorgsboliger og boliger som tidligere var strengt husleieregulert.

Tabell 9.6. Hushold etter størrelse på bolig, inntektsklasser og bostøtte over 1,3 MP, men under øvre grense, i prosent.

	Selveier		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
< 30 m ²	1,2	1,5	2,0	3,9	5,9	15,9	6,9	8,5
30–39 m ²	,6	,7	1,3	2,8	5,4	13,4	3,8	4,6
40–49 m ²	1,9	1,3	6,0	6,3	17,8	19,9	11,3	8,9
50–59 m ²	5,5	5,0	17,5	15,6	29,9	23,1	18,1	13,6
60–79 m ²	18,1	18,1	42,1	46,9	31,4	20,4	32,6	26,2
80–99 m ²	22,5	26,6	21,8	18,1	6,3	3,6	13,2	16,1
100–119 m ²	17,6	16,6	6,5	4,2	1,7	1,3	5,9	8,2
120 m ² +	32,5	30,0	2,9	2,3	1,7	2,4	8,2	14,0
N=	3.010	34.012	3.392	12.896	3.920	3.202	2.699	11.409

Her finner man et enda klarere mønster i retning av at færre hushold med bostøtte, blant dem med inntekt over 1,3 MP og under øvre inntektsgrense, bor i en av de to laveste størrelseskategoriene. Det er også få bostøttetottakere som bor i det som foran ble kalt for svært små boliger. Dette er jo også boliger hvor man i prinsippet ikke kvalifiserer for bostøtte. Rundt 10 prosent av dem som bor i en leid bolig, både kommunale og privateide, bor imidlertid i en bolig på mindre enn 40 m².

9.3 Boligstørrelse og sentralitet

Fordelingene av boligstørrelse i de forskjellige gruppene varierer sannsynligvis også mellom by og land, og mellom ulike regioner i landet. For å illustrere disse forskjellene presenteres et sett av tabeller som skiller mellom disse dimensjonene. To ulike klassifiseringer brukes. Husholdene deles inn etter om de bor i tett- eller spredtbygde deler av landet. Videre brukes også den sentralitetsinndelingen med sju sentralitetsklasser, som er brukt tidligere i rapporten.

Det er to viktige grunner til å forvente systematiske forskjeller i boligstørrelser i tett- og i spredtbygde strøk. Arealknappheten er atskillig større i tettbygde enn i spredtbygde strøk²⁹. Dette igjen er med på å gjøre boliger billigere i spredtbygde strøk. Det vil også nesten ikke finnes boligblokker i spredtbygde strøk. Begge disse to faktorene bidrar til at man forventer større innslag av små boliger i tettbygde strøk. I tabellene 9.7–9.9b som følger, dokumenteres boligstørrelser innen sentralitets- og tettbygdhetsklasser.

Tabell 9.7. Boligstørrelse etter mottak av bostøtte og inntektsgruppe, etter spredt og tettbygd strøk, i prosent.

	≤ 1,3 MP				> 1,3 MP, under øvre grense			
	Tettbygd		Spredt bygd		Tettbygd		Spredt bygd	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
< 30 m ²	5,8	6,0	3,5	2,6	4,1	4,6	2,6	2,2
30–39 m ²	5,0	3,7	2,2	1,4	3,1	2,9	1,5	1,1
40–49 m ²	12,4	5,8	5,6	2,6	10,4	5,5	3,6	2,1
50–59 m ²	22,0	10,3	11,6	7,4	19,9	10,7	7,6	6,6
60–79 m ²	31,8	24,1	24,6	19,0	32,6	28,1	20,8	17,7
80–99 m ²	11,9	19,7	21,2	21,9	15,0	21,2	20,5	23,3
100–119 m ²	4,5	10,4	11,9	15,2	6,5	10,4	15,7	16,0
120 m ² +	6,4	20,1	19,5	29,9	8,4	16,6	27,8	31,0
N=	55.426	66.119	10.322	39.636	11.607	47.921	1.309	12.895

²⁹ Dette er ingen nødvendig sammenheng. I enkelte land, som f.eks. Storbritannia, gjør reguleringer at areal for boligformål på landsbygda er en knapp faktor, noe som gjør boliger i (noen) spredtbygde strøk relativt dyre.

Når man starter med dem som har inntekter under 1,3 MP og bor i tettbygde strøk, ser man at det er noen flere i små og svært små boliger blant dem som har bostøtte enn blant dem som ikke har bostøtte. Innslaget av store boliger er i begge strøkene størst blant dem som ikke har bostøtte. I spredtbygde strøk er det et tilsvarende mønster. Nivået på innslaget av små og svært små boliger er klart lavere blant bostøttemottakere i spredt- enn i tettbygde strøk.

Blant dem med inntekter over 1,3 MP er det klart færre med svært små boliger. Innslaget av svært små boliger er om lag det samme blant hushold med og uten bostøtte, både i tett- og i spredtbygde strøk. Det absolutte nivået på andelen bostøttemottakere som har en svært liten bolig er altså ganske lavt. Spesielt er det, med 4,1 prosent, lavt i spredtbygde strøk.

I alle gruppene som behandles i tabell 9.7 er det en klar tendens til at innslaget av relativt store boliger er klart større i spredtbygde strøk. En tilsvarende gjennomgang av boliger fordelt etter antall rom gir om lag det samme bildet som når boligstørrelser målt i m² betraktes.

Tabell 9.8a. Boligstørrelse etter mottak av bostøtte for hushold med inntekter under 1,3 MP, etter sentralitet, i prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
< 30 m ²	7,4	8,8	4,9	4,6	7,3	7,4
30–39 m ²	8,9	7,4	4,7	2,4	5,7	4,6
40–49 m ²	16,6	9,2	12,6	4,8	16,2	7,0
50–59 m ²	22,6	15,5	23,7	9,3	24,4	11,8
60–79 m ²	28,2	28,3	30,1	21,6	29,3	27,7
80–99 m ²	10,4	13,6	11,8	19,3	11,1	19,6
100–119 m ²	3,2	6,4	5,3	11,6	2,5	7,9
120 m ² +	2,8	11,0	6,9	26,3	3,4	14,0
N=	6.477	8.802	3.157	6.589	6.973	8.772

Blant pensjonisthushold som bor i Oslo og som har en inntekt på mindre enn 1,3 MP er det ganske mange (om lag 16 prosent) som bor i en bolig på mindre enn 40 m². I denne inntektsgruppen er det ingen forskjell mellom dem som har bostøtte og dem som ikke har det. I de andre storbyene ser en noe av det samme trekket, men ikke like markant. For boliger mellom 40 og 50 m² ser en at atskillig flere av dem som har bostøtte bor i en slik bolig.

Akershus har store likhetstrekk med sentralitetsnivåene hvor det ikke finnes noen storbyer, når det gjelder fordelingen av boligstørrelse blant hushold med inntekt under 1,3 MP.

Tabell 9.8b. Boligstørrelse etter mottak av bostøtte for hushold med inntekter under 1,3 MP, etter sentralitet, i prosent.

	Andre 3		Andre 2		Andre 1		Andre 0	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
< 30 m ²	4,9	4,5	4,7	4,3	5,6	4,3	5,2	3,2
30–39 m ²	4,8	2,2	4,1	2,6	3,5	2,0	2,9	1,8
40–49 m ²	11,6	4,1	10,2	4,3	9,6	3,6	7,7	2,9
50–59 m ²	20,3	8,1	20,9	8,6	18,1	8,2	16,3	7,9
60–79 m ²	32,0	21,7	32,4	22,0	30,0	20,5	28,5	19,2
80–99 m ²	12,6	21,0	13,2	20,8	15,0	21,8	17,2	22,6
100–119 m ²	5,5	13,3	5,8	12,2	7,1	14,5	8,6	14,5
120 m ² +	8,5	25,1	8,8	25,2	11,2	25,2	13,8	27,7
N=	12.411	20.612	19.618	29.518	5.989	9.723	11.878	23.439

På de sentralitetsnivåene som illustreres i tabellen 9.8b, ligger andelen hushold med bostøtte og en svært liten bolig på 8–10 prosent. En kan forøvrig merke seg at for alle klassene av boligstørrelse opp til 80 m², finner en høyere innslag av bostøttemottakere enn av hushold med tilsvarende inntekter uten bostøtte.

Tabell 9.9a. Boligstørrelse etter mottak av bostøtte for hushold med inntekter over 1,3 MP og under øvre inntektsgrense, etter sentralitet, i prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
< 30 m ²	5,7	6,0	3,5	3,9	6,1	5,8
30–39 m ²	5,4	5,8	3,2	1,8	2,8	3,0
40–49 m ²	14,6	8,3	11,3	5,0	12,5	6,4
50–59 m ²	20,9	15,8	21,1	8,3	22,1	10,9
60–79 m ²	29,4	37,3	28,7	25,3	33,4	31,7
80–99 m ²	15,2	14,2	13,5	22,6	13,5	21,9
100–119 m ²	4,5	5,7	6,6	12,2	5,5	8,9
120 m ² +	4,2	6,9	12,1	20,7	4,1	11,4
N=	2.188	7.927	930	4.886	1.444	6.778

Sammenlignet med dem som har bostøtte og inntekt under 1,3 MP er det innen alle sentralitetsklassene færre med inntekter over 1,3 MP og under øvre inntektsgrense som bor i en bolig på mindre enn 40 m². Det er også en relativt svak tendens til at bostøttemottakerne, i forhold til andre i samme inntektsklasse, ikke er overrepresentert blant de med de minste boligene. Sett i lys av boligkravene i bostøtteordningen for disse gruppene, er det

likevel overraskende mange bostøttemottakere i denne inntektsgruppen som bor i så små boliger.

Tabell 9.9b. Boligstørrelse etter mottak av bostøtte for hushold med inntekter over 1,3 MP og under øvre inntektsgrense, etter sentralitet, i prosent.

	Andre 3		Andre 2		Andre 1		Andre 0	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
< 30 m ²	3,1	3,6	3,1	3,5	3,6	3,5	3,5	3,1
30–39 m ²	2,0	1,9	2,5	2,1	1,9	1,8	2,2	1,3
40–49 m ²	8,8	3,7	8,5	4,4	6,1	3,6	5,6	2,8
50–59 m ²	17,5	8,8	18,8	9,1	15,1	8,2	13,9	7,6
60–79 m ²	32,8	23,3	32,6	24,8	30,8	20,7	28,9	18,8
80–99 m ²	15,3	22,8	15,5	22,4	17,9	23,9	17,8	23,9
100–119 m ²	7,8	13,4	8,0	11,6	9,6	14,4	11,2	15,4
120 m ² +	12,4	22,4	10,8	22,1	15,1	23,7	16,9	27,2
N=	2.417	11.499	3.559	17.270	1.055	4.501	1.428	8.658

Gjennom tabellene i dette kapitlet har vi fått fram et ganske uoversiktlig bilde av hvordan boligstørrelser er fordelt blant hushold med bostøtte. Videre har det også blitt gjort sammenligninger med fordelingene av boligstørrelse til hushold som tilfredsstillende inntektskravene i bostøtteordningen, men som ikke har bostøtte.

Selv om det er betydelig grad av heterogenitet i de gruppene som betraktes når det gjelder boligstørrelse, finner vi klare mønstre i fordelingene av hvilke kjennetegn hushold med små og svært små boliger har. Vi fokuserer mest på de som bor i de minste boligene da det å heve boligkonsumet, spesielt for dem med lavt konsum, er et av de viktigste målene i bostøtteordningen.

9.4 Noen multivariate beskrivelser

Blant bostøttemottakere finner man innslag av svært små boliger (boliger med mindre enn 30 m²) både blant dem med inntekter over og under 1,3 MP. Innslaget av svært små boliger er størst i tettbygde strøk, i Oslo og de største byene ellers og i kommunale og i andre leide boliger. Boligstørrelse henger også sammen med antall barn og voksne. Ut fra partielle tabellanalyser er det vanskelig å si noe om hva som påvirker fordelingen av boligstørrelse generelt og forekomsten av svært små boliger spesielt. Er f.eks. kommunale boliger svært små eller ligger det mange kommunale boliger i tettbygde

strøk hvor boliger er små? Vi gir her derfor noen multivariate beskrivelser av fordelingene av boligstørrelse blant bostøttemottakere.

De konkrete estimeringsresultatene gis i vedlegget, i tabellene 9.10a og 9.10b. Lesere som bare er interessert i fordelingene kan gå rett til kapittel 9.5.

Vi har ikke opplysninger om nøyaktig areal, men om hvilke intervaller størrelsene på boligene faller inn under. Det er derfor naturlig å bruke en kategorisk ordinal regresjonsmodell som estimerer sannsynlighetene for at boligen til et hushold med gitte kjennetegn skal være mindre eller lik den øvre grensen i hvert intervall. Merk at disse regresjonsmodellene ikke er noen strukturmodeller som forklarer valg av boligstørrelse. De må kun tolkes som multivariate beskrivelser av hvilke faktorer som samvarierer med boligstørrelse. På den annen side: om en skal analysere bostøttens effekt på boligstørrelse kan det være naturlig å ta utgangspunkt i nettopp den typen av multivariate beskrivelser som gjøres her.

Ordinale regresjonsmodeller estimeres for hver av de to gruppene av bostøttemottakere, dem med inntekter over og under 1,3 MP. Koeffisientene har ingen intuitiv og umiddelbar tolkning. Fortegnet er imidlertid tolkbart, en positiv koeffisient betyr at faktoren påvirker boligstørrelse positivt. I tabellene gis også en kolonne for andel. De fleste forklaringsvariablene er kategoriske og skal tolkes som en slags dummy-variabler. Kolonnen andel gir andelen av alle observasjoner innen den aktuelle kategorien, denne uttrykkes i prosent. For å tolke resultatene brukes de estimerte modellene til å beregne to størrelser:

P(liten): er sannsynligheten for at et hushold med gitte kjennetegn skal bo i en bolig som er mindre enn 40 m^2 .

E(størrelse): er forventet boligstørrelse. Denne beregnes ved at sannsynligheten for at husholdet skal ha en bolig i et hvert størrelsesintervall multipliseres med midtpunktet i intervallet. Deretter summeres disse produktene over alle størrelsesintervaller.

Når disse to størrelsene beregnes for ulike disposisjonsformer, settes bostøtte og inntekt lik sine medianverdier. Innen hvert sett av de andre kategoriske variablene settes den mest frekvente lik 1, mens de andre settes lik null. For å vise hvordan P(liten) og E(størrelse) varierer med disposisjonsform setter en så etter tur verdien på selveie, boret, kommunal leie og annen leie lik én. Effekten av variasjoner i de andre kategoriske variablene illustreres på samme måten.

Referanseverdien hvor alle de mest frekvente verdiene på de kategoriske variablene er satt lik én er $P(\text{størrelse})=14\%$ og $E(\text{størrelse})=59 \text{ m}^2$.

Legg merke til at nivået på P(liten) er relativt høyt i referansealternativet. Årsaken til dette er at kommunale leieboliger i tettbygde strøk er de mest frekvente alternativene. Ut av de to siste kolonnene kan en da lese at for hushold med bostøtte og en inntekt på over 1,3 MP, er det ikke noe særlig forskjell mellom ulike typer av pensjonister, når en kontrollerer for de andre forklaringsvariablene.

Om det finnes barn i husholdet er sannsynligheten for at boligen skal være svært liten, betydelig lavere enn om det ikke er barn. Forventet boligstørrelse for et hushold med to barn (og en voksen) er 70,5 m², mens den i et hushold uten barn er 59,0 m². Den estimerte forskjellen mellom hushold med én og to voksne er ubetydelige.

P(liten) er betydelig lavere i alle andre disposisjonsformer enn kommunal leie. Spesielt er den lav for selveiere. Forventet boligstørrelse for en selveier med bostøtte og en inntekt på mer enn 1,3 MP, er 91,3 m². For tilsvarende kommunale leietakere er den 59,0 m².

Når vi går over til å beskrive de multivariate sammenhengene mellom boligstørrelse og husholdskjennetegn for hushold med inntekter på mindre enn 1,3 MP, ligger referanseverdiene for P(liten) med 19,3 prosent ganske høyt, mens E(størrelse) er lik 56,7 m².

Som for dem med inntekter over 1,3 MP, er det heller ingen forskjeller av betydning i verken forventet boligstørrelse eller forekomsten av svært små boliger mellom ulike typer av pensjonister blant dem med inntekter under 1,3 MP.

Så mange som 95,8 prosent av husholdene i denne gruppen er hushold uten barn. Forskjellen i P(liten) mellom dem som har ingen og dem som har ett barn, er at de uten har en predikert sannsynlighet på 19,3 prosent mens den er vel halvparten, med 10,6 prosent, for dem med ett barn. Forventet boligstørrelse er 7,9 m² høyere for dem med ett barn.

Hushold med én voksen har en P(liten) som ligger 5,6 prosentpoeng høyere enn det de som er to voksne har. Forventet forskjell i boligstørrelse er ikke mer enn 4,5 m². På samme måte som for dem med bostøtte og mer enn 1,3 MP, er forekomsten av svært små boliger klart størst i kommunale leieboliger. For selveiere og borettsnere er P(liten) henholdsvis tolv og tre ganger lavere enn for kommunale leietakere. Sannsynligheten for at en i gruppen andre leietakere skal bo i en svært liten bolig, er vel halvparten av hva den er for kommunale leietakere.

9.5 Trangboddhet

Et ofte brukt mål for boforholdene er trangboddhet. Dette handler ikke om boligen i snever forstand, men om forholdet mellom boligens størrelse og husholdet som bor i den. En snever definisjon av trangboddhet er at alle som har mindre enn et rom per husholdsmedlem, er trangbodde. Ofte utvides denne definisjonen ved å innlemme også enslige som bor i en bolig med ett rom. Trangboddhet er selvfølgelig et normativt begrep, og det å bo trangt klassifiseres som et negativ aspekt ved boforholdene. I levekårsundersøkelsene finnes det et spørsmål om hvorvidt folk oppfatter sin bolig som for liten, passe stor eller for stor. Det er et tankekors at både i 1997, 2001 og i 2004 svarte om lag halvparten av alle trangbodde at boligen deres var passe stor, se Gulbrandsen (2006).

Blant norske pensjonister totalt sett finner man etter den snevre definisjonen at 2,9 prosent er trangbodde. Når alle enslige i boliger med ett rom inkluderes er andelen trangbodde 6,6 prosent. I tabellene 9.11 og 9.12 vises andelen trangbodde blant bostøttemottakere og blant hushold med inntekter på samme nivå som dem som mottar bostøtte. Det skilles mellom de to måtene å avgrense gruppen av trangbodde.

Tabell 9.11. Andel trangbodde blant hushold med inntekt under 1,3 MP, etter antall personer og mottak av bostøtte, prosent.

Antall personer	Ikke Trangbodd		Trang bodd – snever definisjon		Én persons hushold i bolig med ett rom	
	Ikke BS	Med BS	Ikke BS	Med BS	Ikke BS	Med BS
1,00	91,9	88,0			8,1	12,0
2,00	96,6	92,2	3,4	7,8		
3,00	85,2	78,6	14,8	21,4		
4,00	73,2	50,6	26,8	49,4		
5,00	39,1	26,2	60,9	73,8		
6,00 +	25,0	11,9	75,0	88,1		
Total	92,1	87,3	0,6	1,7	7,3	11,0

I gruppen med inntekter under 1,3 MP er om lag ett av ti hushold trangbodde. De aller fleste av disse er enslige som bor i en bolig med ett rom. Forekomsten er noe høyere blant dem som har bostøtte enn den er blant dem uten bostøtte. Dette er rimelig da hushold med én person er klart mest utbredt, spesielt blant dem som har bostøtte.

Tabell 9.12. Andel trangbodde blant hushold med inntekt over 1,3 MP, etter antall personer og mottak av bostøtte, i prosent.

Antall personer	Ikke Trangbodd		Trang bodd – snever definisjon		En persons hushold i bolig med ett rom	
	Ikke BS	Med BS	Ikke BS	Med BS	Ikke BS	Med BS
1,00	92,7	89,4			7,3	10,6
2,00	92,7	93,3	7,3	6,7		
3,00	87,9	84,8	12,1	15,2		
4,00	65,5	60,0	34,5	40,0		
5,00	50,0	39,2	50,0	60,8		
6,00		16,5	100,0	83,5		
Total	92,6	86,6	,1	5,9	7,2	7,5

Sammenlignet med dem med inntekter under 1,3 MP, er det noe flere flerpersonhushold med inntekter over 1,3 MP bostøtte som er trangbodde. Dette dreier seg likevel kun om vel 750 hushold. Noe færre av de enslige i denne inntektsgruppen bor i en bolig med ett rom. Ser man på dem med bostøtte og inntekt over 1,3 MP, finner vi at 10,6 prosent av husholdene med bostøtte er én-personshushold som bor i en bolig med ett rom. Disse utgjør totalt sett 7,5 prosent av alle bostøttemottakere med inntekter over 1,3 MP.

Fordelingen av trangboddhet følger i stor grad fordelingene av små og svært små boliger som er beskrevet tidligere i kapitlet.

9.6 Oppsummering

Når det gjelder boligstørrelse er det stor variasjon innen gruppene av bostøttmottakere. Man finner både hushold med store og med små boliger. Forekomsten av ett-roms boliger er størst blant bostøttmottakere med inntekter under 1,3 MP, hvor andelen er 11,6 prosent. Blant dem som har bostøtte og inntekter over 1,3 MP, har 9,2 prosent en bolig med bare ett rom. I begge disse to gruppene har litt mer enn hvert tiende hushold en bolig med fem rom eller mer.

Forekomsten av de minste boligene er høyest i kommunale leieboliger. I de kommunale leieboligene er det også relativt færre hushold i de minste boligene blant dem som får bostøtte enn blant hushold med lignende inntekter som ikke får bostøtte. Forskjellen er størst for dem med inntekter mellom 1,3 MP og den øvre inntektsgrensen i bostøttesystemet. En rimelig forklaring er boligkravene som disse stilles overfor. Denne forskjellen mellom dem med og uten bostøtte finner man uansett om en regner boligstørrelse i antall rom eller i kvadratmeter.

Gjennom multivariate beskrivelser avslører vi at forekomsten av små boliger blant bostøttemottakere er størst blant enslige uten barn som bor i en kommunal bolig i tettbygd strøk. Spesielt er det større forekomst av små boliger i Oslo og de andre storbyene. Videre er det slik at bostøtten synes å presse ned forekomsten av de minste boligene. Mønsteret er om lag likt for dem med inntekter over og under 1,3 MP. Forekomsten av trangboddhet er større blant hushold med bostøtte enn blant grupper med lignende inntekter som ikke får bostøtte. Det henger sannsynligvis sammen med at både bostøtte og de minste boligene er mest utbredt innen de kommunale boligene.

10 Tilgjengelighet

Det stilles ingen eksplisitte krav til boligens tilgjengelighet i bostøtteordningen. Temaet er likevel interessant og relevant: Det er et sentralt boligpolitisk ønske om å øke antall universelt utformede boliger. Ut fra dette ønsket skal boligen holde en høy kvalitet blant annet i forhold til utforming, funksjonalitet og tilgjengelighet. Tilgjengelighet er en viktig, men ikke den eneste, dimensjon ved universell utforming³⁰.

Datamaterialet setter noen begrensninger i forhold til hvilke sider ved en boligs tilgjengelighet vi kan se på. Folke- og bolig tellingen inneholder spørsmål om det er heis i boligen, samt seks spørsmål om i hvilken grad boligen er tilgjengelig for rullestolbrukere. På bakgrunn av spørsmålene om boligens tilgjengelighet for rullestolbrukere har vi definert tre ulike tilgjengelighetsstandarder. Dette kommer vi tilbake til nedenfor. Vi har ikke mulighet for å kontrollere om noen i husstanden har behov for denne formen for tilpasning av boligen, men det er rimelig å anta at behovet for tilgjengelighet er større blant pensjonister enn i befolkningen forøvrig. I tillegg er ønsket om å øke antall universelt tilgjengelige boliger et generelt mål som ikke er begrenset til hushold med konkrete behov. Dette kan ses i sammenheng med at så mange boliger som mulig bør ha en standard som gjør besøk av bevegelseshemmede mulig eller har en standard som møter eventuelle fremtidige behov. Framtidig behov kan dreie seg om behov både hos det husholdet som nå bor i boligene, og behovene til framtidige beboere.

10.1 Generelle fordelinger

Det er flere boliger med heis blant bostøttemottakerne enn det er blant dem med tilsvarende inntekt uten bostøtte (tabell 10.1). Dersom vi ser på hushold med inntekt under 1,3 MP, ser vi at omkring hvert tiende hushold av dem uten bostøtte bor i en bolig med heis (11 prosent). Tilsvarende andel blant dem som mottar bostøtte er omkring hvert femte hushold (19 prosent). Vi ser at innslaget av boliger med heis er større blant husholdene med inntekt over 1,3 MP enn blant dem med lavere inntekt. Hvert fjerde hushold i denne gruppen bor i en bolig med heis (25 prosent).

---

³⁰ Tilpasning til orienteringshemninger og andre aspekter ved universell utforming kan imidlertid ikke undersøkes ved hjelp av våre data.

Blant de husholdene som ikke mottar bostøtte stiger andelen som har heis i boligen med inntekt frem til gruppen av hushold som tjener «mye over øvre inntektsgrense». Nedgangen blant husholdene med høyest inntekt, kan muligens ha sammenheng med at disse husholdene i større grad bor i eneboliger i selveiersektoren hvor innslaget av boliger med heis er mindre (dette kommer vi tilbake til nedenfor).

Tabell: 10.1. Hushold som har heis i boligen etter inntektsklasser og bostøtte, i prosent.

	Bostøttemottakere 2001		Hadde ikke bostøtte i 2001			
	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP, men under øvre inntektsgrense	Litt over øvre inntekts- grense	Mye over øvre inntekts- grense
	19	25	7	11	13	6
N=	66 503	13 021	107455	61519	53650	418084

Med utgangspunkt i spørsmål omkring boligens tilgjengelighet for rullestolbrukere, kan vi definere og gi en oversikt over ulike tilgjengelighetsstandarder i norske boliger. Vi har valgt å ta utgangspunkt i tre ulike definisjoner; *grunnleggende tilgjengelighet*, *besøksstandard* og det vi kan kalle en *innestandard*. Grunnleggende tilgjengelighet forutsetter at en rullestolbruker har tilgang til boligen og alle rom uten hjelp, slik at en person med funksjonsnedsettelse kan bo i boligen og benytte alle viktige rom. Besøksstandard defineres mindre strengt og forutsetter bare at en rullestolbruker kan komme på besøk. Det betyr at personen skal kunne komme inn i boligen og kan benytte toalett og stue når man er inne i boligen. Den siste formen for tilgjengelighetsstandard, innestandard, gir en indikasjon på i hvilken grad boligen er beboelig for en rullestolbruker når denne personen får hjelp til å komme inn og ut av boligen. Forskjellen mellom full tilgjengelighet og innestandard er altså om rullestolbrukeren kan komme seg inn og ut av boligen uten hjelp.

I en studie basert på Levekårsundersøkelsen fra 2004, dokumenterer Gulbrandsen (2006) at boliger som både er tilgjengelige med hensyn til atkomst og innvendig bruk, altså full tilgjengelighet, utgjør syv prosent av alle landets boliger. På denne bakgrunn ser vi at utbredelsen av fullt tilgjengelige boliger er mye større blant bostøttemottakere enn i befolkningen generelt (tabell 10.2). I underkant av hver tredje bostøttemottaker bor i en bolig med full tilgjengelighet. Utbredelsen av besøksstandard er noe større enn full tilgjengelighet, mens innestandard er mest utbredt.

Tabell: 10.2. Hushold etter boligens tilgjengelighet for rullestolbrukere etter inntektsklasser og bostøtte, i prosent.

	Bostøttemottakere 2001		Hadde ikke bostøtte i 2001			
	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP, men under øvre inntekts- grense	Litt over øvre inntekts- grense	Mye over øvre inntekts- grense
Full tilgjengelighet ^a	29	32	7	9	11	7
Besøksstandard ^b	31	34	8	10	12	9
Innestandard ^c	36	40	13	15	17	14
N=	66 503	13 021	107455	61519	53650	418084

a) Har svart ja på alle de seks ovenfor nevnte indikatorene.

b) Rullestolbruker kan komme inn i boligen, samt benytte toalett og stue når man er inne i boligen,

c) Rullestolbruker kan benytte alle rom inne i boligen, men kommer ikke inn og ut av boligen ved egen hjelp.

Alle boliger med full tilgjengelighet tilfredsstillers også besøksstandard. Vi legger merke til at det er svært få boliger som tilfredsstillers besøksstandard, men ikke har full tilgjengelighet. Ut fra dette kan vi utlede at tilgjengelighetsproblemer i bostøttemottakernes boliger i liten grad er knyttet til tilgjengelighet til bare bad og/eller kjøkken. Videre legger vi merke til at andelen av boligene til bostøttemottakerne som tilfredsstillers innestandard, men ikke har full tilgjengelighet, ligger på 7–8 prosent. Tilgjengelighet utenfra representerer altså et relativt stort tilgjengelighetsproblem i norske bostøttemottakeres boliger.

Utbredelsen av tilgjengelige boliger blant bostøttemottakerne er klart større enn hva som er tilfelle blant hushold med tilsvarende inntekt uten bostøtte. Inntektsforskjellene er forholdsvis små, både blant bostøttemottakerne og husholdene som ikke mottar bostøtte. Blant bostøttemottakerne er det noen flere av de med inntekt under 1,3 MP som bor i tilgjengelige boliger enn det er blant bostøttemottakere med høyere inntekt. Dette kan ha sammenheng med at omsorgsboliger har bedre tilgjengelighet enn andre boliger, og at beboere i disse boligene får hjelp/oppfordring om å søke bostøtte i større grad enn andre.

10.2 Disposisjonsformer

Fordelingen av boliger med heis og boliger som er tilgjengelige for rullestolbrukere, varierer i ulike sektorer av boligmarkedet. Vi finner størst innslag av boliger med heis blant hushold som bor i andelssektoren og kommunale utleieboliger (tabell 10.3 i vedlegget). Dette gjelder både blant hushold som mottar og ikke mottar bostøtte. Den klart laveste andelen boliger med heis finner vi i selveiersektoren.

Innslaget av boliger med heis er noe større blant bostøttemottakere med inntekt under 1,3 MP enn hva vi finner blant hushold med tilsvarende inntekt uten bostøtte. Dette gjelder innenfor alle de ulike leie- og eiersektorene. Blant hushold med inntekt over 1,3 MP finner vi det samme mønsteret som blant husholdene med lavere inntekt. Innslaget av boliger med heis øker imidlertid noe, sammenlignet med hva vi fant blant hushold med inntekt under eller lik 1,3 MP.

Når det gjelder boligens tilgjengelighet, skiller kommunale utleieboliger seg positivt ut (tabell 10.5 og tabell 10.6 i vedlegget). Her er innslaget av boliger som er tilgjengelige for rullestolbrukere klart større enn blant hushold som bor i de andre boligsektorene. Dette har sannsynligvis sammenheng med at vi finner en stor andel omsorgsboliger blant de kommunale utleieboligene. Lavest utbredelse av boliger som er tilgjengelige for rullestolbrukere finner vi i selveiersektoren. Innenfor alle de ulike boligsektorene ser vi at bostøttemottakere i større grad enn hushold som ikke mottar bostøtte, bor i boliger som er tilgjengelige for rullestolbrukere. Dette gjelder i begge innteksgruppene.

Sammenligner vi andel tilgjengelige boliger blant hushold med inntekt over og under 1,3 MP, ser vi at det ikke er store forskjeller når det gjelder tilgjengelighet blant dem som bor i ulike leieboliger. Blant dem som bor i selveier- og andelsboliger finner vi derimot et større innslag av tilgjengelige boliger for rullestolbrukere blant hushold med inntekt over 1,3 MP enn blant dem med lavere inntekt.

10.3 Boligtyper

Noe av variasjonen i innslaget av boliger med heis og boliger som har ulik tilgjengelighet for rullestolbrukere, vil kunne knyttes til forskjeller i boligmassen innenfor de ulike boligsektorene. Det er for eksempel en større utbredelse av heis i blokker og leiegårder enn det er i eneboliger. Denne forskjellen kommer også tydelig frem i tabell 10.7 og tabell 10.8 (se vedlegg).

Det er først og fremst i boliger i blokk og leiegård vi finner et stort innslag av heis. I eneboliger, rekkehus eller tomannsboliger er innslaget av heis beskjedent. Der hvor vi finner heis i disse hustypene dreier det seg sannsynligvis om trappeheiser. Videre finner vi et større innslag av boliger med heis blant bostøttemottakerne enn blant hushold med tilsvarende inntekt uten bostøtte. Dette gjelder både blant hushold med inntekt over og under 1,3 MP. Selv om innslaget av bolig med heis er noe større blant hushold med inntekt over 1,3 MP enn det er blant hushold med lavere inntekt, er forskjellene ikke store.

Når det gjelder i hvilken grad ulike boliger er tilgjengelige for rullestolbrukere, finner vi heller ingen store forskjeller mellom hushold med ulik inntekt. Innslaget av tilgjengelige boliger er med andre ord forholdsvis likt fordelt innenfor de to inntektsgruppene.

Derimot varierer innslaget av tilgjengelige boliger mellom de ulike boligtypene. Utbredelsen av tilgjengelige boliger er klart størst blant hushold som bor i forretningsbygg og bygg for felleleshushold eller lignende, mens det er minst blant hushold som bor i enebolig. Det er nok slik at bygg for felleleshushold eller lignende i stor grad er forskjellige typer kategoribygging, så som HVPU-boliger og kanskje også omsorgsboliger.

Ved å betrakte differansen mellom andel med full tilgjengelighet og andel med innestandard, får vi et inntrykk av i hvilken grad selve atkomsten til boligen er det kritiske punktet med hensyn på tilgjengelighet. Noe overraskende finner vi at det ikke er så stor forskjell mellom de ulike boligtypene i dette henseende. Det er imidlertid i andre småhus enn enebolig at tilgjengelighet utenfra er det største problemet, mens det er minst problemer i blokk og i forretningsbygg, bygg for felleleshushold eller lignende.

Forskjellene mellom dem som mottar og ikke mottar bostøtte er store når det gjelder boligens tilgjengelighet. Innslaget av boliger som er tilgjengelig for rullestolbrukere er klart større blant bostøttemottakere, sammenlignet med hushold med tilsvarende inntekt uten bostøtte.

10.4 Geografiske variasjoner

Det er også interessant å se nærmere på i hvilken grad det eksisterer geografiske forskjeller i boforhold når det gjelder boligens tilgjengelighet. I likhet med analysene i tidligere kapitler, benytter vi to ulike bostedsvariabler for å identifisere geografiske forskjeller. Husholdene deles inn etter om de bor i tett eller spredtbygde deler av landet og hvor sentralt beliggende bostedskommunen er i landet.

Innslaget av boliger med heis er klart større blant hushold som bor i tettbygde strøk enn blant hushold som bor i spredtbygde strøk (tabell 10.11 i vedlegget). Dette gjelder i begge inntektsgruppene. Videre ser vi at innslaget av boliger med heis er større blant bostøttemottakere enn blant dem med tilsvarende inntekt uten bostøtte. Innslaget av boliger med heis er noe større blant dem med inntekt over 1,3 MP enn det er blant dem med lavere inntekt.

Når det gjelder innslag av boliger som er tilgjengelige for rullestolbrukere, er fordelingsmønsteret i stor grad likt det vi fant for boliger med heis (tabell 10.12 i vedlegget). Innslaget er større blant hushold bosatt i tettbygde strøk enn det er blant hushold i spredtbygde strøk. Bostøttemottakere

bor i større grad enn hushold uten bostøtte i boliger som er tilgjengelige for rullestolbrukere. Heller ikke her finner vi de store forskjellene mellom hushold med inntekt over og under 1,3 MP.

Vi finner også lignende geografiske forskjeller når vi sammenligner ulike hushold ut fra sentralitetsvariabelen (tabell 10.13 og tabell 10.14 i vedlegget). Innslaget av boliger med heis er størst blant hushold bosatt i de store byene, mens det er minst blant hushold bosatt i de minst sentrale kommunene. Videre har bostøttemottakere i større grad tilgang på heis enn hva som er tilfellet blant hushold med tilsvarende inntekt uten bostøtte. Dette gjelder uavhengig av inntektsnivå. Det er ingen store forskjeller mellom bostøttemottakerne i de forskjellige inntektsgruppene, men det er likevel noe større innslag av boliger med heis blant dem med inntekt over 1,3 MP.

Når det gjelder andelen hushold som bor i bolig som er tilgjengelig for rullestolbrukere, er mønsteret forskjellig fra fordelingen av boliger med heis (tabell 10.15 og tabell 10.16 i vedlegget). Innslaget av hushold som bor i en bolig som er tilgjengelig for rullestolbrukere er lavest i Oslo. Dette har nok sammenheng med større innslag av små boliger i Oslo enn i andre deler av landet (se kapittel 9). Forskjellene i landet forøvrig er forholdsvis små. Dette gjelder for begge inntektsgruppene. Men også her finner vi at det er flere bostøttemottakere som bor i tilgjengelige boliger enn det er blant hushold med tilsvarende inntekt uten bostøtte.

I Oslo er det kun små forskjeller mellom bostøttemottakere med ulik inntekt i forhold til i hvilken grad de bor i bolig som er tilgjengelig for rullestolbrukere, mens innslaget av tilgjengelige boliger øker noe med inntekt i landet forøvrig.

10.5 Noen multivariate beskrivelser

For å få et bedre bilde av faktorer som påvirker sannsynligheten for tilgjengelige boliger blant bostøttemottakere, avslutter vi dette kapittelet med noen multivariate beskrivelser. Fordelen med disse beskrivelsene er at vi får et bedre bilde av den enkelte variabels effekt ved at vi kontrollerer for andre variabler. Vi har benyttet en logistisk regresjonsmodell hvor det er to mulige utfall på den avhengige variabelen; har eller har ikke. Regresjonsmodellene estimeres for hver av de to gruppene av bostøttemottakere; hushold med inntekt under eller lik minstepensjon pluss 30 prosent og hushold med inntekt over denne inntektsgrensen. Resultatene fra analysene vises i tabell 10.17. I tabellen presenteres estimerte koeffisienter. Med unntak av de koeffisientene som er markert med stjerne, så er alle koeffisientene signifikante på $P > 0,05$ -nivå.

Resultantene fra tabellanalysene tidligere i kapitlet bekreftes i stor grad. Til forskjell fra tabellanalysene, har vi i regresjonsanalysen også inkludert husholdenes samlede inntekt og utbetalt bostøtte. Vi finner noe overraskende at tilgjengeligheten avtar med økende inntekt blant begge gruppene av bostøttemottakere, både i forhold til full tilgjengelighet og besøksstandard. Hva dette skyldes er ikke godt å si, men dette betyr at lavinntektsgruppene har større sannsynlighet for å bo i en bolig som er tilgjengelige for rullestolbrukere enn de med høyere inntekt. Sannsynligvis er dette påvirket av at de med høy inntekt oftere bor i enebolig.

Tabell 10.17. Multivariat analyse av boligens tilgjengelighet blant bostøttemottakere med inntekt over og under minstepensjon pluss 30 prosent. Logistisk regresjon.

	Full tilgjengelighet		Besøksstandard	
	< 1,3 MP	> 1,3 Mp	< 1,3 MP	> 1,3 Mp
Husholdningsinntekt	-0,019	-0,003	-0,020	-0,003
Bostøttebeløp	0,019	-0,001*	0,019	-0,001*
Disposisjonsform				
Selveie	-0,579	-0,017*	-0,545	0,022*
Borettslaver	0,187	0,357	0,180	0,360
Kommunal leie	1,286	1,248	1,319	1,260
Hustype				
Enebolig	-1,345	-1,370	-1,394	-1,399
Hus i rekke, rekkehus, Vertikaldelt tomannsbolig	-0,720	-0,995	-0,808	-1,031
Horisontaldelt tomannsbolig eller annen bolig under 3. etg.	-1,074	-1,187	-1,178	-1,241
Blokk eller leiegård	-1,265	-1,061	-1,336	-1,108
Bosted 1				
Tettbygd	0,236	0,157*	0,238	0,203
Bosted 2				
Oslo	-1,176	-1,523	-1,055	-1,437
Akershus	-0,501	-0,530	-0,491	-0,547
BGO, TRD, SVG	-0,689	-0,627	-0,662	-0,594
Nivå 3	-0,192	-0,137*	-0,186	-0,125*
Nivå 2	-0,283	-0,200	-0,254	-0,189
Nivå 1	-0,133	-0,220	-0,114	-0,226
Konstant	-0,480	0,649	-0,336	0,658
N=	65 624	12 912	65 624	12 912
-2LL	65136,55	13806,45	66696,45	14167,59
Cox & Snell R ²	0,190	0,170	0,197	0,169

* = ikke signifikant for P> 0,05

Referansekategori; 'annen leie', 'bygg for felleshushold', 'spredt bygd' og 'nivå 0'.

Bostøtten øker sannsynligheten for å bo i en tilgjengelig bolig blant bostøtte-mottakere med inntekt under 1,3 MP, mens den har en negativ og ikke signifikant effekt blant bostøttmottakere med høyere inntekt.

Som nevnt skiller kommunale utleieboliger seg positivt ut i forhold til boligens tilgjengelighet, mens selveierboliger skiller seg ut negativt. Blant andelsboliger er det også større sannsynlighet for å finne tilgjengelige boliger enn blant boliger til «annen leie», men forskjellene mellom disse to boligtypene er mindre enn forskjellene mellom annen leie og de to førstnevnte boligtypene.

Det ser ut til at forskjellene mellom ulike boligtyper ikke er så stor, når vi kontrollerer for andre faktorer. Bygg for felleleshushold har større sannsynlighet for god tilgjengelighet enn andre boligtyper.

I forhold til de to bostedsvariablene finner vi noen interessante sammenhenger. For det første ser vi at begge de to variablene gir et selvstendig bidrag til sannsynligheten for innslaget av tilgjengelige boliger, men i forskjellig retning. Sannsynligheten for å finne tilgjengelige boliger er større i tettbygde strøk enn den er i mer spredtbygde strøk. I mer sentrale bostedskommuner reduseres derimot denne sannsynligheten, og lavest er sannsynligheten i hovedstaden og de tre nest største byene. Dette kan muligens forstås som at sannsynligheten for å finne tilgjengelige boliger er størst i mellomstore byer rundt omkring i landet.

10.6 Oppsummering og diskusjon

Generelt sett er utbredelsen av tilgjengelige boliger klart større blant bostøttmottakere, sammenlignet med hushold som har tilsvarende inntekt uten bostøtte. Dette kan i utgangspunktet tas som et argument for at bostøtten virker etter intensjonene om å bedre boforholdene blant mottakerne. Det er likevel grunn til å stille spørsmålsteget ved om disse resultatene kan knyttes direkte til en effekt av bostøtten. Noe av sammenhengen kan muligens forklares med at mange bostøttmottakere bor i omsorgsboliger som er spesielt tilpasset bevegelseshemmede. Videre er det ikke usannsynlig at beboere i omsorgsboliger i stor grad får hjelp av kommunen til å søke om bostøtte, slik at andelen bostøttmottakere er spesielt stor blant disse husholdene.

Alternativt kan den store andelen av tilgjengelige boliger blant kommunale utleieboliger også skyldes at disse boligene i stor grad er boliger i blokk og leiegårder, og at disse boligene i større grad er tilgjengelige for bevegelseshemmede.

Det er boligpolitisk positivt å se at bostøttemottakere i større grad enn andre pensjonister med tilsvarende inntekter bor i boliger med god tilgjengelighet. En kan likevel stille spørsmål ved om i hvor stor grad en bør si seg fornøyd med at mer enn to tredjedeler av alle pensjonister med bostøtte bor i en bolig som ikke tilfredsstillende tilgjengelighetsstandardene.

11 Andre kvalitetsindikatorer

I dette kapittelet tar vi for oss noen kvalitetsindikatorer som det å ikke ha tilgang til eget kjøkken, bad eller wc. Tidligere ble disse indikatorene mye brukt for å identifisere dårlige boforhold i befolkningen. Én av de sentrale målsettingene i byfornyelsespolitikken gjennom 1980- og 90-tallet var å oppruste sanitærstandarden på boliger i kjernen av de store byene (se f.eks. Nordvik m.fl. 2001 og Hansen 1995). I takt med en generell standardheving i boligmassen er det få boliger som ikke har disse fasilitetene i dag. Til tross for, eller kanskje nettopp på grunn av denne utviklingen, kan det være interessant å se nærmere på om slike boforhold eventuelt er særlig utbredt blant bostøttemottakere som det ikke stilles boligkrav til.

Videre har vi her inkludert en beskrivelse av i hvilken grad hushold har tilgang til hage eller balkong og lignende. Tilgangen på slike fasiliteter kan ses som en positiv egenskap ved bomiljøet, og det sier noe om husholdenes utfoldelsesmuligheter i forlengelsen av egen bolig.

I en bostøttesammenheng er det en vesensforskjell mellom de to settene av boforholdskomponenter som behandles i dette kapittelet: Tilgang på eget bad, wc og kjøkken er en del av boligkravene i bostøtteordningen. Disse faktorene kan sies å være en del av den boligpolitisk bestemte minstestandarden for hva som er tilfredsstillende boforhold. Tilgang på hage og/eller balkong er for de fleste en positiv komponent i boforholdene, men som ikke er noen del av en normativ minstestandard.

11.1 Kjøkken, bad og WC

Innslaget av boliger som mangler tilgang til eget kjøkken, bad og wc er beskjedent. Om vi ser på fordelingen av slike mangler etter størrelsen på husholdenes inntekt og om de mottar bostøtte eller ikke (tabell 11.1), finner vi at innslaget av slike boliger er lavere blant bostøttemottakere enn blant hushold med tilsvarende inntekt uten bostøtte. Dette gjelder særlig for hushold med inntekt under 1,3 MP. Forskjellene blant dem som tjener over denne inntektsgrensen er minimale. Innslaget av boliger som mangler eget kjøkken, bad og wc er størst blant hushold med inntekt under eller lik 1,3 MP uten bostøtte. Når det gjelder dem som deler kjøkken, er det små eller ingen inntektsforskjeller mellom de to gruppene av bostøttemottakere.

Tabell: 11.1. Hushold etter om boligen mangler kjøkken, bad og wc, inntektsklasser og bostøtte, i prosent.

	Bostøttemottakere 2001			Hadde ikke bostøtte i 2001		
	≤ 1,3 mp	> 1,3 mp	≤ 1,3 mp	> 1,3 mp, men under øvre inntektsgrense	Litt over øvre inn- tektsgrense	Mye over øvre inn- tektsgrense
Har ikke kjøkken	1	-	1	1	-	-
Deler kjøkken	1	2	3	1	1	1
Har ikke bad	3	3	6	4	3	1
Har ikke wc	2	2	4	2	2	1
N=	66 503	13 021	107455	61519	53650	418084

Tilgang til eget bad og WC og kjøkken, er for de aller fleste så viktig at det ikke er spesielt overraskende at vi finner at andelen med denne typen mangler faller med økende inntekt. Det finnes som nevnt en del bostøttemottakere som er inneboende i andre hushold, spesielt vil dette kunne gjelde dem som har inntekt under 1,3 MP³¹. Mange av disse deler også alle eller noen av disse fasilitetene med det husholdet de er inneboende i. Kanskje er dette et problem, kanskje ikke. Omfanget av inneboende bostøttemottakere tas opp i neste kapittel.

11.1.1 Disposisjonsformer

Om vi ser på innslaget av boliger som mangler tilgang til eget kjøkken, bad og wc i de ulike sektorene av boligmarkedet (tabell 11.2 i vedlegget), finner vi noen interessante likheter og forskjeller mellom bostøttemottakere og sammenlignbare hushold uten bostøtte. I verken selveiersektoren eller blant borettslavere finner vi boliger uten eget kjøkken eller boliger med delt kjøkken. Dette gjelder uansett inntektsnivå (jf. tabell 11.3 i vedlegget) og om husholdet mottar bostøtte eller ikke.

Det er i leiesektoren vi finner boliger uten eget kjøkken eller boliger med delt kjøkken. Vi ser at innslaget av slike boliger er større blant hushold uten bostøtte enn blant hushold med bostøtte, og forskjellen er størst i den kommunale utleiesektoren. Blant bostøttemottakerne finner vi ingen forskjell mellom

³¹ De som har inntekter over 1,3 MP skal i prinsippet ha en egen selvstendig bolig for å ha rett på bostøtte. Dette er en del av boligkravene i bostøtteordningen.

kommunal og annen leie når det gjelder innslaget av boliger uten eget kjøkken eller med delt kjøkken.

Når det gjelder boliger uten bad og wc, finner vi også her et større innslag av slike boliger i leiesektoren enn i eiersektoren. I eiersektoren er det særlig selveiere uten bostøtte som skiller seg ut med et noe høyere innslag av boliger uten bad og wc. I leiesektoren er det ingen store forskjeller mellom kommunal og annen utleie, verken blant bostøttemottakerne eller hushold uten bostøtte. Innslaget av boliger uten bad og wc er imidlertid høyere blant hushold uten bostøtte enn blant hushold med bostøtte.

Når vi sammenligner de to inntektsgruppene (over og under 1,3 MP), finner vi et forholdsvis likt fordelingsmønster av boliger uten kjøkken, bad og wc innen de ulike boligsektorene. Vi finner også en liten positiv inntektseffekt. Innslaget av boliger med slike mangler er noe lavere blant hushold med inntekt over 1,3 MP enn det er blant hushold med lavere inntekt. Dette gjelder både blant hushold med og uten bostøtte.

Absolutt sett er det ikke mange bostøttemottakere med inntekter over 1,3 MP som mangler bad og/eller WC. Med utgangspunkt i boligkravene i bostøtteordningen skulle man imidlertid ha ventet at det var (tilnærmet) ingen med slike mangler i denne gruppen. Når vi likevel finner en bostøttemottakere med slike mangler, og når de spesielt finnes i kommunale og andre leieforhold, kan det være naturlig å spekulere om det dreier seg om noen omsorgs- eller HVPU-boliger med fellesløsninger eller om tidligere husleieregulerte boliger som har noe mindre strenge boligkrav. Det kan også dreie seg om feilrapporteringer, enten fra søkere eller fra kommunale saksbehandlere som legger seg på 'liberale' fortolkninger av boligkravene fordi de oppfatter det som urimelig å ekskludere 'trengende' fra bostøtteordningen.

11.1.2 Geografisk variasjon

Det kan være rimelig å forvente en geografisk variasjon når det gjelder boligenes kvalitet og innslag av boliger med ulike mangler, siden boligmassen generelt er forskjellig på ulike steder i landet. Vi finner til en viss grad støtte for denne antagelsen (tabell 11.4 i vedlegget).

Når det gjelder innslaget av boliger uten kjøkken eller med delt kjøkken, er det ingen forskjeller verken mellom hushold med og uten bostøtte eller om disse husholdene bor i tettbygde eller spredt bygde strøk. Blant bostøttemottakere er det også liten geografisk variasjon i forhold til innslaget av boliger uten bad og wc. Dette gjelder både blant hushold med inntekt over og under 1,3 MP. Blant hushold uten bostøtte finner vi derimot

et større innslag av boliger uten bad og wc i spredtbygde strøk enn hva som er tilfellet i tettbygde strøk. Denne forskjellen avtar med stigende inntekt. Blant hushold med inntekt over 1,3 MP er det for eksempel ingen forskjell mellom hushold med og uten bostøtte i tettbygde strøk.

Blant hushold med bostøtte og inntekt under 1,3 MP er innslaget av boliger uten bad og wc høyest i hovedstaden, mens innslaget av slike boliger varierer lite i landet forøvrig (tabell 11.5 i vedlegget). Blant hushold uten bostøtte varierer derimot innslaget av boliger uten bad og wc lite etter sentralitet. Hushold i Bergen, Trondheim og Stavanger skiller seg imidlertid noe fra dette hovedmønsteret, ved at innslaget av slike boliger er lavest blant disse.

Når vi sammenligner pensjonister med ulikt inntektsnivå langs sentralitetsvariabelen, finner vi noen forventede inntektseffekter (tabell 11.6 i vedlegget). For eksempel øker innslaget av boliger uten bad og wc blant hushold med bostøtte i Oslo og Akershus, mens innslaget av slike boliger ikke endrer seg stort blant bostøttemottakere i landet forøvrig. Dette betyr altså at inntektseffekten er negativ blant bostøttemottakere i Oslo og Akershus, og at boforholdene målt ut fra disse indikatorene er best blant de med lavest inntekt.

Blant hushold uten bostøtte synker innslaget av boliger uten bad og wc med inntekt i Oslo, mens andelen øker med inntekt i landet forøvrig. Hva disse inntektseffektene skyldes, er imidlertid ikke godt å si. Blant pensjonistene med inntekt over 1,3 MP uten bostøtte, ser vi også at andelen av boliger uten bad og wc synker med økende sentralitet. Det siste kan muligens skyldes innslag av eldre eneboliger med dårlig kvalitet på landsbygda blant disse husholdene.

Selv om andelen av bostøttemottakerne (i begge inntektsgrupper) som mangler bad eller wc, ligger litt høyere i Oslo enn i andre deler av landet, er forskjellen liten. Hadde man gjort samme typen beskrivelser tidlig på 1990-tallet eller enda tidligere ville nok resultatene ha vært annerledes. De trekkene man ser her er nok et positivt resultat av de siste 20–30 års byfornyelsesaktivitet. Vi oppfatter det som litt overraskende at andelen bostøttemottakere som mangler bad/wc er relativt høyt i Akershus. Dette trekket ser vi ingen opplagt forklaring på, men dette dreier seg absolutt sett om ganske få hushold.

11.2 Tilgang hage/veranda

Når det gjelder boliger med ulik tilgang til uteareal, er andelen boliger med egen hage klart større blant hushold uten bostøtte enn det er blant bostøttemottakere med tilsvarende inntekt (tabell 11.7). Derimot er andelen av boliger med felles hage større blant hushold med bostøtte enn det er blant hushold uten bostøtte. Disse forskjellene kan nok i stor grad ses i sammenheng med hvilke boligtyper som er vanligst blant disse husholdene (se kap.8). Mens enebolig er den dominerende boligtypen blant hushold uten bostøtte, er innslaget av rekkehus, tomannsbolig og blokk mer vanlig blant bostøttemottakere.

Om vi ser på boliger med balkong, veranda eller terrasse, ser vi at innslaget av slike boliger er større blant bostøttemottakere enn det er blant hushold med tilsvarende inntekt uten bostøtte. Igjen er nok dette noe som har sammenheng med forskjeller i fordelingene etter boligtyper blant disse gruppene. Denne forskjellen er noe mindre blant pensjonister med inntekt over 1,3 MP enn den er blant pensjonister med inntekt over denne inntektsgrensen.

Tabell: 11.7. Hushold etter hage og veranda, inntektsklasser og bostøtte, i prosent.

	Bostøttemottakere 2001		Hadde ikke bostøtte i 2001			
	≤ 1,3 mp	> 1,3 mp	≤ 1,3 mp	> 1,3 mp, men under øvre inntektsgrense	Litt over øvre inn- tektsgrense	Mye over øvre inn- tektsgrense
Har egen hage	43	41	72	63	59	81
Har felles hage	43	43	23	29	31	17
Har balkong, veranda eller terrasse	66	71	53	63	66	69
Har verken hage eller balkong	8	7	6	5	5	2
N=	66 503	13 021	107455	61519	53650	418084

Innslaget av boliger med egen hage, felles hage eller balkong etc. vil variere med boligtype. Vi har valgt å se nærmere på innslaget av boliger som mangler disse fasilitetene, fremfor innslaget av boliger som har dem. Dette gjør at vi kan se bort fra mye av variasjonen mellom boligtyper.

11.2.1 Disposisjonsformer

Om vi ser nærmere på andel boliger som mangler tilgang til hage eller balkong etc. i de ulike boligsektorene, finner vi at innslaget av slike boliger er klart større i leiesektoren enn i eiersektoren (tabell 11.8 i vedlegget). Dette gjelder både blant hushold med og uten bostøtte, samt uavhengig av husholdenes inntektsnivå (tabell 11.9 i vedlegget). Videre er innslaget av slike boliger så godt som likt mellom selveiersektoren og sektoren for andelsboliger. Med unntak av at andel boliger uten hage og balkong etc. er noe større blant borettslavere uten bostøtte enn det er blant dem med bostøtte. Det er ingen forskjell mellom bostøtttemottakere og sammenlignbare hushold uten bostøtte.

I leiesektoren er det derimot forskjell både mellom de to leiesektorene og mellom hushold med og uten bostøtte. Blant bostøtttemottakere er innslaget av boliger uten hage og balkong mindre i den kommunale leiesektoren enn det er i sektoren for annen leie, mens situasjonen er motsatt blant hushold som ikke mottar bostøtte. Blant disse husholdene er innslaget av boliger uten hage og balkong størst i den kommunale leiesektoren.

Når vi sammenligner de to inntektsgruppene (tabell 11.8 og tabell 11.9 i vedlegget), finner vi ingen forskjeller mellom dem med inntekter over og under 1,3 MP, blant boligeiere med bostøtte. Blant boligeiere uten bostøtte ser vi derimot at andel boliger uten hage og balkong synker med inntekt.

I leiesektoren er effektene av inntekt forskjellig mellom hushold med og uten bostøtte. Blant bostøtttemottakere øker innslaget av boliger uten hage og balkong med stigende inntekt i kommunal utleiesektor, mens det reduseres med stigende inntekt i sektoren for annen leie. Blant leietakere uten bostøtte synker innslaget av boliger uten hage og balkong med stigende inntekt i den kommunale utleiesektoren, mens vi ikke finner noen forskjeller mellom inntektsgruppene innen sektoren for annen leie.

Gjennomgangen her viser at nesten alle bostøtttemottakere som eier sin egen bolig har tilgang til hage eller balkong. Blant de bostøtttemottakerne som leier bolig gjelder dette for de aller fleste.

11.2.2 Geografisk variasjon

Vi finner som forventet at relativt flere har hage og balkong i spredtbygde enn i tettbygde strøk (tabell 11.10 i vedlegget). Videre finner vi ingen forskjeller, etter inntektsgruppe, mellom hushold med bostøtte i tettbygde strøk, mens inntektseffekten er negativ blant dem som bor i spredt bygde strøk. Blant hushold uten bostøtte er inntektseffekten positiv, både blant dem som bor i tettbygde og de som bor i spredt bygde strøk.

Andel boliger uten hage og balkong varierer også i forhold til sentralitet (tabell 11.11 og tabell 11.12 i vedlegget). Det er særlig Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger som skiller seg ut fra landet forøvrig. Dette gjelder både for hushold med og uten bostøtte. Andel boliger uten hage og balkong er klart størst i hovedstaden, mens andelen er noe mindre i de tre andre store byene. I landet forøvrig varierer innslaget av slike boliger lite. Videre skiller Akershus seg ut med lavest innslag av boliger uten hage eller balkong.

Både blant bostøttemottakere og hushold uten bostøtte synker innslaget av boliger uten hage eller balkong med stigende inntekt (tabell 11.12 i vedlegget). Dette gjelder uavhengig av sentralitetsgrad. Bostøttemottaker i Akershus utgjør imidlertid et unntak fra dette mønsteret. Blant disse husholdene ligger innslaget av boliger uten hage eller balkong svakt høyere blant hushold med inntekter over 1,3 MP.

Bostøtte synes altså ikke til å stimulere hushold til å skaffe seg adgang til egne utemuligheter. Dette er da heller ikke noe spesielt mål med bostøtten.

11.3 Oppsummering

I dette kapittelet har vi sett at innslaget av boliger uten tilgang til eget kjøkken, bad og wc er forskjellig mellom hushold med og uten bostøtte, sammenlignet med innslaget av boliger uten tilgang til hage eller balkong etc. Innslaget av boliger uten kjøkken, bad og wc er lavere blant bostøttemottakere enn blant dem uten bostøtte, mens innslaget av boliger uten hage eller balkong er høyest blant bostøttemottakerne.

Når det gjelder sanitærstandarden er innslaget av bostøttemottakere som bor i boliger uten bad eller wc noen større i Oslo enn i andre deler av landet. Videre er det også en svak tendens til at leietakere i noe større grad mangler bad/wc. Det er svakt større andeler av leietakere i ikke-kommunal leie som mangler dette. Hovedinntrykket som gjennomgangen her gir, er imidlertid at det er få pensjonister med inntekter innenfor inntektsgrensene i bostøttesystemet som mangler disse viktige funksjonene i boligen. Selv om det er få kan man likevel oppfatte det som et boligpolitisk problem for dem det gjelder.

12 Forekomst og boligstandard for inneboende

Hushold med mindre enn 1,3 MP, er inneboende og som får bostøtte er en boligpolitisk spesielt interessant gruppe: Om boligkravene i bostøtten tas som en definisjon av hva som er en samfunnsmessig tilfredsstillende bolig-situasjon er det ikke tilfredsstillende å være inneboende. Bostøtten har to overordnede målsettinger: Den skal stimulere til økt boligkonsum, og være et bidrag i den generelle fordelingspolitikken. Når så inneboende får bostøtte er det et uttrykk for hvordan målet om inntektsutjevning for gruppen under 1,3 MP prioriteres foran den rene boligpolitiske målsettingen.

Hovedregelen i bostøtteordningen er at et hushold består av dem som er folkeregistrert på samme boligadresse. I prinsippet vil dette bety at en inneboende ikke kan få bostøtte med basis i bare egen inntekt. Det sies imidlertid i regelverket at personer som har avtale om fremleie/leie av en del av boligen ikke regnes inn som en del av husstanden. Dette tolker vi som at også den som leier en del av boligen selv kan regnes som en selvstendig husstand, og kunne tildeles bostøtte. En del av beskrivelsene i dette kapitlet, støtter også data en slik tolkning.

Om inntekten til en slik inneboende person overstiger 1,3 MP, må boligen tilfredsstillende boligkravene. Kun i få tilfeller hvor en del (f.eks. et rom) i en annen bolig leies vil dette kunne tilfredsstillende boligkravene.

Ved å bruke de registerdataene vi har tilgang på, er det ikke mulig å identifisere alle inneboende på noen presis og god måte. Det vi kan gjøre er å avgrense noen grupper hvor det nok er en person eller et par som er inneboende. Den måten vi avgrenser på gjør at vi ikke fanger opp inneboende i hushold hvor ingen får bostøtte. Blant bostøttemottakerne er det nok også mange inneboende som ikke fanges opp. I to ulike situasjoner definerer vi bostøttemottakeren som inneboende.

1. Husholdet har en inntekt på mer enn 125 prosent av den øvre grensen for å kunne få bostøtte. Det er mer enn én voksen i husholdet og aldersforskjellen mellom den eldste og den nest eldste er på mer enn 20 år. Noen i husholdet får bostøtte. På denne måten håper vi å få identifisert trygdede foreldre som er inneboende hos sine egne barn.

Ved hjelp av denne prosedyren klassifiseres 2.573 pensjonister som inneboende.

2. SSB definerer husholdet som å inneholde to eller flere familier. Samtidig har det en inntekt på mer enn 125 prosent av de øvre grensen for å kunne få bostøtte. Likevel har de bostøtte.

Ved denne andre testen får vi identifisert 883 mulige inneboende bostøttemottakere. Til sammen har vi klassifisert 3.456 mottakere av bostøtte som inneboere. Dette utgjør om lag 4 prosent av alle pensjonisthushold med bostøtte. Disse 3.456 husholdene er holdt utenfor i beskrivelsene i de andre kapitlene. Merk at vi først tester for situasjon 1 og så for 2. Det betyr at det kan være flere familier også i hushold med inntekter over den øvre grensen og en aldersdifferanse på mer enn 20 år.

Av de personer som er klassifisert som inneboende har rundt to tredjedeler en personlig inntekt på mindre enn 1,3 MP. Det er mulig at dette er en undervurdering av den faktiske andelen ved at vi ikke har fanget opp alle unge uføre innen gruppen av inneboende. Videre finner vi at rundt 25 prosent av de inneboende bostøttemottakerne bor i spredtbygde strøk. Dette er vel 10 prosentpoeng mer enn andelen blant andre bostøttemottakere. Dette bildet styrkes når vi ser at andelen inneboende i kommuner på det laveste sentralitetsnivået også har en overrepresentasjon (på om lag 7 prosentpoeng) i forhold til andre bostøttemottakere.

De inneboende skiller seg også fra andre bostøttemottakere når det gjelder disposisjonsform (og når det gjelder forekomst av relativt store boliger). Dette vises i tabell 12.1.

Tabell 12.1 Bostøttemottakere etter disposisjonsform, i prosent.

	≤ 1,3 MP	>1,3 MP	Inneboende
Selveie	25,2	23,1	53,5
Borett	21,4	26,1	13,2
Kommunal leie	33,3	30,1	10,0
Annen leie	20,1	20,7	23,2
Total	100,0	100,0	100,0
Andel i bolig på mer enn 100 m ²	14,2	18,0	27,5

Den mest slående forskjellen er det store innslaget av selveide boliger. En atskillig større andel av de inneboende bor også i en bolig som er 100 m² stor eller større. Når vi sjekker bygningstyper finner vi også at 58,8 prosent av de inneboende bor i en enebolig. Inntektene i det husholdet hvor det finnes inneboende, ser også ut til å være ganske tilfredsstillende, med en median på 319.000 kroner. Nedre og øvre kvartil er hhv 245.000 og 430.000

kroner. Median inntekt for den inneboende bostøttemottakeren er 111.255 kroner. Her er nedre og øvre kvartil hhv 95.500 og 138.880 kroner.

Litt grovt kan en si at det bildet som avtegner seg av inneboende pensjonister som har bostøtte er at mange av dem bor i relativt store boliger, typisk eneboliger som ligger litt usentralt. Dette behøver ikke være problematiske boforhold. Tvert i mot kan man her finne et stort innslag av valgte løsninger, f.eks. i form av at flere generasjoner bor sammen. Likevel finner vi at 16 prosent av de som er inneboende bor i et hushold som er trangbodd. Dette utgjør 550 hushold. Litt over halvparten av disse igjen er hushold som bor i en bolig med ett eller to rom.

En del av de boligene som vi har klassifisert som å inneholde noen inneboende har flere bad og WC, slik at det er fysisk mulig at den inneboende har eget bad og/eller WC. Totalt sett har 18,3 prosent av disse boligene mer enn et rom med dusj/badekar, mens hele 29,1 prosent har mer enn et WC. Kombineres disse opplysningene ser man at det i 16,5 prosent av alle de boligene som er identifisert som å inneholde inneboende, finnes både mer enn ett WC og mer enn ett rom med dusj og/eller badekar.

Når disse opplysningene om inneboende bostøttemottakere tolkes, må en huske at det ikke er sikkert at vi har fanget opp alle bostøttemottakere som faktisk er inneboende. De vi har fanget opp er de som bor i et hushold som har inntekter som overstiger grensene for å kunne få bostøtte som hushold.

13 Hopning av negative boforholdskomponenter

13.1 Innledning

Vi beskriver i dette kapittelet forekomsten av hushold som bor i en bolig som har flere kjennetegn som hver for seg kan karakteriseres som negative. En slik beskrivelse bygger på en normativ vurdering av boforholdskomponenter. Det vil i liten grad være våre normative vurderinger. Først og fremst tar vi utgangspunkt i boligkravene i bostøtteordningen, disse må nødvendigvis ha en normativ forankring.

Først identifiseres de boligene som enten er små (30–40 m² store) eller svært små (mindre enn 30 m²), og hvor forholdet mellom antall rom og antall beboere gjør at husholdet karakteriseres som trangbodd. Merk at vi i kapittel 9 opererte med to ulike definisjoner av trangboddhet. Her bruker vi den mest omfattende definisjonen av det å være trangbodd. Dette betyr at enslige i boliger med bare et rom også regnes som å være trangbodd. Videre undersøker vi hvilke av disse boligene som i tillegg har andre mangler. De andre manglene som betraktes er:

- i) mangler kjøkken
- ii) mangler eget bad og/eller WC
- iii) mangler både kjøkken og/eller WC
- iv) har ikke besøksstandard
- v) har ikke full tilgjengelighet

Årsaken til at vi i kategori ii) har valgt å ikke skille mellom dem som mangler eget bad, dem som mangler eget WC og dem som mangler begge delene er rett å slett at det er så få som har denne typen mangler ved boligene. I kapittel 11 hvor forekomst av boliger uten bad, WC og kjøkken behandles isolert, ikke som her hvor slike mangler ses i sammenheng med om boligene er liten og/eller de som bor i dem er trangbodd, kan en finne opplysninger om hvor mange som mangler enten eget bad eller eget WC.

Besøksstandarden (slik den er definert i kapittel 10) forutsetter at boligene er slik utformet at en kan komme inn i boligene og på WC med

rullestol. Standarden for full tilgjengelighet (igjen definert i kapittel 10) forutsetter at en kan komme inn i boligene og i WC, bad og kjøkken. Dette forutsetter at det finnes slike rom i boligen. Det er derfor ikke så interessant å rapportere opplysningene om tilgjengelighetsstandard med opplysninger om hvorvidt det er bad/WC og kjøkken i boligen når hopning av negative komponenter i boforholdene undersøkes. Det finnes selvfølgelig folk som bor i boliger som har både bad, WC og eget kjøkken, men som likevel ikke tilfredsstiller kravene til besøksstandard eller har full tilgjengelighet.

13.2 Trangbodde i små boliger

Det er, blant pensjonister med inntekter under grensen for å kunne være berettiget til å kunne få bostøtte, ikke mer enn hver tjuende hushold som bor trangbodd i en liten bolig. Vi venter i utgangspunktet at det skal være et visst innslag av de andre problemene i denne massen, rett og slett fordi det er vanskeligere å finne plass til alle funksjoner i en liten enn i en stor bolig.

Tabell 13.1. Trangbodde hushold i små boliger, etter andre mangler, mottak av bostøtte og inntektsgruppe, i prosent.

Trangbodd hushold i liten bolig og:	Bostøttemottakere 2001		Hadde ikke bostøtte 2001			
	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP, under øvre grense	Litt over øvre inntektsgrense	Mye over øvre inntektsgrense
Mangler kjøkken	0,6	0,5	0,8	0,5	0,5	0,1
Mangler bad/wc	0,7	0,7	1,0	0,7	0,7	0,1
Mangler bad/WC og kjøkk.	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1
Mangler full tilgjengelighet	4,2	3,2	4,4	3,8	3,8	0,1
Mangler besøksstandard	4,6	3,0	4,2	3,6	3,6	1,0
Liten og trangbodd	5,7	4,1	4,9	4,2	4,1	1,0
N=	66.503	13.021	107.455	61.519	53.650	418.084

Hovedinntrykket som kan leses ut av tabell 13.1, er at forekomsten av kombinasjoner av flere negative boforholdskomponenter ikke er særlig stor. Forekomsten av disse negative kjennetegnene er fallende i inntekt. Det er imidlertid liten forskjell mellom dem som ligger litt over inntektsgrensene og dem som ligger mellom 1,3 MP og den øvre grensen. Dette gjelder både dem som får bostøtte og dem som ikke får det. Blant dem med inntekter under 1,3 MP er det en større andel som er trangbodd og bor i en liten bolig blant dem som får bostøtte enn blant dem som ikke får bostøtte. Blant dem

med inntekter over 1,3 MP, men under inntektsgrensene i bostøtten, er det noe mindre andel som er trangbodde i en liten bolig blant bostøttemottakerne enn blant dem uten bostøtte. Kanskje henger dette sammen med boligkravene?

Når det gjelder bad/WC-mangler og manglende kjøkken, for hushold som samtidig er trangbodde i en liten eller svært liten bolig, kommer bostøttemottakerne med inntekter under 1,3 MP noe bedre ut enn de som har inntekter på samme nivå, men ikke har bostøtte. For hushold med inntekter under øvre inntektsgrense, men over 1,3 MP, er det tilnærmet ingen forskjeller mellom dem med og dem uten bostøtte.

De fleste av dem som er trangbodde og som bor i en liten eller svært liten bolig mangler full tilgjengelighet og besøksstandard.

13.3 Alle trangbodde

Vi går så, i tabell 13.2, over til å betrakte alle de som er trangbodde, også de som ikke bor i en liten (mellom 30 og 40 m²) eller svært liten bolig (mindre enn 30 m²). Trangbodde består av to hovedgrupper av hushold. For det første enslige i ett-roms boliger, og for det andre relativt store hushold i noe større boliger.

Tabell 13.2. Trangbodde hushold, etter andre mangler, mottak av bostøtte og inntektsgruppe, i prosent.

	Bostøttemottakere 2001		Hadde ikke bostøtte i 2001			
	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP, under øvre – grense	Litt over øvre inntekts- grense	Mye over øvre inntekts- grense
Trangbodd hushold og:						
Mangler kjøkken	0,7	0,6	0,9	0,5	0,6	0,2
Mangler bad/wc	1,3	1,6	1,3	1,0	1,1	0,3
Mangler bad/WC og kjøkk.	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1
Mangler full tilgjengelighet	9,7	10,4	7,2	6,5	7,5	4,4
Mangler besøksstandard	9,1	10,0	7,0	6,3	7,3	4,3
Trangbodd	12,7	13,4	7,9	7,4	8,4	4,8
N=	66.503	13.021	107.455	61.519	53.650	418.084

Andelen trangbodde ligger, ikke overraskende, betydelig høyere enn andelen som er både trangbodde og som bor i en liten eller svært liten bolig. Denne andelen er videre atskillig høyere for bostøttemottakere enn det den er for hushold med tilsvarende inntekter som ikke har bostøtte. Både

blant dem med inntekter under 1,3 MP og blant hushold med inntekter over 1,3 MP, men innenfor den øvre grensen for å kunne få bostøtte, finner man dette.

Vi har tidligere spekulert i at en viktig forskjell mellom dem som får og dem som ikke får bostøtte innen den samme inntektsklasse, er at det blant dem som ikke får er større innslag av hushold med en viss formue. Om dette er tilfelle er det ikke overraskende at noe av formuen brukes til å velge boliger som i mindre grad skaper trangboddhet og har andre mangler.

I forhold til mangler ved boforholdene er de med inntekter over 1,3 MP og under den øvre inntektsgrensen av spesiell interesse. De er spesielt interessante fordi boligene til hushold i denne gruppen må tilfredsstillende boligkrav for at de skal være berettiget til bostøtte. Tabellen viser en tendens til at forekomsten av mangler når det gjelder bad/WC og kjøkken er noe høyere blant dem som har bostøtte. Når det gjelder tilgjengelighet ser man at det er betydelig flere av bostøttemottakerne som er trangbodde og bor i boliger som ikke har tilfredsstillende tilgjengelighet. Dette går imidlertid ikke inn som boligkrav i bostøtteordningen.

13.4 Hushold i små boliger

Vi beskriver her forekomsten av ulike mangler ved boforholdene i boliger som er små eller svært små. Dette betyr at egenskaper ved selve husholdet holdes utenfor når vi beskriver forekomsten av hopning av negative boforholdskomponenter.

Tabell 13.3. Hushold i små boliger, etter andre mangler, mottak av bostøtte og inntektsgruppe, i prosent.

	Bostøttemottakere 2001		Hadde ikke bostøtte i 2001			
	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP	≤ 1,3 MP	> 1,3 MP, under øvre grense	Litt over øvre inntekts- grense	Mye over øvre inntekts- grense
Liten bolig og:						
Mangler kjøkken	0,9	0,6	1,1	0,6	0,7	0,2
Mangler bad/wc	0,9	0,9	1,4	1,0	1,0	0,2
Mangler bad/WC og kjøkk.	0,2	0,2	0,4	0,2	0,2	0,1
Mangler full tilgjengelighet	7,4	4,8	6,8	5,8	5,8	1,4
Mangler besøksstandard	6,8	4,5	6,5	5,5	5,6	1,4
Liten	10,1	6,9	7,6	6,6	6,4	1,6
N=	66.503	13.021	107.455	61.519	53.650	418.084

Hver tiende bostøttemottaker som har inntekter på mindre enn 1,3 MP bor enten i en liten eller i en svært liten bolig. Litt mindre enn én prosent mangler eget kjøkken. Andelen som mangler bad eller WC er på om lag samme nivå. Absolutt sett dreier dette seg heller ikke om særlig mange hushold. De som har bostøtte, inntekt under 1,3 MP, bor i liten/svært liten bolig og mangler kjøkken (bad/WC) utgjør absolutt sett kun 571 (619) hushold. Ikke mer enn 125 hushold mangler begge delene. Forekomsten av alvorlige mangler som mangel på kjøkken eller bad WC, i kombinasjon med at boligen er liten/svært liten, er noe lavere blant dem som får bostøtte enn blant hushold i samme inntektsklasse som ikke får bostøtte.

Blant bostøttemottakere med mer enn 1,3 MP, er det en god del lavere andel som bor i en liten eller svært liten bolig enn det er blant dem med bostøtte og mindre enn 1,3 MP i inntekt. Forskjellen mellom disse to gruppene med bostøtte er forøvrig større enn mellom de samme inntektsgruppene blant dem som ikke får bostøtte. Det er også en lavere andel av dem med hushold i en liten/svært liten bolig som ikke tilfredsstillende tilgjengelighetsstandardene blant dem med inntekter over 1,3 MP, enn det er blant bostøttemottakerne på lavere inntektsnivåer. Når det gjelder kombinasjonen manglende bad/WC eller kjøkken og det å bo i en liten/svært liten bolig, synes situasjonen å være relativt lik for de to gruppene av bostøttemottakere.

13.5 Oppsummerende kommentarer

Tabellene 13.1–13.3 gir et oversiktsbilde av forekomsten av hopning av negative komponenter i boforholdene blant pensjonister. Hovedvekten i drøftingene av hopningen har blitt lagt på situasjonen for dem som får bostøtte og for dem som har inntekter i nærheten av det som bostøttemottakerne har. En kunne ha tenkt seg og videreført disse analysene ved å undersøke hvordan forekomsten av hopningsproblemer samvarierer med de bakgrunnsvariablene som er brukt ellers i rapporten. Eksempler på slike bakgrunnsvariable er disposisjonsform, tett/spredt bebyggelse og sentralitet. Vi har valgt å ikke gjøre dette da de hopningsproblemene som identifiseres i dette kapitlet er så pass lite frekvente. Analysene i de tidligere kapitlene vil fange opp den relevante samvariasjonen mellom bakgrunnsfaktorene og forekomsten av de negative boforholdskomponentene.

I kapittel 11 så vi at 4–5 prosent av husholdene med bostøtte har mangler når det gjelder bad/WC. Av tabell 13.3 ser vi at bare litt under én prosent av alle husholdene med bostøtte bor i en liten/svært liten bolig samtidig som de mangler bad/WC. Dette betyr at problemer knyttet til

utilfredsstillende sanitærforhold blant hushold med bostøtte ikke bare er lokalisert til de minste boligene.

Tilgjengelighetsstandarden isolert sett ble undersøkt i kapittel 10. Rundt 30 prosent av alle bostøttemottakere bor i en bolig som tilfredsstilte besøks- eller full tilgjengelighetsstandard. Det betyr jo at andelen som mangler dette er rundt 70 prosent. Andelen som tilfredsstilte besøksstandarden lå bare svakt over andelen som tilfredsstilte full tilgjengelighetsstandard. Når vi kombinerer størrelse og tilgjengelighet ser vi at det er bare 7,4 og 4,8 prosent av boligene til bostøttemottakere med hhv under og over 1,3 MP som er både under 40 m² og ikke har full tilgjengelighet. Ut fra dette kan en konkludere med at det ikke er boligstørrelse som representerer det største tilgjengelighetsproblemet i boligene til norske bostøttemottakere.

14 En boligpolitisk vurdering av bostøtten til pensjonister

Bostøtten skal stimulere hushold til å velge et høyere boligkonsum enn det de ellers ville ha gjort. Dette kan skje ved at en bedre bolig velges fordi en del av boligutgiftene dekkes av bostøtten eller ved at bostøtten gjør det mulig for folk å bli boende i sine boliger selv om inntektene skulle svikte eller utgiftene skulle øke. Videre er det også et fordelingspolitisk mål for ordningen. Den skal virke til å redusere forskjeller mellom hushold som har en pensjonsinntekt. Spørsmålet som tas opp her i rapportens siste kapittel er om de beskrivelsene som er gjort tidligere i rapporten, kan brukes til å vurdere i hvilken grad dagens bostøtteordning bidrar til oppfylling av disse målsettingene og de generelle boligpolitiske målene.

Rapporten inneholder brede beskrivelser av mange ulike dimensjoner ved boforholdene til bostøttemottakere. Beskrivelser som dette er et naturlig utgangspunkt for empirisk baserte vurderinger av måloppfyllelse. Vi bruker flere dimensjoner av boforholdene når effekten av bostøtte drøftes, hovedvekten her legges på drøftinger av effekter på boligareal. Det er imidlertid viktig å huske at vi ikke har gjort eksplisitte analyser av effektene av bostøtten.

Denne boligpolitiske oppsummeringen tar utgangspunkt i målformuleringene beskrevet i kapittel 2. Først og fremst konsentrerer vi oss om de målene for bostøtten, men vi vil også skjele til de generelle målene i boligpolitikken. Drøftingene ved at vi formulerer et avgrenset sett med kritiske spørsmål for så å bruke rapportens empiri til å belyse dem.

14.1 Bidrar bostøtten til at alle skal kunne bo godt og trygt?

Det overordnede målet i den norske boligpolitikken er at alle skal kunne bo trygt og godt, se Boligmeldingen (Stortingsmelding 23:2003–2004). Bostøttens effekt på det å bo godt tas opp i 14.3 i dette kapitlet. At alle skal kunne bo trygt og godt handler også om boligdekning og boligfrekvenser: flest mulig av dem som ønsker det skal kunne ha en selvstendig bolig. Vi analyserer i dette arbeidet kun situasjonen for selvstendige hushold, dvs. hushold som faktisk har egen bolig. Disse opplysningene kan imidlertid brukes til å kaste lys over bostøttens bidrag til boligdekningen.

I kapittel 6 (se tabell 6.1), fant vi at 40 prosent av dem som hadde inntekter under 1,3 ganger minstepensjonen hadde en boutgiftsandel, før bostøtte, som oversteg 42 prosent. Det er verdt å merke seg at dette, med nesten 30.000 hushold, dreier seg om ganske mange. Denne gruppen har i utgangspunktet også lave inntekter. Det er derfor ikke urimelig å tro at ganske mange av dem med så høye boutgiftsandeler ville hatt betydelige problemer med å beholde den boligen de bor i om de ikke hadde blitt hjulpet av bostøtten. I tillegg finner vi blant dem med inntekter like over 1,3 MP også en del hushold med svært høye boutgiftsandeler.

Det er ganske mange som uten bostøtte ville hatt en så høy boutgiftsandel, med lave inntekter, at det er rimelig å oppfatte dem som marginale i forhold til det å ha egen bolig. Dette betyr ikke at de uten bostøtte ville ha stått i fare for å ende opp som bostedsløse. Sannsynligvis ville mange av dem ha funnet ulike former for delte løsninger, eller blitt avhengige av hjelp fra det offentlige. I den forbindelse må det også nevnes at vi i kapittel 12 identifiserte vel 3.000 bostøttemottakere som inneboende. Konklusjonen vår av denne noe løse analysen er at det er klar grunn til å tro at bostøtten er med og bidrar til å en høyere boligdekning i Norge.

Bostøtten kan også spille en viktig rolle når det gjelder trygghetsdimensjonen i målsettingen for boligpolitikken. Trygghet handler blant annet om å greie sine økonomiske forpliktelser ved endrede boutgifter eller inntekter, slik at man greier å beholde boligen. I så måte vil bostøtten fungere som en forsikringsordning i og med at boutgiftsandelen etter bostøtte varierer mindre enn andelen før bostøtte. Ordningen med å bruke siste tilgjengelige ligningsopplysninger om inntekter kan svekke verdien av bostøtteordningen som en forsikring. Kanskje burde en mer aktivt bistå hushold med svingende inntekter til å bruke ordningen med bruk av faktisk inntekt. Når det gjelder pensjonister er det kanskje viktigst å ha fokus på selve overgangen til pensjon. For mange innebærer dette et betydelig skift nedover i inntektene.

14.2 Jevner bostøtten ut inntektsforskjeller mellom ulike pensjonistgrupper som følge av forskjeller i boutgiftene?

Den norske bostøtten dekker 70 prosent av forskjellen mellom rimelig boutgift og godkjente boutgifter (det vil si boutgifter opp til et tak). Rimelig boutgift er sterkt stigende i inntekt. Det er derfor grunn til å tro at bostøtten jevner ut forskjeller mellom dem som har bostøtte.

Resultatene i kapittel 6, dokumenterer at bostøtten virker utjevne mellom pensjonister med bostøtte. Blant dem med inntekter under 1,3 MP er

median boutgiftsandel 38,1 prosent før bostøtte. For pensjonister som har bostøtte og inntekter over 1,3 MP er median boutgiftsandel før bostøtte 34,9 prosent. Etter bostøtte er fortegnet på denne differansen i median boutgiftsandel snudd. De under 1,3 MP har en median boutgiftsandel på 23,2 prosent, og de over 1,3 MP har en andel på 27,9 prosent. Det er også en utjevneende effekt innen gruppene med hhv over og under inntektsgrensen på 1,3 MP, boutgiftsandelene reduseres klart mest for dem som har de laveste inntektene innen disse gruppene.

De dataene som vi har tilgjengelig gjør det ikke mulig å sammenligne boutgifter og boutgiftsandeler mellom hushold som mottar bostøtte og dem som ikke mottar bostøtte. Når det gjelder forholdet mellom bostøttetakere og pensjonister som har inntekter over inntektsgrensene vil bostøtten virke utjevneende. Når det gjelder forholdet mellom dem som får og dem som ikke får, men som har inntekter på linje med dem som får bostøtte, er det ikke like opplagt. Om årsaken til at de ikke får bostøtte er at de har lave boutgifter vil en kunne si at bostøtten virker utjevneende. Om årsaken, på den annen side, er at deres boliger ikke tilfredsstillende boligkravene samtidig som de har betydelige boutgifter, virker ordningen ikke utjevneende. Dette er igjen et eksempel på målkonflikten i ordningen.

14.3 Bidrar bostøtten til 'at alle kan bo godt'?

Det er et spesifikt mål med bostøtten at den skal bidra til å heve boligkonsumet for hushold i ordningens målgruppe. Dette henger nært sammen med den generelle målsettingen for boligpolitikken om at alle skal kunne bo *godt*.

Innen et perfekt fungerende boligmarked, uten noen slags former for friksjoner, vil en kunne måle nivået på boligkonsumet ved hjelp av verdien på eide boliger og husleier. I virkelighetens boligmarkeder er det ikke like lett. Norge består av mange geografiske boligmarkeder, og variasjon i boligverdier og husleier vil dermed fange prisvariasjon i vel så stor grad som variasjon i kvantum.

Det er ikke bare slik at bostøtten påvirker de valgene hushold i målgruppen gjør på boligmarkedet. Bostøtten påvirkes også av nivået på boligkonsumet. Både om man får bostøtte og om hvor mye man faktisk får, avgjøres av boligkonsumet. Dette er et fundamentalt problem en må forholde seg til når en drøfter i hvilken grad bostøtten påvirker boligkonsumet. Et stilisert eksempel illustrerer dette nærmere: Tenk en husholdsmasse med N identiske hushold. Anta så at N_1 av dem i en situasjon uten bostøtte velger et

høyt konsum, mens $N_2(=N-N_1)$ velger et lavt konsum. Tenk videre at det innføres en bostøtteordning som gir støtte til dem som velger et høyt konsum, og at ingen velger å endre sitt konsum. I dette stiliserte eksemplet påvirker boligkonsumet bostøtten, mens bostøtten påvirker ikke boligkonsumet. Det blir derfor feil å ta den observerte andelen som velger et høyt konsum som et mål på effekten av bostøtten. Merk at dette ikke er noen påstand om hvordan bostøtten virker, men en påpeking av at årsaksmekanismene ikke kun går fra bostøtte til boligkonsum.

Bostøtte og boligkonsum blir altså bestemt gjennom et gjensidig samspill, de blir simultant bestemt. På tross av simultanitetsproblemene, vil vi i drøftingene ta utgangspunkt i observerte forskjeller mellom ulike dimensjoner i boforholdene når effekten av bostøtte drøftes.

Kapittel 9 inneholder beskrivelser av størrelsen på boligene til pensjonister med bostøtte og pensjonister som ikke får bostøtte. Kapittelet viser fordelingene av boligstørrelse målt både i areal (målt i kvadratmeter) og i antall rom. Her bruker vi kun opplysninger om boligstørrelse målt i antall kvadratmeter. Boligstørrelse samvarierer med inntekt, så vi sammenligner boligstørrelser innen definerte inntektsklasser.

De totale fordelingene tyder ikke på noen positiv effekt fra bostøtte til konsumet av boligareal. Andelen som bor i en bolig på mindre enn 40 m² er 10,1 prosent blant bostøttemottakere med inntekt under 1,3 MP. Blant dem som ikke får bostøtte er andelen som bor i så små boliger 8,6 prosent. Blant dem med inntekter mellom 1,3 MP og den øvre inntektsgrensen for å være berettiget til bostøtte, er andelen hushold med bostøtte som bor i så små boliger 6,9 prosent, mens den er 6,6 prosent for dem som ikke får bostøtte. Disse to indikatorene tyder ikke på at bostøtten løfter boligkonsumet for dem som uten bostøtte ville hatt et lavt konsum.

Bildet nyanseres noe når en sammenligner fordelingene av boligstørrelse for hushold med og uten bostøtte, kontrollert for både inntektsgruppe og disposisjonsform. De med inntekter under 1,3 MP er den klart største gruppen av pensjonister med bostøtte. Innen de to kategoriene *Boret* og *Annen leie* er forekomsten av boliger på mindre enn 40 m² noe lavere blant dem som har bostøtte enn blant dem som ikke har det. Innen selveiesektoren er det svakt flere bostøttmottakere i små og svært små boliger blant dem som får bostøtte. Her er imidlertid de absolutte tallene svært lave. Den store forskjellen finner man blant kommunale leietakere. Her er forekomsten av bostøttmottakere i små og svært små boliger blant pensjonister 16,5 prosent. Blant pensjonister i samme inntektsgruppe, som ikke mottar bostøtte, er andelen i små boliger nesten dobbelt så høy, med 32,7 prosent.

Forskjellen er størst når det gjelder andel i de aller minste boligene, dvs. boliger på mindre enn 30 m² (20,0 vs 7,9 prosent).

For hushold med inntekter over 1,3 MP, men under den øvre inntektsgrensen i bostøtteordningen, finner man samme mønster som blant dem med lavere inntekter. Tendensene til at andelene med små og svært små boliger er lavere blant dem som får bostøtte er imidlertid atskillig sterkere blant hushold i denne inntektsgruppen. Dette er kanskje heller ikke så overraskende da de fleste i denne gruppen må tilfredsstille boligkravene for å kunne få bostøtte.

For å vurdere styrken i samvariasjonen mellom størrelsen på bostøtten og husholdenes arealkonsum, brukte vi i kapittel 9, en ordinal regresjonsmodell for å kontrollere for et bredt sett av bakgrunnsfaktorer. Disse beregningene ble så brukt til å predikere forventet areal og andel av hushold i boliger på mindre enn 40 m². Innenfor rammen av de estimerte sammenhengene sammenlignet vi hushold uten bostøtte med hushold med en årlig bostøtte på 18.000 kroner. For dem med inntekter under 1,3 MP lå forventet areal om lag 4 prosent høyere med bostøtte, og forventet andel med en bolig på mindre enn 40 m² lå om lag 16 prosent lavere med bostøtte. Størrelsen på endringen i forventet areal og andel i en liten eller svært liten bolig, var om lag den samme for hushold med inntekt over 1,3 MP. Alle disse forskjellene er signifikant forskjellig fra null.

Innen begge de to inntektsgruppene hvor hushold kan være berettiget til bostøtte, er det en klar tendens til at boligene til bostøttemottakere i atskillig større grad er tilgjengelige for personer med bevegelseshemninger, enn det boligene til dem som ikke mottar bostøtte er (se kapittel 10). Dette gjelder innen alle disposisjonsformer. Vi er usikre på årsakene til dette: det kan ha sammenheng med at omsorgsboliger stort sett har en brukbar tilgjengelighet, og at beboere i omsorgsboliger i større grad enn andre får hjelp til å søke bostøtte. Videre finner vi i kapittel 11 en tendens til at det er en lavere andel som har mangler når det gjelder bad/WC og kjøkken blant bostøttemottakere enn blant pensjonister med lignende inntekt uten bostøtte.

De forskjellene vi finner mellom boforholdene til pensjonister med og uten bostøtte er ikke svært tydelige. De antyder likevel at boligkonsumet er stigende i bostøtten.

14.4 Påvirker boligkravene bostøttemottakernes boligkonsum?

I denne rapporten har vi undersøkt boforholdene til to grupper av pensjonister med bostøtte. Inndelingen går etter om hushold har inntekter under 1,3

MP eller om inntektene ligger over denne grensen. Disse to gruppene står overfor to ulike regelverk i og med at de som har inntekter over 1,3 MP må tilfredsstille et sett av boligkrav for å være berettiget til bostøtte. Boligkravene kan deles i krav om størrelse og utforming av boligen og til finansieringen av den. Vi konsentrerer oss her om kravene til størrelse og utforming. Bortsett fra noen korte betraktninger mot slutten av 14.4 ser vi bort fra finansieringskravene i resten av kapitlet.

Gjennom systematiske sammenligninger av boforholdene til dem som stilles overfor boligkrav og dem som ikke gjør dette, kan en danne seg et bilde av hvordan boligkravene virker. Drøftingene av vanskene med å skille bostøttens effekt på boligkonsumet fra boligkonsumets effekt på bostøtten, gjelder også i denne sammenhengen. Sammenligninger av boforhold til dem med og dem uten bostøtte, gir ikke noe endelig svar på effekten av bostøtten generelt eller av boligkravene spesielt.

Boligkravene innebærer at boligen skal ha separat soverom og sanitærom med dusj, WC og servant. Den skal ha separat atkomst, og boligens privatareal skal være minst 40 m². Boliger som har fått oppstartingsstøtte for omsorgsboliger fra Husbanken og boliger som tidligere var underlagt den strenge husleiereguleringen, er unntatt fra boligkravene. Arealkravene kan fravikes i bokollektiv.

Totalt sett er det faktisk noe flere bostøttemottakere med inntekter over 1,3 MP som bor i en bolig med et areal på mindre enn 40 m², enn det er hushold med en tilsvarende inntekt uten bostøtte som gjør det. Forskjellen er svært liten (henholdsvis 6,9 og 6,6 prosent). Innen alle de fire disposisjonsformene som boligmassen deles inn i, er det imidlertid klart færre av dem med bostøtte som bor i en bolig med et areal på mindre enn 40 m². Årsaken er at forekomsten av slike små boliger er klart størst i kommunal og i annen leie. I disse disposisjonsformene er også forekomsten av bostøttemottakere større enn i de to eierformene, selveie og boret.

Innen den kommunale leiesektoren har 11,3 prosent av bostøttemottakerne med mer enn 1,3 MP et areal på mindre enn 40 m². Blant kommunale leietakere med tilsvarende inntekter, uten bostøtte, er andelen i små boliger mer enn to og en halv ganger større, med 29,3 prosent. For den samme inntektsgruppen er andelen små boliger blant bostøttemottakere i *Annen leie* 10,2 prosent, mens den er 13,1 prosent blant dem uten bostøtte. Boliger under 40 m² oppfyller ikke arealkravene. Det er likevel ikke nødvendigvis feil når vi finner at noe mer enn 10 prosent av alle bostøttemottakerne, som det i prinsippet stilles arealkrav til, i de to leieformene bor i en mindre bolig. Årsaken kan være at det er nettopp i massen av leide

boliger vi finner flest boliger som har fått oppstartingsstøtte til omsorgsboliger fra Husbanken og boliger som tidligere var strengt husleieregulert, dvs. boliger hvor arealkravet kan fravikes.

Når man korrigerer for disposisjonsform finner vi altså en tendens til at bostøttemottakere med inntekter over 1,3 MP i mindre grad enn andre pensjonisthushold bor i en bolig med et areal på mindre enn 40 m². Det er vanskelig å si om dette kun er en seleksjonseffekt eller om det også ligger en atferdssammenheng bak. Spørsmålet om det er slik at bostøtten primært går til hushold som ellers ville ha valgt en bolig som tilfredsstillere arealkravene, eller om noen hushold faktisk har valgt en bolig som tilfredsstillere arealkravene for å få bostøtte, kan ikke fullt ut besvares ved hjelp av våre data.

Er det noen relativ hopning av pensjonister med inntekter som gjør dem berettiget til bostøtte gitt at boligkravene er oppfylte, i boliger rett over arealgrensen? Tabell 14.1 viser hvordan boligstørrelse fordeles blant pensjonister med inntekter over 1,3 MP med bostøtte og pensjonister i samme inntektsgruppe uten bostøtte. Som et bakteppe presenteres også fordelingene for alle pensjonister med inntekter over grensene i bostøtteordningen, og den samme fordelingen for hele den norske boligmassen.

Videre inkluderer vi et mål for overrepresentasjon av pensjonisthushold med inntekter mellom 1,3 MP og den øvre grensen for å kunne være berettiget til å få bostøtte. Overrepresentasjonen er andelen i pensjonistgruppen dividert med andelen i boligmassen totalt. Vi har her slått sammen alle pensjonister i den aktuelle inntektsgruppen, både de med og de uten bostøtte.

Tabell 14.1. Boligmasse i 2001 etter størrelse, i prosent.

	Pensjonister med inntekter over 1,3, men under øvre grense		Pensjonister, høyere inntekter	Boligmassen i Norge	Overrepresentasjon
	Bostøtte	Ikke Bostøtte			
< 30 m ²	4,0	4,1	1,3	2,9	1,4
30–39 m ²	2,9	2,5	0,8	2,0	1,3
40–49 m ²	9,7	4,7	1,6	3,5	1,6
50–59 m ²	18,6	9,8	3,7	6,4	1,8
60–79 m ²	31,4	25,8	13,8	15,6	1,7
80–99 m ²	15,5	21,7	20,2	15,8	1,3
100–119 m ²	7,5	11,7	16,3	13,0	0,8
120 m ² +	10,5	19,7	42,2	40,8	0,4

Hushold med pensjonister er jevnt over relativt små hushold, og etterspørselen etter boligareal er stigende i inntekt. Det er derfor ikke noen

overraskelse at pensjonisthushold med inntekter innenfor grensene for å kunne få bostøtte, er sterkt representert i de mindre boligene. En kan likevel si at det er en påfallende stor andel av bostøttemottakere som ligger like over arealgrensen i bostøtteordningen. Dette gjelder både når vi ser denne andelen i forhold til andre pensjonister og i forhold til boligmassen generelt i landet. Igjen registrerer vi dette uten å kunne si om det handler om en effekt av bostøtten eller om seleksjonen inn i ordningen.

Overrepresentasjonsmålet viser fordelingen av boligareal blant pensjonister med inntekter mellom 1,3 MP og den øvre inntektsgrensen i bostøtteordningen. Dette er interessant fordi det ikke påvirkes av hvordan husholdene i denne gruppen fordeles på hushold med og uten bostøtte: Målet er ikke følsomt for boligkonsumet innvirkning på bostøtten. Hvis bostøtten får noen hushold i gruppen til å endre sin tilpasning for å tilfredsstillere arealkravene, venter vi en relativt sett mindre overrepresentasjon rett under arealgrensen og høy overrepresentasjon like over arealgrensen. Fordelingen viser nettopp et slikt mønster. Dette er en indikasjon på at boligkravene i bostøtteordningen faktisk påvirker arealet hos målgruppen.

Boligkravene handler ikke bare om areal. Det stilles også krav til kjøkken og bad/WC. Fra kapittel 11 (se f.eks. tabell 11.1) ser vi at det er noe flere som mangler bad, WC eller kjøkken blant dem som ikke har bostøtte, i gruppen med inntekter mellom 1,3 MP og øvre inntektsgrenser i bostøtteordningen. Det er svært få hushold som bor i boliger med slike mangler. Forskjellene mellom dem som har bostøtte og dem som ikke har det er også svært små.

Tabellen 14.1 viser at det er ganske mange hushold uten bostøtte som tilfredsstillere både arealkravene og har inntekter som gjør at de kan kvalifisere for bostøtte. Når de likevel ikke får bostøtte kan det være enten fordi de ikke søker, fordi bostøttene er for lave i forhold til inntektene eller fordi de ikke tilfredsstillere finansieringskravene. I kapittel 8 ser vi at det er ganske mange av dem i denne gruppen som ikke har bostøtte som er selveiere (55 prosent) eller som bor i *Annen leie* (19 prosent). Nettopp i disse to disposisjonsformene forventer vi å finne mange som ikke tilfredsstillere finansieringskravene. Kanskje det burde vurderes å løsne litt på finansieringskravene? Om en vurderer å innføre boligkrav for dem som har inntekter under 1,3 MP må en være klar over at dette kan svekke bostøttens evne til å utjevne inntektsforskjeller betydelig, spesielt om finansieringskravene er en del av dette.

14.5 Oppsummerende kommentarer

Gjennomgangene i dette kapitlet gir en klar støtte til en påstand om at bostøtten bidrar positivt til å utjevne inntektsforskjeller mellom ulike grupper av pensjonister med bostøtte. Dataene som brukes kan ikke brukes til å si noe om den samlede inntektsutjevne effekten av bostøtten. Vi mener også undersøkelsen gir et empirisk grunnlag for å påstå at bostøtten sannsynligvis gir et positivt bidrag til boligdekningen ved at den avhjelper høy bostøttsbelastning hos hushold som ellers ville hatt problemer med å beholde en egen selvstendig bolig.

Det er også vanskelig å trekke sterke konklusjoner om i hvor stor grad bostøtten bidrar til å heve boligkonsumet for pensjonister med svak økonomi. Data kan imidlertid sies å være konsistente med at det er en viss slik positiv effekt. Spesielt peker overrepresentasjonen av pensjonisthushold med inntekter som gjør at de prøves i forhold til boligkravene, i boliger rett over arealgrensen i denne retningen.

Summary

Housing allowances form an important part of the Norwegian housing policy. The allowances cover part of the housing expenses and they are meant to stimulate targeted households to obtain or retain a level of housing consumption in excess of what would otherwise have been chosen. In addition, the housing allowances shall even out some of the inequalities between households with pensions as their main source of income. The target groups are families with children and pensioners, both old age and disabled pensioners. This report describes the housing conditions for pensioners.

To be eligible for housing allowances a household should be living in a housing unit that satisfies a set of minimum housing standard requirements. Note that both tenants and owner-occupiers are covered by the housing allowance system. The Norwegian housing allowances have special rules which apply to pensioners with an income below 130 percent of the minimum pension. The most important of these are that they are exempted from the minimum housing standard requirements. Our report describes the housing conditions of pensioners receiving housing allowances, using a data set based on the 2001 census.

Among the empirical results it is worth mentioning that there are not any large differences between pensioners on housing allowances with income above and below the 130 percent limit. Around 10 percent of those with an income below 130 percent of the minimum pension have a housing unit which is smaller than 40 square meters. The corresponding share among receivers of housing allowances with a pension income above the 130 percent limit is 7 percent.

The frequency of receivers of housing allowances with a pension income, living in rental housing is larger among pensioners receiving housing allowances than among other pensioners – also at a comparable level of income. Very few (less than 3 percent) receivers live in housing units lacking basic functions as a wc, a bathroom or a kitchen of their own.

Litteratur

- Alonso, W. (1964), *Location and Land Use*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, USA
- Biørn, E (2000), *Økonometriske emner*, Oslo: Unipub
- Gulbrandsen, L. og A. West Pedersen (2003), *Bostøtte og boutgifter*, NOVA-rapport, 19/03
- Gulbrandsen L. og T. Hansen (2005), *Boligmarkedsanalyser ved hjelp av registerdata*, Paper presentert ved NSBB-seminar, Gilleleje, Danmark, Oktober 2005
- Gulbrandsen, L. red. (2006), *Bolig og levekår 2004*, Under arbeid
- Hansen, Thorbjørn (1995): *Byfornyelse i Oslo Øst - Intervjuer med beboerne i nye og utbedrede gårder*, Prosjektrapport 176 Norges byggforskningsinstitutt, 1995
- Medby, Per (2002), *Prisutviklingen for selveide boliger – En empirisk analyse av perioden 1991–2000*, Prosjektrapport 323, Norges byggforskningsinstitutt
- Murray, Michael P. (1994), 'How inefficient are multiple in-kind transfers?' *Economic Inquire*, vol 32 no 2, 209–227
- Nordvik, Viggo (1995), *Husbankens virkemidler – Hvordan virker de?*, Prosjektrapport 187 Norges byggforskningsinstitutt, 1995
- Nordvik, Viggo (2000), 'Norsk økonomisk nasjonalrapport', i Årbok for Nordisk Skatteforskning 2000, red Kristina Ståhl, Universitetsforlaget, Oslo
- Nordvik, Viggo, Ingar Brattbakk og Xiaoming Chen (2001), 'Husbankens byfornyelsestilskudd – En evaluering' Prosjektrapport 305, 2001.
- Nordvik, V. and P. Åhrén (2005), 'The Duration of Housing Allowance Claims and Labour Market Disincentives: The Norwegian Case' *European Journal of Housing Policy*, 5 (2) 131–147.
- NOU 2002: 2: *Boligmarkedene og boligpolitikken*, Oslo 2002
- Osland, L (2001), 'Den hedonistiske metoden og estimering av attributpriser', *Norsk Økonomisk Tidsskrift* Vol 115 (1)
- Pedersen, A. W. og Hans Christian Sandlie (2006): Boutgifter, bostøtte og fattigdomsdefinisjoner, i Gulbrandsen, L. (red): *Bolig og levekår 2004*. Under arbeid.
- Quigley J.M. (1999), 'Why should Government Play a Role in Housing, A View from North America', *Housing, Theory and Society*, Vol 16. 201–203
- Røed Larsen, E (2002): *Boliggiftene i Norge på 1990-tallet – systematiske observasjoner av livsfase, geografi og husholdningstype*, SSB-rapport 2002/4. Statistisk sentralbyrå.

Shroder, M. (2002). 'Does housing assistance perversely affect self-sufficiency? A review essay.' *Journal of Housing Economics* 11: 381–417.

Stortingsmelding nr.50 (1998–1999), *Utjæmningsmeldinga*

Stortingsmelding nr.23 (2003–2004), *Om boligpolitikken*, Kommunal- og regionaldepartementet, 140:39

Vedleggstabeller

Tabeller til kapittel 4

Tabell 4.8. Inntektsfordeling ut fra sentralitet og om husstanden har inntekt under eller over minstepensjon pluss 30 prosent. deciler. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

> 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
Gj.snitt	123 295	124 453	122 399	122 882	122 498	122 268	121 516
1.decil	109 900	110 276	109 800	110 000	109 656	109 500	109 696
2.decil	112 100	112 400	111 700	112 200	111 600	111 500	111 500
3.decil	114 684	115 000	113 900	114 460	114 000	113 514	113 580
4.decil	117 200	117 320	115 900	116 712	116 400	115 376	115 300
5.decil	120 500	121 200	118 870	119 900	119 200	118 480	117 900
6.decil	124 200	125 500	122 220	123 416	122 400	121 508	121 080
7.decil	128 300	129 580	126 900	127 300	126 800	126 200	124 800
8.decil	133 606	135 404	131 748	132 708	131 948	132 812	130 516
9.decil	139 668	143 624	139 400	140 336	140 400	139 850	138 640
N=	993	553	1 096	1 763	2 567	718	1 127

=< 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
Gj.snitt	91 715	95 981	92 670	94 623	94 399	95 602	93 458
1.decil	78 000	83 200	83 200	83 200	83 200	83 200	83 200
2.decil	83 200	83 200	83 200	83 200	83 200	83 200	83 200
3.decil	84 800	83 900	83 200	83 200	83 200	83 200	83 200
4.decil	84 800	88 100	83 800	85 200	84 800	84 940	83 200
5.decil	87 900	91 300	87 780	88 800	88 600	88 430	86 400
6.decil	92 900	97 100	93 004	94 100	93 600	93 444	90 220
7.decil	98 600	104 840	99 938	101 180	100 500	101 600	96 400
8.decil	107 300	115 300	112 360	115 300	115 300	115 300	107 600
9.decil	115 300	129 100	117 352	121 680	121 560	123 460	118 700
N=	7 214	3 649	7 606	13 739	21 859	6 740	13 267

Tabeller til kapittel 5

Tabell 5.2. Antall bostøttemottakere med boutgifter over og under boutgiftstak etter sentralitet og etter om husstanden har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent, i prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

> 1,3 MP							
	Oslo	Akershus	B/T/S	Nivå 3	Nivå 2	Nivå 1	Nivå 0
< 5 000	8	9	10	8	8	12	7
5–10 000	6	7	9	7	6	5	5
> 10 000	19	15	13	9	9	10	7
N=	993	553	1 096	1 763	2 567	718	1 127
<= 1,3 MP							
	Oslo	Akershus	B/T/S	Nivå 3	Nivå 2	Nivå 1	Nivå 0
< 5 000	4	5	7	4	5	4	3
5–10 000	3	4	4	3	3	2	2
> 10 000	5	9	6	5	5	4	2
N=	7 159	3 642	7 604	13 721	21 832	6 737	13 261

Tabell 5.6. Årlige boutgifter (før tak) etter alder (deciler) og etter om husstanden totalt sett har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

> 1,3 MP										
	< 47	47–53	54–61	62–68	69–71	72–75	76–78	79–81	82–86	> 86
1.decil	36 456	36 000	35 782	33 782	33 108	33 355	34 200	33 096	33 800	33 492
2.decil	32 000	39 924	39 600	37 090	36 204	36 900	37 495	37 167	38 400	37 382
3.decil	45 840	43 200	42 819	40 111	39 360	39 962	40 620	40 092	41 683	41 141
4.decil	49 283	46 468	45 646	42 949	42 579	42 137	43 200	42 960	44 412	43 872
5.decil	53 430	50 400	48 000	46 008	45 462	45 156	45 600	45 246	46 512	46 200
6.decil	57 354	53 998	51 626	48 712	48 000	48 000	48 324	48 600	48 600	49 061
7.decil	62 337	59 011	55 550	51 963	51 000	50 400	51 600	51 546	51 600	51 600
8.decil	67 670	65 833	60 000	56 855	54 804	54 000	54 624	55 320	55 200	55 531
9.decil	80 795	74 840	68 364	64 078	61 251	60 876	60 000	61 932	61 992	62 400
N=	990	790	921	1045	729	935	773	824	1082	728
<= 1,3 MP										
	< 38	38–47	48–56	57–65	66–72	73–77	78–80	81–84	85–87	> 87
1.dec	34 850	32 754	28 692	24 084	22 144	21 489	21 257	21 279	21 408	21 612
2.dec	39 444	38 055	34 548	29 080	25 230	23 874	23 448	23 618	23 784	24 985
3.dec	42 977	41 655	38 835	33 444	28 932	26 979	26 244	26 699	27 444	29 259
4.dec	45 855	45 075	41 844	37 607	33 154	30 804	30 095	30 459	31 656	33 804
5.dec	48 954	48 177	45 366	40 784	37 128	34 824	34 292	34 812	35 748	37 968
6.dec	52 436	51 744	48 672	44 716	40 790	38 957	38 970	39 444	40 277	42 240
7.dec	56 375	56 148	52 428	48 324	45 279	43 502	43 824	44 244	44 859	46 436
8.dec	61 609	61 986	57 651	53 294	49 723	48 176	48 279	49 057	49 968	51 348
9.dec.	71 141	72 873	66 246	61 491	57 287	54 978	54 456	55 220	55 999	57 444
N=	7887	7339	7554	7346	7485	8102	6758	8822	5726	7055

Tabellen er kompleks og det kan være på sin plass med noen forklaringer. Først deles datamaterialet inn i ti like store grupper, etter nivået på husholdenes inntekter. Deretter ser vi på hvordan boutgiftene fordeler seg i hver av disse gruppene. F.eks. viser den første kolonnen hvordan boutgiftene fordeler seg blant de 10 prosentene som har de laveste inntektene.

Tabell 5.7. Årlige boutgifter (før tak) etter husholdningsinntekt (deciler) blant de husstandene som har inntekt over minstepensjon pluss 30 prosent. Prosent. Kilde: Bostøtterregisteret 2001, 1. termin.

Inntektsdeciler										
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.dec	30 000	30 246	31 750	32 954	34 200	35 760	37 680	40 376	44 388	49 200
2.dec	33 077	33 478	34 440	35 438	36 571	38 150	40 224	42 012	46 200	51 713
3.dec	35 806	36 568	36 934	37 891	38 516	40 800	43 200	44 400	48 000	54 000
4.dec	38 830	40 030	39 600	40 276	41 400	42 815	45 402	46 800	50 232	56 729
5.dec	41 556	42 456	42 804	42 948	43 836	45 276	48 000	48 975	52 416	59 526
6.dec	44 291	45 127	45 715	45 756	46 658	47 550	50 400	51 953	54 358	62 513
7.dec	47 707	48 894	48 431	48 511	49 622	50 400	53 460	55 730	57 855	66 000
8.dec	51 739	53 400	52 200	53 335	53 971	54 600	57 234	60 917	61 968	72 096
9.dec	58 862	59 365	58 800	59 702	60 134	61 886	64 548	70 283	69 437	82 687
N=	907	856	891	883	872	893	879	873	887	876

Tabell 5.9. Årlige boutgifter (før tak) etter bosted (sentralitet) og etter om husstanden har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtterregisteret 2001, 1. termin.

> 1,3 MP							
	Oslo	Akershus	B/T/S	Nivå 3	Nivå 2	Nivå 1	Nivå 0
1.decil	33 638	35 891	34 268	35 110	33 960	35 711	33 600
2.decil	36 934	38 880	38 496	38 400	38 227	39 480	37 200
3.decil	40 231	42 003	42 074	42 000	41 280	42 227	40 344
4.decil	44 526	46 435	45 823	44 510	43 800	45 240	42 659
5.decil	46 956	48 666	48 084	47 091	46 740	47 550	45 267
6.decil	51 862	51 788	50 964	50 400	49 800	50 350	47 400
7.decil	56 642	55 723	55 876	53 206	52 546	54 000	50 400
8.decil	64 730	60 000	61 440	57 476	56 333	57 625	54 744
9.decil	73 812	66 000	67 200	64 313	63 603	65 570	61 824
N=	993	553	1 096	1 763	2 567	718	1 127
<= 1,3 MP							
	Oslo	Akershus	B/T/S	Nivå 3	Nivå 2	Nivå 1	Nivå 0
1.decil	22 176	24 384	24 540	23 787	23 106	22 680	21 471
2.decil	26 601	29 844	29 019	29 748	27 444	26 844	23 574
3.decil	30 582	35 484	33 039	34 548	32 556	32 685	27 444
4.decil	35 244	39 444	37 851	38 880	37 044	36 939	32 763
5.decil	39 444	42 816	41 979	42 459	40 908	40 431	36 948
6.decil	44 364	46 644	46 467	45 684	44 859	44 513	40 892
7.decil	50 124	51 804	50 859	49 659	48 516	48 024	45 255
8.decil	59 718	57 444	56 859	53 553	53 748	51 936	49 548
9.decil	74 244	66 555	63 527	59 889	61 044	58 547	56 244
N=	7 214	3 649	7 606	13 739	21 859	6 740	13 267

Tabell 5.10a. Årlige boutgifter (før tak) blant selveiere etter bosted (sentralitet) og etter om husstanden har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtterregisteret 2001, 1. termin.

> 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
1.decil	34 430	33 363	37 156	36 522	36 013	38 217	33 066
2.decil	41 377	39 126	39 256	42 307	40 289	42 073	37 209
3.decil	45 038	43 956	43 937	44 987	43 889	45 032	40 965
4.decil	45 709	48 975	46 888	49 919	47 666	48 472	44 031
5.decil	53 619	54 479	49 097	54 873	51 837	52 380	47 892
6.decil	58 020	60 051	53 014	58 781	55 765	56 887	50 937
7.decil	64 384	64 707	65 441	64 806	61 088	61 436	56 340
8.decil	73 928	71 412	74 703	70 403	67 558	69 811	62 616
9.decil	91 560	89 192	91 843	83 246	76 816	81 233	71 346
N=	23	74	40	268	366	203	389

<= 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
1.decil	15 732	20 711	18 812	20 796	20 702	21 333	20 820
2.decil	15 828	22 603	21 419	22 800	22 625	22 644	21 807
3.decil	18 192	24 945	23 710	24 249	24 466	24 213	22 674
4.decil	23 011	26 337	30 733	27 989	27 516	27 172	23 889
5.decil	29 394	33 080	36 558	35 510	33 639	33 065	26 040
6.decil	36 215	40 324	41 714	42 145	40 277	38 902	31 645
7.decil	44 803	45 287	46 474	48 659	46 990	44 699	37 955
8.decil	52 002	55 483	52 898	57 112	55 549	51 306	44 809
9.decil	63 809	67 859	68 180	70 185	68 760	63 200	54 830
N=	291	680	355	2 798	4 383	2 112	5 783

Tabell 5.10b. Årlige boutgifter (før tak) blant borettslavere etter bosted (sentralitet) og etter om husstanden har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent.

Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

> 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
1.decil	30 491	35 088	30 522	33 732	33 846	33 600	34 918
2.decil	34 049	39 729	33 840	38 580	37 872	38 203	39 600
3.decil	37 222	42 153	37 299	42 567	40 800	42 000	41 644
4.decil	41 045	45 000	39 912	44 940	43 200	43 316	44 904
5.decil	44 463	47 856	44 361	47 940	45 861	46 248	46 080
6.decil	48 380	51 882	47 628	51 903	49 200	49 363	48 017
7.decil	53 055	56 100	52 506	55 584	52 709	53 299	51 000
8.decil	58 073	60 000	59 520	59 724	56 517	57 625	55 320
9.decil	66 686	64 428	69 597	67 320	65 970	62 930	65 816
N=	253	129	344	529	944	158	106
<= 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
1.decil	20 376	23 052	22 179	22 344	22 044	23 924	30 312
2.decil	22 764	26 952	24 847	26 100	25 469	29 937	35 895
3.decil	25 104	29 844	27 403	29 940	28 644	34 059	39 340
4.decil	27 060	33 444	29 657	35 112	32 965	37 533	42 336
5.decil	29 124	39 381	32 345	39 240	38 078	40 524	45 801
6.decil	32 076	44 244	36 046	43 485	42 245	45 186	48 351
7.decil	36 024	50 826	40 797	48 444	46 644	48 221	51 481
8.decil	43 608	61 041	47 289	54 354	52 148	53 760	54 240
9.decil	59 175	71 205	58 022	64 299	60 983	62 718	61 136
N=	2 639	649	2 586	2 579	5 860	954	576

Tabell 5.10c. Årlige boutgifter (før tak) blant leietakere etter bosted (sentralitet) og etter om husstanden har inntekt over eller under minstepensjon pluss 30 prosent. Kilde: Bostøtterregisteret 2001, 1. termin.

> 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
1.decil	34 200	36 000	36 466	35 149	33 600	35 662	33 600
2.decil	37 524	38 400	40 824	37 500	37 836	38 472	36 900
3.decil	41 601	42 000	44 544	40 660	41 088	41 544	39 600
4.decil	45 804	46 728	46 668	43 368	43 265	44 412	42 000
5.decil	47 484	48 360	49 584	45 600	46 200	46 392	44 340
6.decil	53 400	51 504	53 638	48 000	48 773	48 600	46 176
7.decil	57 857	54 000	57 000	50 700	51 000	51 420	48 000
8.decil	65 894	57 528	61 699	53 261	54 000	54 504	51 245
9.decil	73 970	66 000	66 600	58 200	58 800	57 984	55 217
N=	717	350	712	966	1 257	357	632
<= 1,3 MP							
	<i>Oslo</i>	<i>Akershus</i>	<i>B/T/S</i>	<i>Nivå 3</i>	<i>Nivå 2</i>	<i>Nivå 1</i>	<i>Nivå 0</i>
1.decil	28 770	29 964	29 844	29 844	27 927	26 487	26 470
2.decil	34 944	35 604	35 163	34 164	32 859	32 748	30 684
3.decil	38 220	39 444	39 173	38 847	36 948	36 516	34 308
4.decil	41 676	41 844	43 480	40 644	40 238	39 444	37 884
5.decil	45 444	45 444	47 004	44 688	43 577	42 759	41 004
6.decil	50 004	48 864	50 259	46 709	46 428	45 444	44 724
7.decil	57 444	52 548	54 372	50 139	50 004	49 059	47 362
8.decil	65 832	57 444	58 847	53 019	53 844	51 492	50 749
9.decil	78 360	63 960	65 120	57 444	59 083	56 139	56 400
N=	4 284	2 320	4 665	8 362	11 616	3 674	6 908

Tabell 5.11. Boutgifter før tak (logaritmen) etter utvalgte bakgrunnsvariabler blant boligeiere med inntekt over minstepensjon pluss 30 prosent. OLS-regresjon. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	Eiere		Leietakere	
	> 1,3 MP	<= 1,3 MP	> 1,3 MP	<= 1,3 MP
Konstant	-3,425*	7,340*	-0,084	8,849*
Antall personer	0,047*	0,131*	0,049*	0,121*
Alder	-0,002*	-0,008*	0,000	-0,002*
Ln (Inntekt)	1,125*	0,201*	0,820*	0,054*
Pensjonisttype				
Ufør	0,043*	0,094*	-0,021	0,026*
Andre	0,023	0,070*	-0,030	0,008
Bosted				
Oslo	-0,034	-0,030*	0,113*	0,125*
Akershus	0,042*	0,096*	0,073*	0,102*
B/T/S	-0,038**	0,040*	0,119*	0,124*
Nivå 3	0,050*	0,110*	0,025*	0,062*
Nivå 2	0,016	0,092*	0,031*	0,046*
Nivå 1	0,043*	0,095*	0,049*	0,019*
N=	3 826	32 150	4 991	41 105
R ²	0,30	0,34	0,18	0,11

*) P>0,05

Tabell 5.12. Boutgifter før tak (logaritmen) etter utvalgte bakgrunnsvariabler. OLS-regresjon. Kilde: Bostøtteregisteret 2001, 1. termin.

	Eiere	Leiere
Konstant	7,046*	8,734*
MP13	0,237*	0,088*
Antall personer	0,130*	0,121*
Alder	-0,008*	-0,002*
Ln (Inntekt)	0,226*	0,064*
Pensjonisttype		
Ufør	0,082*	0,017*
Andre	0,052*	-0,010
Bosted		
Oslo	-0,028*	0,127*
Akershus	0,096*	0,101*
B/T/S	0,037*	0,126*
Nivå 3	0,110*	0,059*
Nivå 2	0,088*	0,046*
Nivå 1	0,092*	0,022*
N=	35 976	46 096
R ²	0,37	0,12

*) P>0,05

Tabeller til kapittel 9

Tabell 9.10a. En multivariat analyse av boligstørrelse for hushold med inntekt over 1,3 MP

	Coeff	SE	Sig.	Andel/ median	P(liten)	E(størrelse)
< 30 m ²	-7,30	1,297	0,00	4,00		
30–39 m ²	-6,70	1,296	0,00	2,91		
40–49 m ²	-5,63	1,296	0,00	9,70		
50–59 m ²	-4,43	1,296	0,00	18,60		
60–79 m ²	-2,67	1,295	0,04	31,36		
80–99 m ²	-1,47	1,295	0,26	15,51		
100–119 m ²	-0,62	1,295	0,63	7,48		
120–139 m ²	0,07	1,295	0,96	4,14		
140–159 m ²	0,58	1,296	0,65	2,15		
160–199 m ²	1,48	1,297	0,25	2,27		
200–249 m ²	2,54	1,300	0,05	1,18		
250–299 m ²	3,41	1,305	0,01	0,40		
300–349 m ²	4,78	1,333	0,00	0,22		
Bostøtte/10000	0,106	0,019	0,00	1,0863		
Inntekt/10000	0,024	0,003	0,00	14,7227		
Missing, pensj	-0,15	0,051	0,00	13,91	13,9	59,2
Kun tjeneste	-0,22	0,078	0,00	6,14	14,8	58,4
Alderspensj	-0,17	0,039	0,00	40,19	14,0	59,0
Ufore	0,00	.	.	39,77	12,2	60,8
[ant_b=,00]	-1,58	0,259	0,00	80,29	14,0	59,0
[ant_b=1,00]	-0,89	0,257	0,00	9,23	7,6	66,5
[ant_b=2,00]	-0,56	0,257	0,03	6,19	5,6	70,5
[ant_b=3,00]	-0,41	0,265	0,12	2,63	4,9	72,3
[ant_b=4,00]	-0,11	0,285	0,71	1,24	3,6	76,3
[ant_b=5,00]	0,00	.	.	0,41	3,3	77,7
[ant_v=1,00]	-2,84	1,251	0,02	85,40	14,0	59,0
[ant_v=2,00]	-2,73	1,247	0,03	10,68	12,7	60,2
[ant_v=3,00]	-2,14	1,244	0,09	3,06	7,4	66,8
[ant_v=4,00]	-2,51	1,252	0,05	0,71	10,4	62,6
[ant_v=5,00]	-2,93	1,315	0,03	0,12	15,1	58,1
[ant_v=6,00]	0,00	.	.	0,02	0,9	98,7
Missing tett/spr	-0,04	0,176	0,81	0,81	14,6	58,6
Spredtbygd	0,43	0,058	0,00	10,05	9,6	63,7
Tettbygd	0,00	.	.	89,14	14,0	59,0
Selveie	1,87	0,053	0,00	23,12	1,4	91,3
Boret	0,63	0,048	0,00	26,05	4,7	72,8
Kommunal leie	-0,58	0,047	0,00	30,11	14,0	59,0
Annen leie	0,00	.	.	20,73	8,4	65,3
Oslo	-0,82	0,068	0,00	16,80	23,6	52,7
Akershus	-0,12	0,078	0,13	7,14	13,3	59,7
S/B/T	-0,37	0,071	0,00	11,09	16,4	57,1
Andre 3	-0,07	0,062	0,27	18,56	12,7	60,2
Andre 2	-0,19	0,059	0,00	27,33	14,0	59,0
Andre 1	0,02	0,073	0,74	8,10	11,7	61,2
Andre 0	0,00	.	.	10,97	11,9	61,0

Tabell 9.10b. En multivariat analyse av boligstørrelse for hushold med inntekt under 1,3 MP og bostøtte.

	Coeff	SE	Sig.	Andel/ median	P(liten)	E(størrelse)
< 30 m ²	-6,56	0,7076	0,00	5,47		
30-39 m ²	-5,87	0,7075	0,00	4,60		
40-49 m ²	-4,90	0,7074	0,00	11,34		
50-59 m ²	-3,75	0,7073	0,00	20,35		
60-79 m ²	-2,05	0,7072	0,00	30,57		
80-99 m ²	-0,96	0,7072	0,18	13,39		
100-119 m ²	-0,27	0,7072	0,71	5,72		
120-139 m ²	0,30	0,7073	0,67	3,20		
140-159 m ²	0,78	0,7074	0,27	1,84		
160-199 m ²	1,61	0,7077	0,02	1,89		
200-249 m ²	2,72	0,7090	0,00	1,07		
250-299 m ²	3,63	0,7117	0,00	0,33		
300-349 m ²	4,41	0,72	0,00	0,12		
Bostøtte/10000	0,122	0,008	0,00	1,4532		
Inntekt/10000	0,016	0,003	0,00	10,1976		
Missing, pensj	-0,10	0,04	0,02	3,16	19,6	56,5
Kun tjeneste	0,21	0,10	0,04	0,47	15,3	59,8
Alderspensj	-0,07	0,02	0,00	55,06	19,3	56,7
Ufore	0,00	.	.	41,31	18,2	57,5
[ant_b=,00]	-1,58	0,427	0,00	95,84	19,3	56,7
[ant_b=1,00]	-0,89	0,427	0,04	2,45	10,6	64,6
[ant_b=2,00]	-0,75	0,429	0,08	1,03	9,4	66,3
[ant_b=3,00]	-0,54	0,437	0,21	0,40	7,8	68,9
[ant_b=4,00]	-0,22	0,444	0,62	0,25	5,8	73,3
[ant_b=5,00]	0,00	.	.	0,03	4,7	76,4
[ant_v=1,00]	-2,27	0,542	0,00	93,98	19,3	56,7
[ant_v=2,00]	-1,87	0,540	0,00	5,17	13,7	61,2
[ant_v=3,00]	-1,50	0,543	0,01	0,66	9,9	65,6
[ant_v=4,00]	-1,38	0,565	0,01	0,14	8,9	67,1
[ant_v=5,00]	-1,50	0,661	0,02	0,03	9,9	65,6
[ant_v=6,00]	0,00	.	.	0,02	2,4	87,8
Missing tett/spr	0,14	0,066	0,03	1,14	17,2	58,2
Spredtbygd	0,42	0,022	0,00	15,52	13,5	61,4
Tettbygd	0,00	.	.	83,34	19,3	56,7
Selveie	1,93	0,023	0,00	25,24	1,6	95,9
Borett	0,46	0,022	0,00	21,36	6,6	71,3
Kommunal leie	-0,76	0,020	0,00	33,26	19,3	56,7
Annen leie	0,00	.	.	20,13	10,0	65,4
Oslo	-0,64	0,030	0,00	9,74	29,5	51,0
Akershus	-0,15	0,037	0,00	4,75	20,3	56,1
S/B/T	-0,39	0,029	0,00	10,49	24,5	53,5
Andre 3	-0,08	0,024	0,00	18,66	19,3	56,8
Andre 2	-0,08	0,022	0,00	29,50	19,3	56,7
Andre 1	-0,02	0,029	0,57	9,01	18,3	57,5
Andre 0	0,00	.	.	17,86	18,0	57,6

Tabeller til kapittel 10

Tabell 10.3. Boliger med heis etter disposisjonsform og bostøtte for de med inntekt under 1,3 MP. Prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
	5	3	25	20	29	23	15	6
N=	16784	63802	14208	12911	22121	6021	13390	24721

Tabell 10.4. Boliger med heis etter disposisjonsform og bostøtte for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
	7	5	31	21	37	33	20	10
N=	3010	34012	3392	12896	3920	3202	2699	11409

Tabell 10.5. Boligens tilgjengelighet etter disposisjonsform og bostøtte for de med inntekt under 1,3 MP. Prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Full tilgjengelighet ^a	11	5	22	9	53	33	20	7
Besøksstandard ^b	12	6	23	9	56	37	22	8
Innstandard ^c	19	11	27	13	61	40	28	13
N=	16784	63802	14208	12911	22121	6021	13390	24721

a) Har svart ja på alle de seks ovenfor nevnte indikatorene

b) Rullestolbruker kan komme inn i boligen, samt benytte toalett og stue når man er inne i boligen

c) Rullestolbruker kan benytte alle rom inne i boligen, men kommer ikke inn og ut av boligen ved egen hjelp

Tabell 10.6. Boligens tilgjengelighet etter disposisjonsform og bostøtte for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Full tilgjengelighet ^a	18	6	30	10	53	40	21	9
Besøksstandard ^b	20	7	32	11	55	44	23	10
Innstandard ^c	27	13	36	14	59	47	30	16
N=	3010	34012	3392	12896	3920	3202	2699	11409

a) Har svart ja på alle de seks ovenfor nevnte indikatorene

b) Rullestolbruker kan komme inn i boligen, samt benytte toalett og stue når man er inne i boligen

c) Rullestolbruker kan benytte alle rom inne i boligen, men kommer ikke inn og ut av boligen ved egen hjelp.

Tabell 10.7. Boliger med heis etter boligtype og bostøtte for de med inntekt under 1,3 MP. Prosent.

	Frittliggende enebolig eller våningshus		Hus i kjede, rekkehus, terrassehus eller vertikaldelt tomannsbolig		Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etg.		Blokk, leiegård eller annet boligbygg med 3 etg. eller mer		Forretningsbygg, bygg for felleshusholdninger eller lignende	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
	5	1	5	4	8	3	40	30	38	24
N=	20184	67403	10543	8845	8856	9973	17638	16791	9282	4443

Tabell 10.8. Boliger med heis etter boligtype og bostøtte for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Frittliggende enebolig eller våningshus		Hus i kjede, rekkehus, terrassehus eller vertikaldelt tomannsbolig		Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etg.		Blokk, leiegård eller annet boligbygg med 3 etg. eller mer		Forretningsbygg, bygg for felleshushold eller lignende	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
	5	1	6	5	9	3	46	32	50	36
N=	3285	30783	2165	6538	1568	6348	4326	15198	1677	2652

Tabell 10.9. Boligens tilgjengelighet etter boligtype og bostøtte for de med inntekt under 1,3 MP. Prosent.

	Frittliggende enebolig eller våningshus		Hus i kjede, rekkehus, terrassehus eller vertikaldelt tomannsbolig		Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etg.		Blokk, leiegård eller annet boligbygg med 3 etg. eller mer		Forretningsbygg, bygg for felleshushold eller lignende	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
Full tilgj. ^a	16	4	40	14	31	8	20	9	62	25
Besøksstandard ^b	17	5	41	16	32	9	22	10	65	28
Innestd ^c	23	10	51	21	41	16	25	14	67	33
N=	20184	67403	10543	8845	8856	9973	17638	16791	9282	4443

a) Har svart ja på alle de seks ovenfor nevnte indikatorene.

b) Rullestolbruker kan komme inn i boligen, samt benytte toalett og stue når man er inne i boligen.

c) Rullestolbruker kan benytte alle rom inne i boligen, men kommer ikke inn og ut av boligen ved egen hjelp.

Tabell 10.10., Boligens tilgjengelighet etter boligtype og bostøtte for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Frittliggende enebolig eller våningshus		Hus i kjede, rekkehus, terrassehus eller vertikaldelt tomannsbolig		Horisontaldelt tomannsbolig eller annet boligbygg med mindre enn 3 etg.		Blokk, leiegård eller annet boligbygg med 3 etg. eller mer		Forretningsbygg, bygg for felleleshushold eller lignende	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
Full tilgj. ^a	21	5	37	16	33	10	25	10	66	33
Besøksstandard ^b	22	6	39	17	35	10	27	11	68	37
Innestandard ^c	28	12	48	24	44	18	30	14	72	40
N=	3285	30783	2165	6538	1568	6348	4326	15198	1677	2652

a) Har svart ja på alle de seks ovenfor nevnte indikatorene.

b) Rullestolbruker kan komme inn i boligen, samt benytte toalett og stue når man er inne i boligen.

c) Rullestolbruker kan benytte alle rom inne i boligen, men kommer ikke inn og ut av boligen ved egen hjelp.

Tabell 10.11. Boliger med heis etter bostøtte, inntektsklasser og om bostedskommunen er spredt eller tettbygd. Prosent.

	Inntekt under 1,3 MP				Inntekt over 1,3 MP, under øvre grense			
	Tettbygd		Spredt bygd		Tettbygd		Spredt bygd	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
	22	11	3	1	27	14	2	1
N=	55426	66119	10322	39636	11607	47921	1309	12895

Tabell 10.12. Boligens tilgjengelighet etter bostøtte og om bostedskommunen er spredt eller tettbygd for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Inntekt under 1,3 MP				Inntekt over 1,3 MP, under øvre grense			
	Tettbygd		Spredt bygd		Tettbygd		Spredt bygd	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Full tilgjengelighet ^a	31	9	19	5	33	10	23	5
Besøksstandard ^b	33	10	21	6	35	11	24	6
Innestandard ^c	32	15	28	11	41	16	32	12
N=	55426	66119	10322	39636	11607	47921	1309	12895

a) Har svart ja på alle de seks ovenfor nevnte indikatorene.

b) Rullestolbruker kan komme inn i boligen, samt benytte toalett og stue når man er inne i boligen.

c) Rullestolbruker kan benytte alle rom inne i boligen, men kommer ikke inn og ut av boligen ved egen hjelp.

Tabell 10.13: Boliger med heis etter bostøtte og om bostedskommunen er spredt eller tettbygd for de med inntekt under 1,3 MP. Prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
	35	23	15	7	35	17	21	7	17	5	13	3	7	1
N=	6477	8802	3157	6589	6973	8772	12411	20612	19618	29518	5989	9723	11878	23439

Tabell 10.14: Boliger med heis etter bostøtte og om bostedskommunen er spredt eller tettbygd for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
	36	26	20	9	42	21	24	10	22	8	17	5	9	2
N=	2188	7927	930	4886	1444	6778	2417	11499	3559	17270	1055	4501	1428	8658

Tabell 10.15: Boligens tilgjengelighet etter bostøtte og om bostedskommunen er spredt eller tettbygd for de med inntekt under 1,3 MP. Prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
1	15	6	31	9	25	9	34	8	29	7	32	7	31	6
2	18	7	33	10	27	10	36	9	31	8	34	8	32	7
3	20	11	39	14	31	14	42	14	37	12	41	14	40	13
N=	6477	8802	3157	6589	6973	8772	12411	20612	19618	29518	5989	9723	11878	23439

1) Full tilgjengelighet, 2) Besøksstandard, 3) Innestandard

Tabell 10.16: Boligens tilgjengelighet etter bostøtte og om bostedskommunen er spredt eller tettbygd for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
1	15	7	34	10	33	9	38	10	36	9	33	9	37	7
2	18	9	36	12	35	10	40	12	37	10	34	10	38	8
3	21	12	42	17	38	15	46	17	44	16	42	16	46	16
N=	2188	7927	930	4886	1444	6778	2417	11499	3559	17270	1055	4501	1428	8658

1) Full tilgjengelighet, 2) Besøksstandard, 3) Innestandard

Tabeller til kapittel 11

Tabell 11.2. Kjøkken, bad og wc etter disposisjonsform, inntektsklasser og bostøtte under 1,3 MP. Prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Har ikke kjøkken	-	-	-	-	1	3	1	1
Deler kjøkken	-	-	-	-	2	5	2	3
Har ikke bad	3	6	2	2	3	8	4	8
Har ikke wc	2	5	1	1	2	4	2	5
N=	16784	63802	14208	12911	22121	6021	13390	24721

Tabell 11.3. Kjøkken, bad og wc etter disposisjonsform og bostøtte, inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Har ikke kjøkken	-	-	-	-	1	2	-	1
Deler kjøkken	-	-	-	-	2	3	2	2
Har ikke bad	2	4	1	2	3	5	4	6
Har ikke wc	2	3	1	1	2	2	3	4
N=	3010	34012	3392	12896	3920	3202	2699	11409

Tabell 11.4. Kjøkken, bad og wc etter mottak av bostøtte, inntektsgruppe og om bostedskommunene er spredt eller tettbygd. Prosent.

	Inntekt under 1,3 MP				Inntekt over 1,3 MP, under øvre grense			
	Tettbygd		Spredt bygd		Tettbygd		Spredt bygd	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
Har ikke kjøkken	1	1	1	1	1	-	-	-
Deler kjøkken	1	1	1	1	1	1	1	1
Har ikke bad	3	5	4	9	3	3	2	6
Har ikke wc	2	2	3	8	2	2	3	6
N=	55426	66119	10322	39636	11607	47921	1309	12895

Tabell 11.5. Kjøkken, bad og wc etter sentralitet og bostøtte for de med inntekt under 1,3 MP. Prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	5	7	3	7	2	4	3	6	3	6	3	7	3	6
4	3	4	2	5	2	2	2	5	2	5	2	5	2	4
N=	6477	8802	3157	6589	6973	8772	12411	20612	19618	29518	5989	9723	11878	23439

1) Har ikke kjøkken, 2) Deler kjøkken, 3) Har ikke bad og 4) Har ikke wc.

Tabell 11.6. Kjøkken, bad og wc etter sentralitet og bostøtte for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
Har ikke kjøkken	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Deler kjøkken	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1
Har ikke bad	6	5	6	10	2	6	2	10	2	9	1	12	2	15
Har ikke wc	4	2	4	3	2	1	1	3	2	3	1	3	1	3
N=	2188	7927	930	4886	1444	6778	2417	11499	3559	17270	1055	4501	1428	8658

Tabell 11.8: Andel som verken har hage eller balkong etter disposisjonsform og bostøtte for de med inntekt under 1,3 MP. Prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
	3	3	3	4	10	16	15	12
N=	16784	63802	14208	12911	22121	6021	13390	24721

Tabell 11.9: Andel som verken har hage eller balkong etter disposisjonsform og bostøtte for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Selveie		Borett		Kommunal leie		Annen leie	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
	3	2	3	3	11	14	14	12
N=	3010	34012	3392	12896	3920	3202	2699	11409

Tabell 11.10. Andel som verken har hage eller balkong etter mottak av bostøtte, inntektsgruppe og om bostedskommunene er spredt eller tettbygd. Prosent.

	Inntekt under 1,3 MP				Inntekt over 1,3 MP, under øvre grense			
	Tettbygd		Spredt bygd		Tettbygd		Spredt bygd	
	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS	BS	Ikke BS
	8	7	5	4	8	5	3	3
N=	55426	66119	10322	39636	11607	47921	1309	12895

Tabell 11.11. Andel som verken har hage eller balkong etter sentralitet og bostøtte for de med inntekt under 1,3 MP. Prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
	19	15	4	3	10	8	6	4	6	5	7	5	7	6
N=	6477	8802	3157	6589	6973	8772	12411	20612	19618	29518	5989	9723	11878	23439

Tabell 11.12. Andel som verken har hage eller balkong etter sentralitet og bostøtte for de med inntekt over 1,3 MP. Prosent.

	Oslo		Akershus		B/T/S		Nivå 3		Nivå 2		Nivå 1		Nivå 0	
	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB	B	IB
	18	10	6	3	8	6	5	3	5	4	5	5	6	4
N=	2188	7927	930	4886	1444	6778	2417	11499	3559	17270	1055	4501	1428	8658